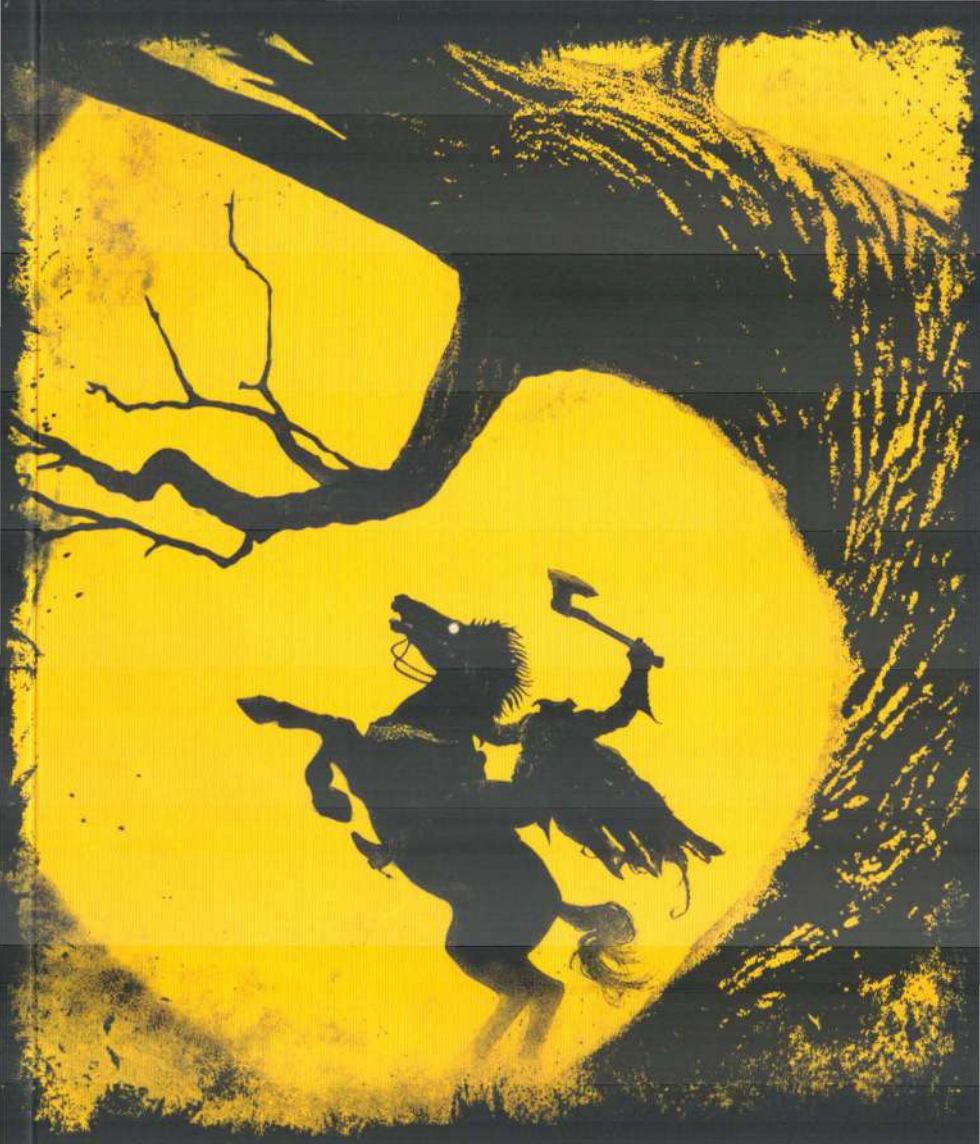

karanlık kitaplık

WASHINGTON IRVING

uykulu kuytu söylencesi

ithaki

Çeviren:
Nagihan Çakır

WASHINGTON IRVING

Amerikalı yazar, denemeci, biyografi yazarı ve tarihçi olan Washington Irving, kısa korku hikâyeleriyle adından söz ettirmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk uluslararası çoksatan yazarı olan Irving, yazarlığı bir meslek olarak savunmuş ve yazılı eserlerin telif haklarının korunması üzerine çalışmalar yapmıştır. *Uykulu Kuytu Söylencesi* ve *Rip Van Winkle* yazarın en meşhur öyküleridir.

Uykulu Kuytu Söylencesi (Seçme Öyküler)

Washington Irving
Orijinal Adı: *The Legend of Sleepy Hollow and Selected Stories*

İthaki Yayınları - 1363
Karanlık Kitaplık - 2

Yayım Sorumlusu: *Alican Saygı Ortanca*

Dizi Editörü: *Alican Saygı Ortanca*
Yayıma Hazırlayan: *Selçuk Aylar*
Redaksiyon: *Ceren Alkan*
Kapak Tasarımı: *Hamdi Akçay*
Grafik Uygulama: *B. Elif Balkın*
3. Baskı, Ağustos 2022, İstanbul

ISBN: 978-605-375-812-9

Sertifika No: 63989

Türkçe Çeviri © Nagihan Çakır, 2015
© İthaki, 2018

Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

İthaki™ İthaki Yayıncılık Basın Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin tescilli markasıdır.
Caferağa Mah. Neşe Sok. 1907 Apt. No: 31 Moda, Kadıköy-İstanbul
Tel: (0216) 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34
editor@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık
Maltepe Mah. Hastane Yolu Sok. No: 1/6, Zeytinburnu-İstanbul
Tel: (0212) 613 30 06 denizmatbaamucellit@gmail.com
Sertifika No: 48625

karanlık kitaplık

Washington Irving

Uykulu Kuytu Söylencesi

SEÇME ÖYKÜLER

Çeviren
Nagihan Çakır

ithaki

İÇİNDEKİLER

UYKULU KUYTU SÖYLENCESİ
Merhum Knickerbocker'ın Evrakları Arasında Bulunmuştur
7

RIP VAN WINKLE
Diedrich Knickerbocker'ın Ölümünden Sonra Ortaya Çıkan Bir Yazısı
41

LANETLİ EV
Merhum Diedrich Knickerbocker'ın Elyazmalarından
63

ŞEYTAN İLE TOM WALKER
67

HORTLAK DAMAT
Bir Yolcunun Öyküsü
81

ALMAN ÖĞRENCİNİN SERÜVENİ
97

GIBBET ADASI'NDAN GELEN KONUKLAR
105

Uykulu Kuytu Söylencesi

Merhum Knickerbocker'ın Evrakları
Arasında Bulunmuştur

Şen diyarıydı mahmur başımın,
Gözlerimi dalga dalga örten hülyaların;
Ve yaz semalarını ilelebet boyayan
Bulutlardaki parlak hisarların.

MİSKİNLİK HİSARI

Hudson Nehri, Hollandalı eski denizcilerin Tappan Zee adını verdikleri bir yerde genişleyip yayılarak uçsuz bucaksız akar. Burada, denizciler yelkenlerini her vakit ihtiyatla indirir ve Aziz Nicholas'a onları himaye etmesi için yakarır. Doğu kıyılarını girintili çıkıntılı bir biçimde çevreleyen bu geniş koylardan birinin bağrında kimilerinin Greensburgh adını verdiği, ancak çoğunlukla Tarry Town olarak bilinen bir pazar ve liman kasabası uzanır. Anlatılana göre bu isim, evvel zamanlarda, pazarın kurulduğu günler köy meyhanelerine gelip aylaklık etme eğiliminde olan kocalarından ötürü komşu köyün karıları tarafından uydurulmuş. Her neyse, benim görevim ispat etmekten ziyade açık ve inandırıcı olmak maksadıyla olanları anlatmak. Bu köyden çok değil belki üç kilometre uzaklıkta, yüksek tepelerin arasında küçük bir vadi, daha doğrusu bir arazi bulunur. Burası dünyanın en sessiz yerlerinden birisidir. Bir çayın dinginleştirici şırıltısıyla insanı ebedi istirahatine hazırlıyormuşçasına akıp gittiği bu topraklarda alışılagelmiş sükûneti bozan neredeyse

yegâne ses, ara ara kulağa çalınan ağaçkakan tıkırtıları yahut bıldırcınların ıslıklı ötüşleridir.

Anımsıyorum da, henüz bir delikanlıyken, ilk sincap avı serüvenim şimdilerde vadinin bir yanını gölgeleyen uzun ceviz ağaçlarının yetiştiği koruda geçmişti. Tüm tabiatın tuhaf bir sessizlik içinde olduğu bir öğle vakti orada gezinirken, kendi silahımın şabat gününün tüm sakinliğini bozup dağıtan ve öfkeli yankısı bir müddet daha devam eden gürleyişiyle yerimden sıçramıştım. Şayet bir gün, dünyadan ve onun tüm avuntularından uzaklaşıp tasalı yaşantımın artıklarından hayallere dalarak sıyrılmayı dilersem bu küçük vadiden daha uygun bir yer düşünemiyorum.

Dünyadan elini eteğini çekmiş bu küçük vadi, öteden beri, uyuşuk sessizliğinden ve ilk Hollandalı göçmenlerin soyundan gelen yerlilerinin tuhaf tabiatlarından ötürü UYKULU KUYTU olarak bilinir, buranın delikanlılarına ise yöredeki köylüler tarafından Uykulu Kuytu Oğlanları denir. Vadideki durum öyledir ki; uykulu, müphem bir varlık sanki buraya çöreklenmiş de havasına sızıp işleyerek tüm vadiyi ele geçirmiştir. Bazısı, bu topraklara yerleşimin ilk zamanlarında soylu bir Alman doktor tarafından büyü yapıldığını; bazısı da kabilesinin büyücüsü yahut kâhini olan ihtiyar bir Kızılderili şefinin, toprakları Efendi Hendrick Hudson tarafından keşfedilmeden önce, ayinlerini burada düzenlediğini söyler. Yine de, burası her halükârda iyi kalpli insanlarının zihinlerini etkileyerek hayatlarını daimi bir düşselliğin içine hapseden bir büyünün etkisi altındadır. İnsanı hayretler içinde bırakan birtakım inanışlara sahip bu yerliler, daimi bir esriklik içinde bulunur, çeşitli görülere haiz olup gaipten sesler ve müzikler duyarlar. Etrafta, kuytunun kimi yerlerine hayaletlerin dadandığıyla yahut alacakaranlık vaktiyle alakalı birtakım hurafeler anlatılagelir. Yıldızlar bu vadide hiçbir yerde olmadığı kadar çok kayar, göktaşları gökyüzünü hiçbir yerde olmadığı kadar parlak bir şavkımayla ışıtır. Ve bu haliyle vadi, dokuz yoldaşıyla dörtnala giden kâbusun oyunları için biçilmiş kaftandır.

Gelgelelim bu efsunlu yöreyi en sık ziyaret eden, görünüşe göre havadaki tüm güçleri de etkisi altında bulunduran başat hayalet,

ata binmiş başsız bir insan suretindedir. Kimi söylentilere göre bu, bağımsızlık savaşı sırasındaki adsız muharebelerden birinde bir top mermisiyle başı uçan ve o günden beri rüzgârın kanatlarına atlamışçasına bir ivedilikle seğirtip gecenin karanlığına karıştığı görülen bir askerin hayaletidir. Yalnızca vadiye dadanmakla yetinmeyen bu hayalet, kimi vakitler civar yollara, bilhassa fazla uzak olmayan bir kilisenin yakınlarına da musallat olur. Bu vakalara ilişkin etrafta dönen dedikoduları derleyip düzenlemede oldukça titiz davranan birkaç güvenilir tarihçinin ileri sürdüğüne bakılırsa süvarinin bedeni kilise bahçesine gömülüdür. Hayalet, geceleri kopan kafasını bulmak için muharebenin gerçekleştiği meydana gider. İşte Kuytu'da geceyarıları esen o şiddetli rüzgâr da, süvarinin kilise bahçesine şafak sökmeden bir an evvel varmak amacıyla atını süratle koşturmasından meydana gelir.

Bu gölgeler içinde yitmiş yörede, insanların birbirlerine ateş başlarında anlattıkları binbir ürkütücü hikâye, Uykulu Kuytu'nun Başsız Süvarisi diye bilinen hayalet etrafında döner ki hakkındaki rivayetlerden yukarıda kısaca bahsedilmişti.

Dikkat edilmesi gereken şu ki, bahsettiğim hayallere, görüntülere yönelik bu eğilim yalnızca vadinin yerlilerine özgü değildir; gayriihtiyari olarak burada bir müddet yaşamış herkesin içine işlemiştir. Zihinleri bu uykulu yöreye girene dek ne denli berrak olursa olsun, insanlar buradaki büyülü havadan aldıkları bir iki solukla kendilerini hayal âlemine teslim eder ve düşlere dalıp hayaletler görmeye başlar.

Huzur dolu bu yerden elimden geldiğince övgüyle bahsederim. Burası, bu hareketli toprakların ötesinde aralıksız değişimler yaratan büyük göçlerin ve reformların yaşandığı vakitler; tıpkı New York'un köşesinde bucağında saklı kalan yerler gibi küçük Hollanda vadilerinin arasında kuytuda kalmış, bu nedenle nüfusunu, yaşam biçimini ve âdetlerini muhafaza etmiştir. Yöre bu haliyle, sazların ve su kabarcıklarının dinginlikle süzüldüğü yahut birbirini takip eden hareketlerle dalgalandığı, akıntıdan uzakta, suların coşkun çağıldamasını engelleyen küçük ve durgun su birikintilerinin bir eşidir.

Uykulu Kuytu'nun mahmur köşelerinde gezinmeyeli bir hayli sene olmasına karşın yine de o eski ağaçları, o ağaçların kucağında otlarla benzeşip onlar gibi yaşayan aileleri tekrar görebilecek miyim merak ediyorum.

Tabiatın bu kuytuluğunda, Amerikan tarihinin uzak bir döneminde, yani nereden bakılırsa bir otuz yıl kadar önce, Ichabod Crane adlı, civardaki çocuklara öğretmenlik yapmak amacıyla Uykulu Kuytu'ya kısa bir süreliğine gelen yahut kendi deyimiyle burada "oyalanan" muhterem bir kimse yaşamaktaydı. Amerika'nın, Birlik'e gerek deha bakımından gerekse orman hususunda öncü kimseler tedarik edip her sene sınırdan bir grup ormancı ve öğretmen yolladığı Connecticut eyaletinde doğup büyümüştü. Crane* soyadı tam da dış görünümünü yansıtıyordu. Boylu posluydu ancak dar omuzları, uzun kol ve bacakları, giysisinin kollarından aşağı uzayıp sarkan elleri ve kürek niyetine kullanılabilecek ayaklarıyla sırık gibi bir görünüme sahipti. Bu haliyle tüm gövdesi birbirine gevşek bir biçimde tutturulmuş gibi görünüyordu. Devasa kulakları, kocaman, donuk bakışlı yeşil gözleri ve uzun ince bir gagayı andıran burnuyla (öyle ki, tüneğine kurulmuş, rüzgârın ne yönde estiğini söyleyen horoz biçimindeki rüzgâr fırıldaklarına benziyordu) kafası küçücük ve tepesi de dümdüzdü. Onun rüzgârlı bir günde bir tepenin etrafında esintiden kabarıp bir oraya bir buraya uçuşan kıyafetleriyle gezindiğini gören, kıtlığın vücut bulup dünyaya üşüştüğünü yahut bir korkuluğun mısır tarlasının birinden fırlayıp kaçtığını düşünürdü.

Okulu, irice kütüklerden yapılma, alçak tavanlı, genişçe bir odadan oluşuyordu. Pencerelerin bir kısmı camla, bir kısmıysa eski müsvedde defterlerinin yapraklarıyla kapatılmıştı. Kimselerin olmadığı vakitler burası, içeri kolayca giriverecek olan bir hırsız geri çıkamasın diye kapı tokmağına dolanan bir söğüt dalı ve pencere kepengine dayandırılan direklerle mahirane bir biçimde emniyet altında tutuluyordu. Bu fikir için mimar Yost Van Houten, kuvvetle muhtemel yılan balığı yakalamak üzere kurulan tuzakların gizemin-

* Turna: Zamanının çoğunu sulak yerlerde gezerek çok uzun gagası ile balık avlamakla geçiren, uzun bacaklı ve uzun boyunlu iri bir kuş, *—çn.*

den esinlenmişti. Okul, epey ıssız ancak iç açıcı bir mevkide bulunuyordu; hemen yanıbaşında akan bir çay ve çayın sonunda yükselen heybetli bir huş ağacıyla ormanlık bir tepenin tam dibinde inşa edilmişti. Mahmur bir yaz gününde öğrencilerinin ders işlerken çıkardıkları uğultu, arı vızıldanmalarına benzeşirdi; bu vızıltılar, yer yer öğretmenin ikaz eden veya buyuran sesiyle, yer yer de tembel aylakların öğretmenleriyle beraber bilginin çiçeklerle kaplı patikasında çıktığı gezi sırasında huş ağacının dehşet verici bir biçimde uğuldamasıyla bölünürdü. Doğrusunu söylemek gerekirse Ichabod işinde özenli bir insandı ve "Oğlunu dövmeyen özünü, kızını dövmeyen dizini döver" sözünü kulağına küpe etmişti. Muhakkak ki öğrencileri ona ne özünü ne de dizini dövdürtüyordu.

Gelgelelim onu, tebaasının acı çekmesinden memnuniyet duyan merhametsiz bir otoriteymiş gibi gösteremem; zira tam tersine, görevini zayıfların sırtındaki yükü alıp güçlülerin sırtına bindirmek suretiyle şiddet uygulamaktansa, adalet ve ayrımcılıkla yerine getiriyordu. Adaleti; hafif bir sopa savrulmasından bile yüzünü acıyla buruşturarak kaçan cılız bir yavrucağa müsamaha gösterip; o küçük, domuz gibi sağlam, inatçı mı inatçı, geniş etekli Hollandalı yaramazları falakanın altına yatırıp, acıdan suratları asılana, içleri kinle dolup taşana dek zavallılara işkence ederek sağlıyordu. Tüm bunlar bu öğretmen için "ailelere karşı görevini yapmak"tı. Üstelik çocukcağızlara, olan olduktan sonra onları fevkalade rahatlatan "yaptıklarını daima hatırlayacaklarına ve bunun için kendisine ömrünün sonuna dek teşekkür edeceklerine" dair bir güvence vermeden asla dayak atmıyordu.

Ders saatleri sona erdiğinde ise büyük çocuklarla arkadaşlık ediyor, onlarla oyun oynuyor ve öğle aralarında güzel kız kardeşleri yahut güzel yemekleriyle meşhur maharetli anneleri olan ufaklıkları evlerine kadar götürüyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse öğrencileriyle arasını iyi tutması da gerekiyordu. Okuldan kazandığı para her gün yediği ekmeğe bile ucu ucuna yetiyordu. Her ne kadar sıska görünse de, ağzını anakondalara eş büyüklükte açıp muazzam bir iştahla ne varsa silip süpürme kuvvetine sahipti. Fakat geçimini sağlamak

için, buralarda âdet olduğu üzere, çocuklarına öğretmenlik yaptığı çiftçilerin evlerinde kalıyor, onların yemeklerinden yiyordu. Böylelikle, tamamı pamuktan bir mendilin içine sığan dünyalığıyla birlikte komşuları dolaşarak sırayla her birinde birer hafta misafir oluyordu.

Tüm bunlar, okul masraflarının feci bir yük olduğunu düşünen ve öğretmenleri de işe yaramaz kimseler olarak gören köylü patronlarının elini çok dara sokmasa da, Ichabod kendini işe yarar ve uyumlu gösterebilmek için türlü yöntemlere başvuruyordu. Kimi vakitler çiftliklerdeki hafif işlerin bir ucundan o da tutuyor, çiftçilerin otları güneşin altına serip saman yapmalarına yardımcı oluyor, çitleri onarıyor, atları suluyor, inekleri otlaklardan toplayıp getiriyor ve kışın yakmak için odun kesiyordu. Tüm bunları yaparken de küçük imparatorluğu olan okulunda saltanatını sürerken takındığı hükmedici vakur ifadesini bir kenara bırakıp tarifi mümkün olmayan bir biçimde yumuşak başlı ve insanların lütuflarını kazanmak için canla başla çalışan bir kimseye dönüşüyordu. Aradığı lütfu da çocuklarına, özellikle en küçük olanlarına göz kulak olduğu annelerin gözlerinde görüyor ve kuzuyu merhametle koruyup kollayan yürekli bir aslan gibi bir dizine bir ufaklığı oturtup, bir ayağıyla da beşiği sallayarak saatler geçiriyordu.

Bu marifetlerinin yanı sıra kendisi yörede şan öğretmenliği de yapmaktaydı; genç insanları ilahi okuma konusunda eğiterek ışıl ışıl şilinleri cebine dolduruyordu. Pazar günleri, kilisenin koro yerinin önüne, seçtiği şarkıcılardan oluşturduğu bir grupla kurulup kendince zafer meşalesini rahiplerin elinden almasıyla ne kadar böbürlense azdı. Sesi topluluğun geri kalanının üzerinden çın çın ederek yükselip uzaklaşırken bile etraf hâlâ işitilen tuhaf seslerle titreşirdi. Hatta ve hatta, yükselen sesler değirmen havuzunun tam tersi yönde bir kilometre öteye kadar uzanır; sakin bir pazar sabahı, duyana Ichabod Crane'in genizinden geldiğini belli ederdi. Böylelikle, muhterem öğretmen "ama öyle ama böyle" olarak adlandırılabilecek maharetli bir vardiya yöntemiyle geçimini bir şekilde sağlıyor, fakat kafa işinden zerrece anlamayan kimseler tarafından gül gibi geçinip gittiği sanılıyordu.

Taşra kadınlarınca erkek öğretmenler; kaba köylü gençlerden katbekat üstün zevklere ve hünerlere sahip, ancak rahiplerinkinden aşağıda bulunabilecek bir eğitim almış hovarda beyefendiler olarak düşünüldüğünden onların gözünde çoğunlukla büyük önem teşkil ederler. Haliyle, varlıklarının da çiftlik evlerinin çay sehpalarında kısa süreli heyecanlanmalara, fazladan kek ve şekerleme tabaklarına yahut da bir ihtimal gümüş çay takımı geçitlerine sebep olması beklenir. Bu sebepten, bizim mürekkep yalamış adamımız da köyün tüm küçük hanımlarının gülümseyen yüzleri arasında bilhassa neşelenirdi. Pazarları ayin aralarında onların içinde nasıl göründüğünü bir hayal edin! O, etraftaki ağaçlardan hanımlar için yaban üzümleri koparıp getirir, gülmeleri için çevredeki mezartaşlarının üzerinde yazanları okur yahut hemen yakındaki değirmen havuzunun kıyısında kalabalık bir topluluk halinde onlarla birlikte gezinirken; köyün çekingen hödükleri, arkalarından süklüm püklüm ilerleyip Ichabod'un seçkin zarafetini, hâl ve tavırlarını kıskanırdı.

Yarı gezgin hayatından ötürü ayaklı bir gazete gibiydi, çevredeki tüm dedikoduları o evden bu eve taşır, bu sayede her zaman memnuniyetle karşılanırdı. Dahası kadınlar tarafından da; birbirinden farklı kitaplar okuduğu ve aynı zamanda sıkı sıkıya inanmakta olduğu Cotton Mather'ın "İngiltere'de Cadılığın Tarihi" isimli kitabına tam anlamıyla vâkıf olduğu için, bilge bir insan gibi takdir görürdü.

Ichabod esasında açıkgözlülüğün ve saflığın tuhaf bir karışımıydı. Doğaüstüne olan iştahı ve bunu özümseme kuvveti eşit derecede sıradışıydı; ki iki meziyeti de bu efsunlu bölgede yaşamaya başladığından beri güçlenmişti. Onun için kocaman ağzının yutamayacağı büyüklükte ve korkunçlukta hiçbir hikâye yoktu. Öğleden sonraları öğrenciler dağıldığında, okulunun dibinde şırıldayan derenin yanıbaşındaki yonca yatağına uzanır, alacakaranlık sayfaları karanlığa gömene dek Mather'ın uğursuz hikâyelerini okur ve bundan çoğu defalar büyük haz duyardı. Sonrasında batalıklığın, derenin ve de huşu dolu ağaçlığın yanından geçen, o gün konaklayacağı çiftlik evine uzanan yolda ilerlerken; yamaçtan gelen çobanaldatan kuşlarının iniltisi, ağaç kurbağalarının fırtınaya alamet olan uğursuz bağırtısı,

çığırtkan baykuşların kasvetli ötüşleri yahut da kuşları tünedikleri çalıların üzerinden ürkütüp kaçıran ani hışırtılardan ibaret tüm tabiat sesleri, o geceyarısı vakti, coşkulu hâle gelmiş hayal gücünü adamakıllı galeyana getirirdi. Sanki sıradışı bir parıltı yol boyunca dalga dalga akarak etrafı aydınlatıyormuş gibi kapkaranlık yerlerde en canlı ışıltılarıyla yanarak uçuşan ateş böcekleri de onu zaman zaman ürkütürdü. Öyle ki, bu ahmak böceklerden biri sallana sallana uçarken ezkaza kendisine çarpacak olsa zavallı çapkın, bir cadının büyüsünün kendisine isabet ettiğini zannedip oracıkta öbür dünyayı boylardı. Ichabod böyle anlarda kafasındakileri atabilmek ve habis ruhları kovmak için çareyi ilahi söylemekte bulurdu. Uykulu Kuytu'nun iyi yürekli insanları da, akşamları kapılarının önünde otururken onun kâh uzaklardaki tepeden kâh karanlık yoldan süzülüp kulaklarına çalınan sesiyle "uzunca vakit hasret kaldıkları ruhu okşayan o güzelliğe kavuşmuş"* hâlde sık sık huşuyla dolarlardı.

Ichabod'un keyif aldığı korku verici uğraşlarından bir diğeri de uzun kış akşamlarını Hollandalı ihtiyar kadınlarla geçirmekti. Hanımlar ateşin yanına oturmuş yün eğirir, elmalar da ocakta kızarıp çıtırdarken Ichabod onlardan hayaletlerin ve cinlerin, lanetli tarlaların ve derelerin, perili köprülerin ve evlerin, bilhassa, kuytunun fırtına süvarisi de dedikleri başsız süvarinin hayret verici hikâyelerini dinlerdi. Kendisi de aynı şekilde bir zamanlar Connecticut'ta hüküm süren cadı efsaneleriyle, dehşet veren kehanetlerle ve havadaki birtakım meşum görüntü ve seslerle onları eğlendirir; kuyrukluyıldızlara ve kayan yıldızlara dair tahminleriyle onları kederlere gark ederek korkutur; ve endişelenmeleri gereken bir gerçek olarak dünyanın tamamıyla kendi etrafında döndüğünü, hatta bazen tepetaklak bile olduğunu söylerdi!

Hiçbir hayaletin yüzünü göstermeye cesaret edemediği, çıtırdayarak yanan akkor ateşin başında birbirlerine güven içinde sokulurken bütün bunlar ne kadar keyif verirse versin, eve dönmek üzere yola çıktığında hepsi Ichabod'un başına üşüşür, içine korku salardı. Karlı gecenin loş ve solgun ışıkları arasından geçen yolunda etrafı-

* John Milton, *L'allegro, –çn.*

nı kuşatan şekiller ve gölgeler onu nasıl da ürkütürdü! Ötelerdeki pencerelerden çıkıp da ıssız tarlaları geçerek titreşe titreşe süzülüp gelen ışığa nasıl da hasretle bakardı! Yoluna çarşaflı hayaletler gibi serilmiş karlı çalılara her denk geldiğinde nasıl da dehşete kapılırdı! Ya buz tutmuş yolda yürürken kendi ayak seslerinden ürküp korkuyla sinmesine, dibinde ağır ağır yürüyen çirkin bir yaratık görme korkusuyla omuzlarının üzerinden dahi arkasına bakamamasına ne demeliydi! Ağaçlardan uğuldayarak esen şiddetli rüzgârı, dörtnala giden süvarinin yine her gece yaptığı aramalarından biri sanıp nasıl da tarifsiz endişelere gark olurdu!

Gelgelelim bunlar salt geceden kaynaklanan korkular, karanlıkta yürüyen bir kimsenin kafasında dolaşan hayaletlerdi. Çokça hortlak görmesine ve bu ıssız yolculuklarında Şeytan'ın ona çok kereler değişik biçimlerde musallat olmasına karşın, gün ışığı tüm bu uğursuzlukları dağıtırdı. Gelgelelim yolu, fanilerin zihinlerini hayaletlerden, cinlerden ve tüm cadı ırkından daha fazla şaşkınlığa uğratan bir mahlukla, bir kadınla kesişmemiş olsaydı, şeytana ve onun tüm marifetlerine karşın yaşamını mutlulukla sürdürürdü.

Hollandalı varlıklı bir çiftçinin tek çocuğu Katrina Van Tassel, her hafta akşamları kendisinden ilahi okuma eğitimi almak üzere toplanan müzik öğrencilerinden biriydi. On sekizinde yeni yeni çiçek açan, keklik gibi dolgunca bu kız, babasının yetiştirdiği şeftalilere eş olgunluğu, bal gibi tatlı yumuşaklığı ve al al yanaklarıyla, herkes tarafından salt güzelliğiyle değil muazzam mal varlığıyla da bilinirdi. Üstelik biraz da işveliydi; öyle ki, eski ve yeni moda zevklerinin bir karışımı olan giysisinden tüm alımlılığı, olanca edasıyla gözler önüne serilirdi. Büyük büyük büyükannesinin kendisine Saardam'dan getirdiği saf altından takılar takar, eski vakitlerin insanı cezbeden işlemeli korselerinden giyer, yörenin en hoş ayaklarını ve ayak bileklerini sergilemek için baştan çıkarıcı kısa iç eteklikler giyerek etrafta öylece salınırdı.

Ichabod Crane'in kadınlara karşı mülayim ve budala olan bir yüreği vardı. Bu kadar cazip bir lokmanın da, çok geçmeden, bilhassa kendisini babasının malikanesinde ziyaret ettiği gün, gözüne çarp-

masına şaşmamak gerek. Yaşlı Baltus Van Tassel başarılı, hâli vakti yerinde, gönlü bol çiftçilerin kusursuz bir timsaliydi. Kendi çiftliğinden ötesini pek az önemserdi ancak çiftliğinin sınırları içerisinde her yer huzur dolu, her şey bakımlı ve özenliydi. Servetinden memnundu ancak onunla böbürlenmez, yaşam biçiminden ziyade canlı ve dinç oluşuyla övünürdü. Müstahkem mevkisi, Hudson Nehri kıyılarının Hollandalı çiftçilerin yerleşmeye pek düşkün olduğu yemyeşil, etraftan korunmuş ve bereketli kuytuluğuna konuşlanmıştı. Mevzisinin üzerinden, dibinde dünyanın en tatlı ve dinlendirici su pınarının fıçı şeklinde küçük bir kuyudan köpürerek aktığı, geniş dallı kocaman bir karaağaç uzanıyordu. Çimlerin arasında sessizce akıp giden su, gürgenlerin ve bodursöğütlerin arasında kalmış, civarlarda fokurdamakta olan bir dereye doğru yolculuğunu sürdürüyordu. Çiftlik evinin yakınlarında zamanında kilise vazifesi görmüş olabilecek, alabildiğine büyük bir ahır bulunuyordu. Çiftliğin tüm hazinesinin ahırın her bir penceresinden ve gediğinden fırlar göründüğü bu çiftlikte, dövenin sesi sabahtan akşama dek vızır vızır yankılanıyor; kırlangıçlar saçakların etrafında cıvıldayarak uçuşuyor; havada bir şey gözetliyormuş gibi bir gözlerini gökyüzüne çevirmiş bakan, başlarını kanatlarının altına gizlemiş veya göğüslerine gömmüş olan yahut içlerini havayla doldurup şişinen, kumrular gibi kuğuran, dişilerinin yanlarında başlarını bir aşağı bir yukarı sallayan güvercinler de çatıda güneşin keyfini çıkartıyorlardı. İdaresi güç besili domuzlar durup durup sütten kesilmemiş domuzlara doğru bir şeyin kokusunu almış gibi fırladıkları ağıllarının rahatlığında yatmış homurdanıyor; görkemli bir kaz alayı hemen bitişikteki gölette bir ördek filosuna eşlik ederek yüzüyor; hindi takımı, avluda gulu gulu sesler çıkararak dolaşırken beç tavuklarını kızdırıyor, huysuz ev hanımlarınınki gibi asabi çığlıklar atmalarına sebep oluyordu. Ahır kapısının hemen önünde, kurum kurum yürüyen gösterişli horoz, o ideal koca, savaşçı, hoş beyefendi, parlak kanatlarını çırparak ve kimi kez ayağıyla toprağı eşeleyerek, memnuniyetini ve kibrini belli eden ötüşüyle, daima aç karısından ve çocuklarından oluşan ailesini yeni bulduğu lokmayı yemeye çağırıyordu cömertçe.

Kışın değerlendirilecek bu müstakbel yemekler karşısında bizim öğretmenin ağzı sulanmıştı. Açgözlü zihninde kendisini, kızartılan her domuzu büyük bir iştahla indirdiği midesiyle, bir elma tıkıştırdığı ağzıyla hayal ediyor; rahat ve huzurlu bir turtada güzelce uykuya yatırılmış, üzeri ekmek kıtırlarıyla örtülmüş güvercinleri; kendi et sularında yüzen kazları, gizli saklı evlenmiş çiftler gibi soğan sosunun huzurunda tabaklarda keyifle çiftleşen ördekleri düşlüyordu. Domuzlarda şimdiden pastırmanın o pürüzsüz parlak kısmını görüyor, sulu jambonun tadını alıyordu. Hindi yerine, kanadının altındaki kursağıyla zarifçe bağlanmış iştah açan bir sosis zinciri görüyor; hatta ve hatta o gösterişli horozun ta kendisi, havaya diktiği pençeleriyle meze olarak yayılıp uzanmış, sanki gururlu, yiğit ruhunun yaşarken dilenmeye tenezzül etmediği merhamete şimdi hasret duyuyordu.

Tüm bunları hayal ederken kendinden geçen Ichabod, kocaman yeşil gözlerini bereketli çayırlıklarda, verimli buğday, çavdar ve mısır tarlalarında; Van Tassel'ın sıcacık konutunu çevreleyen capcanlı meyvelerin yetiştiği bahçelerde gezdirdikçe kalbi tüm bu mülkü miras alacak küçük hanımı görmek için can atıyor; hayal gücü, tüm bunların nasıl kolaylıkla nakde çevrilebileceğinin ve o nakdin nasıl el değmemiş arazilere, o arazilerin de tahta kiremitten çatıları olan saraylara dönüştürülebileceğinin hesaplarıyla dolup taşıyordu. Hayır, vızır vızır çalışan kafası umduklarını çoktan fark etmiş ve ona bir aile dolusu çocukla gençliğinin baharındaki Katrina'yı, alt tarafında sallanan demlikler ve tencereler olduğu halde ağzına kadar ıvır zıvır ev eşyasıyla dolu bir yük arabasının en tepesine kurulmuş Katrina'yı takdim etmiş; kendisini de Kentucky'ye, Tennessee'ye, Tanrı bilir nerelere doğru giderlerken arkasına şaklattığı kamçıyla yük arabasının kısrağını idare eder bir vaziyete sokuvermişti.

Evden içeri girdiğinde kalbi tamamen fethedilmişti. Burası yüksek mahyalı ancak alçak eğimli çatıları olan, ilk Hollandalı göçmenlerden kalma tarzda inşa edilmiş geniş ve ferah çiftlik evlerinden biriydi. Kısa çıkıntıları olan saçaklar, kötü havalarda kapatılabilen ön taraftaki verandayı oluşturuyordu. Verandanın altında dövenler,

koşum takımı, çiftçilikte ve hayvancılıkta kullanılan birçok alet edevatla, yakındaki nehirde balık yakalamak için kullanılan ağlar asılıydı. Yazları kullanılmak üzere kenarlara banklar, bir uca büyükçe bir çıkrık ve diğer uca yayık yapılmıştı; bu haliyle, bu kullanışlı verandanın muhtelif işlerde faydalanılmak üzere tasarlandığı görülüyordu. Meraklı Ichabod, malikanenin merkezini oluşturan ve hane halkının ekseriyetle kullandığı salona bu verandadan geçti. Uzun büfelere dizilmiş kalaydan yapılma ışıl ışıl parlayan eşyalar gözlerini kamaştırmıştı. Bir köşede koca bir öbek yün eğirilmeyi bekliyor, bir diğerinde ise dokuma tezgâhından henüz çıkmış çok miktarda kaba kumaş duruyordu. Duvara boydan boya asılmış mısır başakları ve kurutulmuş elma ile şeftali dizileri, kırmızı biber süsleriyle karışmıştı. Aralık kalmış bir kapı; pençe biçiminde ayakları olan sandalyeleriyle, ayna gibi parlayan koyu renkli maun ağacından masalarıyla, tepelerine örtülmüş ıslak kuşkonmaz yaprakları sebebiyle pırıl pırıl duran maşaları ve yanlarına bırakılmış diğer şömine gereçleriyle, yalancı portakallarla ve deniz hayvanlarının kabuklarıyla süslenmiş şömine rafıyla, üzerinden sallanan rengârenk kuş yumurtalarıyla, salonun tam ortasına asılmış kocaman bir devekuşu yumurtasıyla ve de eski gümüşler ile usta işi porselenlerin muazzam zenginliği gözler önüne serilsin diye kasten açık bırakılmış köşedeki büfesiyle ona görüp görebileceği en güzel oturma odasını göstermişti.

Ichabod'un insana haz veren bu yeri ilk gördüğü andan itibaren huzuru kalmamış, tek uğraşı, Van Tassel'in emsalsiz kızının sevgisini kazanmanın yollarını aramak olmuştu. Gelgelelim bu girişiminde; devler, büyücüler, korkunç ejderhalar yahut bunlara benzer kolayca alt edilebilecek düşmanlardan başka mücadele edecek bir şeyi olmayan, demir ve pirinçten yapılmış kapılardan geçerek, sert ve dayanıklı taş duvarların arasında sevdiği kadını kendisinden saklayan kaleye doğru ağır ağır yol alan eski zaman şövalyelerinin ekseriyetle yaşadığı güçlüklerden çok daha sahici güçlüklerle karşılaşmıştı. Üstelik bu şövalyelerin yaptığı, noel turtalarını tam ortalarına ulaşıncaya dek zevkle yiyen bir insanın işi kadar kolaydı ve hanımefendiler de görevlerinin neticesinde kendilerine ellerini bahşediyordu.

Buna karşılık Ichabod, bu taşralı güzelin kalbine ulaşmak için sonsuza dek yeni güçlüklere ve engellere sebep olan o şımarıklıklarla ve kaprislerle dolu labirentten geçmek, kalbine giden tüm yolları kuşatıp birbirlerinin üzerinden dikkatli ve tehlikeli bakışlarını eksik etmeyen ancak yeni bir rakip karşısında ittifak kurmaya her daim hazır bir sürü taşralı âşıkla, o korkunç düşmanlarıyla, kanlı canlı çarpışmak zorunda kalacaktı.

Aralarında en ürkütücü olanı, güçlü kuvvetli, aslan gibi gürlemesiyle Abraham, yahut Hollanda dilindeki haliyle, Brom Van Brunt adında bir delikanlıydı. Kuvveti ve yiğitliğiyle yeri göğü inleten bu adam, geniş omuzlara, esnek bir vücuda ve kısacık, kıvır kıvır siyah saçlara sahipti. Kaba saba biri olmasına karşın çirkinlikten uzak, neşenin ve kibrin iç içe geçtiği bir çehresi vardı. Herkülvari vücudundan ve uzuvlarının müthiş kuvvetinden dolayı herkes tarafından YUMRUK BROM olarak biliniyordu. Tatarlarla yarışacak denli üstün olan binicilik bilgisi ve maharetiyle meşhurdu. Tüm yarışmalarda ve horoz dövüşlerinde başı çekiyor, taşra yaşamının gereklerinden olan bedensel kuvvetinin üstünlüğüyle tüm anlaşmazlıklarda arabuluculuk yapıyor ve sonunda şapkasını bir kenara koyup herhangi bir itiraza yahut karşı çıkmaya mahal vermeyecek biçimde nihai kararını açıklıyordu. Kavgaya da eğlenceye de daima hazır; ancak görüntüsünün yansıttığı biçimde kötü niyetli olmaktan ziyade muzip bir kimse idi. Tüm o zorba kaba sabalığının altında şakacı ve hoş mizaçlı birinin güçlü tabiatı yatıyordu. Başını çektiği, kendisini örnek alan üç ya da dört yakın arkadaşından ibaret grubuyla köyün asayişini sağlıyor, yakın ya da uzak demeden kan davalarından mütevellit yaşanan tüm olaylarda olay mahalline derhal intikal ediyor, tüm şenliklere de katılıyordu. Soğuk havalarda kendisini, gösterişle sallanan bir tilki kuyruğuyla çevrelenmiş kalpağıyla hemen belli ediyordu; insanlar köy toplantıları sırasında bu meşhur şapkayı bir grup atlının arasında hızla dolanıp durur vaziyette gördüğüklerinde yaygarayı koparıyordu. Kimi geceyarıları, çetesinin çiftlik evleri boyunca bir Don Kazağı birliği gibi çığlık atıp bağırışarak hızla seğirttiği duyuluyor; yaşlı kadınlar uykularından irkilip uyanıyor,

yangından mal kaçırır gibi çıkardıkları patırtıların uzaklaşmasını bir süre dinledikten sonra "İşte, Yumruk Brom ve çetesi!" diye bağrışıyorlardı. Yöredekiler onu korku, hayranlık ve tüm iyi niyetlerinin bir karışımıyla izliyor; etrafta ne vakit muzip bir şeytanlık vuku bulsa yahut köylüler arasında bir kavga yaşansa başlarını emin emin sallayıp bunun Brom'un başının altından çıktığını söylüyorlardı.

Bu haşarı serseri kahraman, gençliğinin baharındaki Katrina'nın peşinden inceliksiz, kaba saba aşkına karşılık bulmak için bir müddet koşturmuştu. Her ne kadar aşka dair marifetleri bir ayının nazik okşamalarını ve sevecenlikli sözlerini andırsa da, genç hanımın umudunun tamamen kırılmasına engel olan imalarını da sezebilmişti. Şurası kesin ki, Katrina'ya yanaşma çabaları, dişisine yaklaşan bir aslanın yoluna çıkmaya hiç de hevesleri olmayan rakiplerine geri çekilmeleri için bir uyarıydı; öyle ki, atı bir pazar akşamı ne vakit Van Tassel'in çitine bağlı görülse, diğer tüm rakipler ustalarının yaltaklanmakla, kibarcasını söylemek gerekirse kur yapmakla meşgul olduğunun kati uyarısını çaresizlikle alıyor ve savaşı diğer cephelere taşıyordu.

Ichabod Crane'in çarpışmak zorunda kaldığı korkunç rakip işte buydu ve her şey hesaba katıldığında, kendisinden daha iri yarı ve kuvvetli biri rekabetten sıyrılabilirken daha akıllı olan umutsuzluğa kapılırdı. Ancak Ichabod'un doğası esnekliğin ve sebatın güzel bir karışımıydı; bedenen ve ruhen esnek bir bitki olan bu ahmak adam zorlansa da pes etmez, bükülse de kırılmaz, en ufak bir baskıda boyun eğse de o arada sıvışıp kaçmış olurdu. Ichabod tüm bu düşünceler içinde başını her zamanki gibi olabildiğince kaldırdı ve dimdik yürüdü.

Tutkulu Akhilleus'tan da tutkulu bir âşık olan Ichabod, aşkından vazgeçecek bir kişi değildi. Düşmanına alenen savaş açmak budalalık olacağından hamlelerini sessizce ve üstü kapalı bir biçimde usul usul yaptı. Şarkı öğretmeni kisvesi altında çiftlik evinin kapısını sık sık aşındıran bu adam elbette tüm âşıklara ayak bağı olan işgüzar ailelerin müdahalelerinden nasibini almıyor değildi. Balt Van Tassel kolay müsamaha gösteren bir kimse idi; kızını piposundan bile çok

seviyor, makul ve kusursuz bir babaya yaraşır bir biçimde onun her konuda istediğini yapmasına izin veriyordu. Sevgili küçük karısının da evin idaresi ve kümes bakımıyla alakalı yapacak işleri çoktu, zira yaptığı bilgece gözlemlere göre ördekler ve kazlar aptal hayvanlar olduğu için birilerinin onlara göz kulak olması gerekiyordu; ancak kızlar kendi kendilerine bakabilirlerdi. Bu sebepten başı kalabalık kadın oradan oraya koşuşturur yahut verandanın bir ucundaki çıkrıkta yün eğirirken hoşgörülü Balt da diğer uçta, ahırın tepesindeki tahtadan yapılma küçük savaşçının iki elinde kılıçla rüzgâra yiğitçe karşı koyuşunu akşam piposunu içerek izlerdi. O sırada Ichabod da, büyük karaağacın altındaki pınarın kıyısında evin kızına kur yapmaya devam eder yahut âşıkların birbirlerine etkileyici ve güzel sözler söylemesi için en münasip vakit olan alacakaranlıkta birlikte gezinirlerdi.

Kadınların kalbinin nasıl baştan çıkarılıp kazanıldığını bildiğimi ileri sürmüyorum. Bana göre bu iş kelimelerle oynama ve hayranlık uyandırma meselesi. Kimisi yalnızca tek bir zayıf noktası veya ona ulaşılacak tek bir kapısı varmış gibi görünürken, kimisine ulaşmak için binlerce yol vardır ve belki de o yollardan kendisine binlerce farklı biçimle ulaşılabilir. İlkine erişme kabiliyeti muazzam bir zaferdir; ancak yine de, ikincisine sahip olup kadını elinde bulundurmaya devam edebilmek de büyük bir komuta yeteneğinin ispatıdır, zira bir erkek kalesini her bir kapısı ve gediğiyle savunmalıdır. Bu sebepten, alelade binlerce kalbi kazanan bir kimsenin ismi şöhret kazanır; ancak, işveli bir kadının kalbine karşı gelinmez bir biçimde hakim olan kişi kahraman olur. Şurası kesin ki, herkesin saygı duyup korktuğu Yumruk Brom'da vaziyet böyle olmamış, Ichabod Crane hamlelerini yapmaya başladığı andan itibaren kendisine olan ilgi ve alaka apaçık bir biçimde geri çevrilmişti. Artık atının pazar günleri çite bağlandığı görülmüyor, kendisi ve Uykulu Kuytu'nun öğretmeni arasında amansız bir düşmanlık yavaş yavaş baş gösteriyordu.

Doğuştan kibarlıktan yoksun ve hoyrat bir yiğitliğe sahip Brom, meseleleri açık bir savaşa dönüştürmeye pek meraklıydı ve ona göre haklarındaki hükmü, kestirme yoldan ve basit mantıkla düşünenle-

rin yani eski zamanların şövalyelerinin usulünce yapılacak tek bir düelloya göre hanımefendinin kendisi vermeliydi. Ancak Ichabod düşmanının kuvvet bakımından rekabet edilemeyecek denli üstün olduğunun pek bir farkındaydı: Bir gün Yumruk'un kendisini "ikiye katlayıp okuldaki bir rafa kaldıracağına" kulak misafiri olmuş ve ona bu fırsatı vermemek için fazlaca ihtiyatlı davranmaya başlamıştı.

Bu bozulmaz barışçıl düzende insanın canını had safhada sıkan bir şey vardı, o da Brom'u köylü yaradılışında bulunan şeytanlıklarından yararlanmaya, kaba eşek şakalarını rakibinin üzerinde denemeye itiyordu. Ichabod, Yumruk ve atlı çetesinin tuhaf işkencelerinin kurbanı haline gelmişti. Zavallı adam civardaki tüm cadıların toplanıp buraya geldiğini sansın diye o vakte dek huzur içinde yaşadığı mal ve mülklerini yağmalamış; bacasını tıkamak suretiyle şan okulunu dumana boğmuş, geceleri söğüt dalından ve pencere kepengine dayandırılan direklerden yapılma zorlu kilitlerini aşarak okuluna zorla girmiş ve her şeyin altını üstüne getirmişlerdi. Ancak öğretmenin canını bundan daha fazla sıkan şey, Brom'un onu hanım dostunun gözü önünde gülünç duruma düşürmek için elinden geleni ardına koymamasıydı: Komik sesler çıkarmayı öğrettiği bir köpeği, şan konusunda Ichabod'un meziyetleriyle yarışacak denli iyi bir rakip olduğunu söyleyerek hanım dostuyla tanıştırmıştı.

Bu durum, birbiriyle çekişen bu iki gücün üzerinde ciddi hasarlar bırakmadan bir süre daha bu şekilde devam etti. Güzel bir sonbahar gününün öğleden sonrasında, Ichabod, üzerinde çoğunlukla edebiyat kitaplarından fırlama krallığına dair meseleleri düşünüp tarttığı azametli iskemlesine tahtına kurulmuş gibi oturmuş, düşüncelere dalmıştı. Elinde hükmedici kraliyet asalarına eş bir sopayı sallıyor; günahkârların korkulu rüyası, adalet timsali falakası tahtının arkasında duvara üç çiviyle mıhlanmış dururken; yaramaz çocuklarının üzerinden çıkarılan yarısı ısırılmış elmalar, mantar tabancaları, fırıldaklar, sinek kapanları ve kâğıttan yapılma ayakları üzerinde dikilmiş bir yığın küçük horoz önündeki masada dizilmiş, bu halleriyle birtakım kaçak eşyaları ve yasak silahları andırıyordu. Öğrencilerinin kafalarını kitaplarına gömüp harıl harıl çalışmala-

rına, bir gözleri öğretmende birbirleriyle gizli gizli fısıldaşmalarına yahut sınıfa hakim olan uğultulu durağanlığa bakılırsa belli ki adaleti sağlayacak bir yaptırım henüz uygulanmıştı. Bu hâl, kıtık bezinden dikilmiş giyimiyle; Merkür'ün başlığına benzeyen, kenarları epriyip gitmiş, salt yuvarlak tepe kısmı kalmış şapkasıyla; yular mahiyetinde kullandığı bir halatla idare ettiği bakımsız, yabani ve de çelimsiz bir ata binmiş bir zencinin çıkagelmesiyle bölünmüştü. Okul kapısını zangırdatarak gelen bu adam, Ichabod'u o akşam Bay Van Tassel'in evinde düzenlenecek şenliğe yahut "cümbüşlü bir eğlenceye" çağıran bir davetiyeyle gelmiş; haberini önemine yaraşır bir biçimde saygın bir dil kullanarak, ki zenciler ehemmiyetsiz ulaklık vazifelerini gözler önüne sermeye pek meyillidir, ilettikten sonra vazifesinin büyüklüğü ve telaşıyla dolup taşarak derenin üzerinden ok gibi fırlayarak geçmiş ve kuytudan aceleyle uzaklaşmıştı.

Önceden sessiz ve sakin olan sınıfa artık telaşlı bir koşuşturma ve şamata hakimdi. Öğrenciler derslerini bitirmeleri için önemsiz konular üzerinde durmadan aceleyle çalıştırılıyor; zeki ve açıkgöz olanlar cezanın bir kısmından yırtıyor, yavaş kalanlaraysa hızlanmaları için arkada ara ara birtakım acı verici yaptırımlar uygulanıyor yahut uzun bir cümleyi bitirebilmeleri için yardımcı olunuyordu. Kitaplar raflara güzelce dizilmeden gelişigüzel fırlatılıyor, hokkalar devriliyor, sıralar baştansavma yerleştiriliyor ve öğrenciler, her zamankinden bir saat önce salıverilen okuldan küçük şeytanlar sürüsü gibi fırlayıp çayırda özgürlüklerine erken kavuştukları için ciyak ciyak bağırarak şamata yapıyordu.

Çapkın Ichabod okulun dağılmasının ardından giyinip süslenmesine en az bir saat fazladan zaman harcamıştı. En güzel, doğrusu istenirse, solmuş, pas rengindeki yegâne takımını fırçalayıp düzelterek yeni gibi görünmesini sağladıktan sonra, okuldaki kırık bir aynaya bakarak saçını düzeltti. Evin hanımefendisinin gözünde tam bir şövalye olabilmek için, birlikte kaldığı Hollandalı asabi ihtiyar Hans Van Ripper'dan bir at ödünç almış ve böylece, gösterişli bir biçimde sürdüğü atın üzerinde serüven peşinde koşan bir gezgin şövalye edasıyla yola koyulmuştu. Bu romantik öykünün ruhuyla, kah-

ramanımın ve küheylanının görünümü ve teçhizatıyla alakalı bazı bilgiler vermem uygun olur. Ichabod'un bindiği hayvan, huysuzluğu hariç hiçbir şeyi kalmamış, âhı gitmiş vâhı kalmış bir saban atıydı. Kavisli boynu ve tokmağı andıran kafasıyla pestili çıkmış ve bir deri bir kemik hâlde olan bu hayvancağızın pas rengi yelesi ve kuyruğu pislikten ve çapaktan birbirine dolanıp düğüm düğüm olmuştu. Bir gözünün gözbebeği gitmiş, gelen ışığı yansıtarak parıldıyor; ancak ötekinin içinde sahici bir şeytanın kıvılcımları çakıyordu. Yine de vaktiyle ateşli ve hırslı bir hayvan olmuş olacak ki ismi Karabarut'tu. Doğrusu, gözü dönmüş bir binici olan asabi sahibi Van Ripper'ın zamanında en sevdiği atıydı ve kendisi kuvvetle muhtemel ki ruhunun bir kısmını ona aktarmıştı; zira yaşlı ve yorgunluktan çökmüş görüntüsünün altında köydeki tüm genç kısraklardan daha fazla şeytan gizleniyordu.

Ichabod bu görünümdeki bir at için uygun bir biniciydi. Hayvanı dizlerini neredeyse eyer kaşı seviyesine çıkaran kısa üzengilerle idare ederken sivri dirsekleri çekirgeler gibi dışarı fırlıyor; kamçısını elinde kraliyet asasını taşıyormuş gibi dimdik tutuyor ve atı ağır ağır koştukça kolları kanat çırpmasını andırıyordu. Alnıyla olan mesafesi kısa olduğundan yünden küçük şapkası burnunun ucuna değiyor ve siyah ceketinin etekleri neredeyse atın kuyruğuna dek dalgalanıyordu. İşte Ichabod ve küheylanı, Hans Van Ripper'ın kapısından sallana sallana çıkarlarken böyle görünüyorlardı ve böylesi bir manzara gündüz gözüyle kırk yılda bir görülürdü.

Daha önce söylediğim gibi güzel bir sonbahar günüydü. Gökyüzü berrak ve durgundu. Tabiat bolluk ve bereket çağrıştıran o zengin altından kıyafetine bürünmüştü. Dondurucu soğukla kırağı çalan daha körpe ağaçlar, göz alıcı turunculara, morlara ve kırmızılara kesmişken; ormanlar sade kahverengi ve sarılarını kuşanmıştı. Yaban ördeği sürüleri ayakları yere değmiyormuşçasına süzülüp gidiyor; kayın ve ceviz ağacı korularından kulağa, bir sincabın kabuk soyma sesiyle yakınlardaki anızlıktan bıldırcınların endişeli ötüşleri aralıklarla gelir gibi oluyordu.

Küçük kuşlar son yemeklerini yiyorlardı. Ziyafetlerinin toklu-

ğuyla kanat çırpıyor, cıvıldaşıyor, etraflarındaki bolluk ve çeşitlilikten büyük bir iştahla çalıdan çalıya, ağaçtan ağaca şen şakrak uçuşuyorlardı. Mızmızlanır gibi yüksek sesiyle genç avcıların en sevdikleri av, narbülbülü; kapkara bulutların arasında cıvıldayarak uçan karatavuklar; kan kırmızı göğsü, geniş siyah gerdanı ve muhteşem tüyleriyle altın kanatlı ağaçkakan; kırmızı uçlu kanatları, uçları sarı tüylerle bezenmiş kuyruğu ve avcıların şapkasına benzeyen küçük tepe tüyleriyle sedir ağacı kuşu; ve capcanlı, açık mavi-beyaz tüyleriyle alakarga; tiz tiz öten, çatır çutur sesler çıkaran, başını aşağı yukarı sallayan, sık sık alçalıp yükselen ve korudaki diğer tüm ötücü kuşlarla arkadaşmış gibi davranan o küçük, gösteriş meraklısı şamatacı kuş; işte tüm bu kuşlar Ichabod'un yolunun üzerinde ötüşüp duruyordu.

Öğretmen ağır ağır ilerlerken; gözleri de bu keyifli sonbaharın sunduğu hazinenin üzerinde insana haz veren bir çeşitlilikte uçuşup duran ağız sulandırıcı, karın acıktırıcı serveti bir an olsun kaçırmamak için ardına dek açılmıştı. Dört bir yanı, göz alabildiğine uzanan, bazısı pazarda satılmak üzere toplanıp sepetlere ve fıçılara doldurulmuş, bazısı olgunlaşıp ağırlaştıkları ağaçlarda muazzam bolluklarından düştü düşecek, bir kısmı da elma şarabı yapılmak üzere büyük öbekler halinde kümelenmiş elma yığınlarıyla çevrilmişti. Daha ötede, altın sarısı püsküllerini yapraklarının arasından usulca uzatan mısırlarıyla daha şimdiden pasta ve un lapalarının sözünü veren kocaman mısır tarlaları ile; mısırların aşağısında, sarı karınlarını güneşe çevirerek sere serpe uzanmış ve bu halleriyle dünyanın en gösterişli turtalarını vaadeden sarı balkabaklarını bir müddet seyretmiş, ardından çok oyalanmadan arı kovanlarının hoş kokulu esintilerini alıp getiren karabuğday tarlalarını geçmişti. Onları izledikçe, zihnini, Katrina Van Tassel'in kibar, yulum yumuk elleriyle güzelce tereyağı sürüp üzerini bal veya şeker pekmeziyle süslediği leziz kreplerin tatlı hayalleri bürümüştü.

Ichabod böyle binbir türlü güzel düşünce ve "bal çalınmış hayallerle" zihnini besleyerek muazzam Hudson Nehri'nin en hoş manzaralarından bir kısmına bakan tepelerin yamaçları boyunca

yolculuğunu sürdürmüştü. Güneş batıya doğru usul usul yuvarlanmaktaydı. Tappan Zee'nin geniş bağrı, uzaklardaki dağın üzerine vuran yansısını ara ara bozan nazik dalgalanmalar haricinde kıpırtısız bir biçimde parıldıyor; kehribar rengi birkaç bulut, hareket etmelerini sağlayacak bir esinti olmaksızın gökyüzünde süzülüyordu. Ufuk altın rengi hoş bir sarılığa bürünmüştü. Altın rengi yavaş yavaş katışıksız bir yeşile, ondan da gökyüzünün koyu mavisine dönmekteyken bir ışık huzmesi de nehrin üzerine doğru uzanan sarp kayalıkların ağaçlı sırtlarında gezinerek kayalığın kül rengi ile mora dönmüş yanlarını adamakıllı derinleştirmekteydi.

Uzaklardaki bir şalopa gelgitle birlikte alçalıp yükselerek aheste aheste salınırken yelkeni direkte beyhude yere sallanıyor; göğün yansısı durgun suda ışıldadıkça tekne havada asılı kalmış izlenimi veriyordu.

Akşama doğru Ichabod, Bay Van Tassel'ın komşu bölgelerden gelen zengin ve seçkin konuklarıyla dolup taşmış malikanesine varmıştı. Zayıf ve köseleye dönmüş suratları, evde dokunmuş ceketleri ve pantolonları, mavi konçları, kocaman ayakkabıları ve kalaydan kemer tokalarıyla ihtiyar çiftçiler ve onların pilili şapkalar takmış, yüksek belli kısa elbiseler giymiş, evde makas ve iğnelerle yaptıkları iç etekliklerinin dışlarını rengârenk patiskadan ceplerle süslemiş, dinç ama yaşı geçkin, minyon eşleri; şehir modasını yansıtan hasır şapkaları, hoş kurdeleleri yahut beyaz redingotları haricinde anneleri gibi demode olmalarına ramak kalan balıketli genç kadınlar; kocaman pirinçten düğmeleriyle kısa ve kare kesimli ceketler giymiş, uzun saçları çoğunlukla zamanın modasına göre toplanmış, bilhassa temin edebilenlerinki, bölgenin başından sonuna güçlü bir besleyici ve güçlendirici olarak kabul gördüğünden, yılan balığı derisiyle düzleştirilmiş erkek evlatlar; hepsi buradaydı.

Gelgelelim bu manzaranın kahramanı, geceye kendi gibi bir yaratığa benzeyen, atılgan ve haylaz, ondan başka kimsenin idare edemediği gözde atı Delifişek'le teşrif eden Yumruk Brom'du. Kendisi aslen hırçın hayvanları yeğlemesiyle ve de yumuşak başlı, epey zayıf düşmüş bu hayvanları deli dolularmış gibi hoyratça kullanmasın-

dan mütevellit boynunu kırılma tehlikesi içine sokan her neviden numarayı yapma meyliyle tanınırdı.

Ancak şimdi, Van Tassel'in malikanesinin özel salonuna teşrif ettiği sırada kahramanım Ichabod'un halihazırda mest olmuş gözlerine tüm cazibesiyle hücum eden dünya kadar güzellikten bahsetmek amacıyla burada ara vermek zorundayım. Kırmızılar ve beyazlar içindeki göz kamaştıran görünümleriyle balıketli kadınlardan ziyade; sonbaharın bu en şatafatlı zamanında Hollanda'ya özgü hakiki bir çay sehpasının üzerindeki güzelliklerden. Tabaklar nasıl da çeşit çeşit ve Hollandalı usta ev hanımlarından başka neredeyse kimsenin sırrını bilmediği türden keklerle tepeleme doldurulmuştu! Bir tarafta çörekler, yumuşacık lokmalar, çıtır çıtır ve gevrek gevrek kızarmış hamur tatlıları, pastalar, kurabiyeler, zencefilli, ballı ve daha binbir çeşit başka kekler varken; bir yanda jambon dilimleri, fümelenmiş sığır etleri; onların yanında elmalı turtalar, şeftalili turtalar, balkabaklı turtalar vardı. Bunlardan başka, kurutulmuş nefis erikler, şeftaliler, armutlar ve de ayvalar masayı süslüyordu. Öte yandan ben tüm bunları birer birer sayarken, yanlarında süt ve kaymakla servis edilen ızgarada pişirilmiş tirsi balıkları ve kızarmış tavuklar ortaya kurulmuş anaç çaydanlığın buhardan bulutları arasında neredeyse tamamen karman çorman olmuştu—Aman Tanrım! Hem derince bir nefes alıp bu ziyafetten layığıyla uzun uzun bahsetmek hem de hikâyeme kaldığım yerden devam etmek istiyorum. Bereket versin Ichabod Crane'in anlatıcısı kadar acelesi yoktu da tüm bu ziyafetin hakkını fazlasıyla verdi.

Ichabod, yiyip içip eğlendiğinde cildi nasıl neşeyle geriliyor ve parlıyorsa kalbi de o ölçüde sevinçle kabarıp büyüyen, kimilerinin içki içerken yaşadığı gönül genişlemesini kendisi yemek yedikçe yaşayan kibar ve minnetkâr bir mahluktu. Öyle ki, yemek yediği sırada da kocaman gözlerini etrafında gezdirmekten kendini alamamış; günün birinde tüm bu akıl almaz derecede görkemli ve muhteşem manzaranın sahibi olabileceğinin ihtimaliyle kendi kendine kıkırdamıştı. Sonrasında, o eski okuldan ne kadar yakın bir vakitte kurtulacağını; Hans Van Ripper'a ve tüm diğer pinti patronlara resti

ne kadar kısa bir süre sonra çekeceğini ve de kendisine dost deme cüretini gösteren her bir gezgin öğretmeni ne kadar az zaman içinde defedeceğini aklından geçirmişti.

Yaşlı Baltus Van Tassel, yüzü memnuniyetten ve eğlenmekten hasat dolunayı gibi yusyuvarlak ve keyifli bir hâlde konuklarının arasında dolaşıp dururken; onlara el sıkışma, omuzlarına pat pat vurma, gürültülü bir kahkaha ve "keyiflerine bakmaları" konusunda ısrarlı bir ricadan oluşan kısa ama öz bir misafiperverlik göstermekteydi.

Ortak odadan, yahut büyük salon demeliyim, gelen müzik sesi konukları artık dans etmeye çağırıyordu. Kır saçlı müzisyen, yörede yarım asırdan fazla bir süredir hem gezen hem de çalgısını çalan ihtiyar bir zenciydi. Çalgısı da kendisi kadar yaşlı ve hırpalanmıştı. Zamanının büyük kısmını, tıngırdattığı iki üç telin her kımıldanmasına neredeyse yere dek eğdiği başıyla eşlik ederek yahut da yeni bir parça çalacağı vakit ayağını yere vurmak suretiyle ritim tutarak geçiriyordu.

Ichabod sesinin gücüyle olduğu kadar dans kabiliyetiyle de iftihar ediyordu. Vücudunda sinirlerinden tutun uzuvlarına kadar her bir şeyin bir marifeti vardı. Birbirine gevşek bir biçimde tutturulmuş gibi görünen bedeninin hareketlenip odada bir oraya bir buraya kımıl kımıl ettiğini görenler, dansın kutsal koruyucusu Aziz Vitus'un bizzat kendisinin dans etmekte olduğunu sanırdı. Bu haliyle, çiftliklerden ve komşu yörelerden toplanıp gelmiş, kapı ve pencere önlerinde parıldayan siyah yüzleriyle dev bir piramit oluşturarak dikilen, yüzlerinde keyifli bir ifadeyle manzarayı izlerken bembeyaz gözyuvarlarını devirerek ağızları kulaklarına varmış hâlde dudaklarının gerisindeki fildişi dizilerini açığa çıkaran her yaştan ve cüsseden zencide hayranlık uyandırmıştı. Haşarı çocukların korkulu rüyası, eli sopalı bu adam, neşeli ve keyifli olmasın da kim olsundu? Yumruk Brom aşktan ve kıskançlıktan feci biçimde çarpılmışa dönmüş bir hâlde köşede oturmuş arpacı kumrusu gibi düşünürken Ichabod kalbinin biricik hanımefendisiyle birlikte dans ediyor ve tüm tutkulu göz süzmelerinin karşılığı olarak kendisinden gelen sıcacık, canayakın gülümsemelere nail oluyordu.

Dans sona erdikten sonra Ichabod, yaşlı Van Tassel'le verandanın bir ucunda oturmuş eski zamanlardan çene çalan ve savaşla ilgili uzun uzun hikâyeler anlatan önemli kimselerin yanına gitti.

Burası, bu anlattığım olayların yaşandığı vakitlerde tarihiyle ve önemli adamlarıyla gözde bir yöreydi. Savaş vakitleri Amerikan ve İngiliz sınır hattı hemen yakınından geçtiği için yağmalara, mültecilere, kovboylara ve her neviden sınır kahramanlıklarına şahitlik etmişti. Tüm bunların üzerinden, hikâye anlatıcılarının yaşananları bire bin katarak anlatmaları ve de bulanıklaşmış belleklerinden mütevellit kendilerini öykülerindeki yiğitliklerin kahramanı ilan edebilmeleri için de yeterli vakit geçmişti.

Sözgelimi; şayet ta altıncı denemesinde ateşlenmiş olmasaydı bir İngiliz fırkateynini, balçıktan siperliğinin ardından, dokuz libreli bir topla batırma şerefine erişmiş olacak upuzun kırçıl sakallı Hollandalı Doffue Martling'in hikâyesi vardı. Bundan başka, ismi öyle kolaylıkla zikredilemeyecek kadar zengin olduğundan adı sanı meçhul kalacak ihtiyar bir Hollanda beyefendisinin White Plains muharebesinde misket tüfeği bilyelerini küçük bir kılıçla ustalıkla savuşturmak suretiyle üstün bir savunmaya imza attığına; öyle ki, etrafında vızıldayan bilyelerin kılıcının kabzasını sıyırıp geçtiğini bizzat hissettiğine, inanmayanlara hafifçe eğrilmiş kabzayı kanıt olarak göstermeye her daim hazır olduğuna dair hikâyesi de anlatılırdı. Her ne kadar muharebe esnasında bunlara eş muazzamlıkta fakat farklı epey olay gerçekleşmiş olsa da, sonuncusunun savaşın mutlu bir nihayete ulaşmasında hatırı sayılır bir payı olduğuna inanılıyordu.

Gelgelelim tüm bu hikâyeler, devamlarında anlatılagelen cinli ve hayaletli olanlarının yanında ehemmiyetsiz kalıyordu. Bu yöre, bu neviden efsanelerle dolup taşan bir hazinedir. Yerel söylence ve hurafeler, en iyi bu gibi çevreden korunmuş, uzun süredir meskun ve kuytuluk yerlerde filiz verip serpilir; ancak, kırsal kesimlerimizin büyük bir kısmını oluşturan güruh sürekli değiştiğinden o filizler söz konusu bölgelerde serpilemeden ayaklar altında çiğnenir. Bu sebepten bizim topraklarımızda hayaletleri yüreklendirecek şey-

ler bulunmaz; zira bu hayaletler, hâlâ yaşayan arkadaşları yöreden uzaklara seyahat etmeden hemen evvel ölüp mezara girmiş olduklarından gece etrafta gezinmeye çıktıklarında ziyaret etmek üzere hiçbir tanıdık bulamazlar. Buralarda hayaletlerin bahsinin köklü Hollanda halkından duyduklarımız haricinde pek nadir geçmesinin sebebi belki de bundandır.

Yine de doğaüstü hikâyelerin bu kesimlerde de yaygın olmasının başat sebebi muhakkak ki Uykulu Kuytu'ydu. O meşum yerden buralara esen hayal ve düş rüzgârları tüm toprağa çöreklenen bulaşıcı bir şeyler üfürüyordu. O gün Van Tassel'lerde Uykulu Kuytu'dan gelen pek çok insan toplanmıştı ve daima olduğu gibi o gün de etrafa tuhaf ve olağanüstü efsanelerini anlatıp durmuşlardı. Cenaze trenleri, bahtsız Binbaşı André'nin kaçırıldığı büyük ağacın civarlarından duyulan kahırlı ağlama ve inilti sesleri ve oralarda görülen birtakım şeylerle alakalı pek çok kasvetli hikâye anlatılmıştı. Raven Rock'taki ufak karanlık vadiye dadanmış, kış geceleri fırtınalardan evvel acı acı feryat ettikten sonra karların arasında yok olup giden beyazlı kadından da bahsedilmişti. Gelgelelim öyküler dönüp dolaşıp Uykulu Kuytu'nun gözde hayaletine, son zamanlarda köyde devriye gezdiği işitilen ve atını geceleri kilise bahçesindeki mezar taşlarına bağladığı söylenen başsız süvariye geliyordu.

Dünyadan elini eteğini çekmiş ve sıkıntılı ruhların uğrak yeriymiş gibi görünmekte olan bu kilise, Hıristiyanlığı, sık akasyalar ve azametli karaağaçlarla çevrelenmiş küçük bir tepenin üzerinde inzivaya çekildiği bu gölgeliğin arasından, tertemiz kireç badanalı duvarlarıyla sanki arı ışık huzmeleri halinde mütevazılıkla sızdırıyormuşçasına yükselir. Oradan da, yüksek ağaçların kuşatıp aralarından yer yer masmavi dalgalarını açık ettiği gümüş bir çarşaf gibi serilen Hudson'a doğru bir yamaç iner. Güneş ışınlarının çimenleri üzerinde sakince uyukladığı kilise bahçesine bakan biri, burada hiç olmazsa ölülerin huzur içinde olduğunu düşünürdü. Yapının bir tarafında, içinde parçalanmış kayalıkların ve düşmüş ağaçların gövdeleri arasında çağıl çağıl akan bir derenin bulunduğu, alabildiğine geniş bir korulu vadi uzanır. Vaktiyle, akıntının kiliseden pek uzak-

ta olmayan kapkara kısmı üzerinde tahtadan bir köprü bulunurdu; köprünün kendisi ve ona açılan yol, üzerlerine sarkan ağaçlar sebebiyle gölgelere bürünür, gündüz gözüyle bile kasvetli karanlıklar içinde yiter, fakat özellikle akşamları dehşet verici bir karanlığa gömülürdü. Burası başsız süvarinin en gözde uğrak yeri ve sahiden de en çok rastgelindiği yerdi. Hikâye, hayaletlerin varlığını kabul etme hususunda en inatçı kimse olan yaşlı Brouwer'ın yağma yaptığı bir günün ardından Uykulu Kuytu'ya dönerken süvariyle nasıl karşılaştığını ve ondan kaçmak mecburiyetinde kaldığını; ardında süvariyle, çalılıkların ve fidanların, tepelerin ve bataklıkların üzerinden köprüye varana dek nasıl dörtnala koştuklarını; tam orada süvarinin ansızın iskelete dönüşüp yaşlı Brouwer'ı dereye nasıl fırlattığını ve gökgürlemesine eş bir gümbürtüyle nasıl ağaçların tepeleri üzerinden seğirtip hiçliğe karıştığını anlatıyordu.

Bu hikâyeyi, fırtına süvariyi beceriksiz bir binici olarak görüp hafife alan Yumruk Brom'un anlattığı, ondan katbekat olağanüstü olan başka bir serüven takip etti. Brom, bir akşam Sing Sing'teki komşu köyden dönmek üzere yola koyulmuşken bu geceyarısı süvarisinin ansızın karşısında bitiverdiğini; bir kâse punç karşılığında yarışa davet ettiği süvariyi, atı Delifişek süvarinin gulyabani atından önde olduğu için yenmek üzere olduğunu; ne var ki, tam kilise köprüsüne vardıkları anda süvarinin birdenbire fırlayıp ateşten kıvılcımlar arasında ortadan kaybolduğunu anlattı.

Karanlıkta çene çalarken çehreleri zaman zaman bir pipodan yansıyan parıltılarla gelişigüzel aydınlanan adamların birbirlerine mahmur mahmur anlattığı tüm bu hikâyeler, Ichabod'un zihninde adamakıllı yer etmişti. O da bunlara, pek kıymetli yazarı Cotton Mather'dan yaptığı alıntılarla bol bol karşılık vermiş; memleketi Connecticut eyaletinde vuku bulmuş pek çok olağanüstü hadiseyi aktarmış; ve geceleri Uykulu Kuytu'da yaptığı yürüyüşlerde rastgeldiği dehşet verici görüntülerden bahsetmişti.

Eğlence yavaş yavaş sona ermiş, yaşlı çiftçiler evlerine dönmek üzere ailelerini arabalarına toplamışlardı. Tıngır mıngır giderlerken çıkardıkları sesler arada sırada kuytu yollardan ve uzak tepelerden

kulağa çalınıyordu. Küçük hanımlardan kimileri, en sevdikleri köylü delikanlıların terkilerine binmiş giderlerken atın toynak takırtılarına karışan kaygısız kahkahaları sessizlik içindeki ormanlarda yankılanıyor ve az önceki cümbüşü bir ıssızlık içine gömerek yavaş yavaş silinip yitiyordu. Ichabod, taşralı âşıkların âdeti olduğu üzere, varis hanımefendiyle baş başa sohbet edebilmek için kalabalığın gerisinde, zafere giden yolda olduğundan iyiden iyiye emin, usul usul gidiyordu.

Sohbetleri esnasında ne konuştuklarını söylemek niyetinde değilim, zira bilmiyorum. Gelgelelim ters bir şeyler olmuş olmalı ki, Ichabod, sohbetleri sürmekteyken epey perişan ve hüzünlü bir tavırla ansızın fırlayıp gitmişti. Ah, şu kadınlar yok mu, şu kadınlar! Acaba bizim hanımefendi işveli cilveli oyunlarından birini yapmış olabilir miydi? Tüm gece boyunca zavallı eğitimciyi yüreklendirmesi, biçare adamın rakibinin gönlünü çelmek için yaptığı bir düzenbazlık mıydı? Aslını Tanrı bilir! Şu kadarını söyleyeyim ki, Ichabod, alımlı bir hanımefendinin kalbindeki yuvaya girmeye çalışan bir kimseden ziyade bir tavuğun yuvasını talan eden biriymişçesine tüyüvermişti. Bu defa, etrafındaki o çoğu kereler zevkle izlediği bolluk bereketе bakmaksızın doğrudan ahıra gitmiş, mışıl mışıl uyuduğu yerde mısırdan ve yulaftan dev dağların, çayır otlarından ve yoncalardan kocaman vadilerin rüyasını görmekle meşgul atını kuvvetli şamarlar ve tekmelerle insafsızca uyandırmıştı.

Yüreği keder dolu Ichabod, Tarry Town'ın üzerinden yükselen, öğleden sonraları neşe içinde geçtiği o azametli tepelerin eteklerini takip ederek evine dönmek üzere yola koyulduğunda geceyarısının en dehşet verici vakitleri çökmüştü. Kendisi kadar iç karartıcı bu vakitte, onun epey aşağısında kalmış Tappan Zee, karaya demirlenip bir o yana bir bu yana usulca salınan bir şalopa direğiyle, kapkara ve belli belirsiz bir biçimde dört bir yana serilmişti. Ichabod geceyarısının bu ölüm sessizliğinde Hudson'ın öte kıyısındaki bekçi köpeğinin havlamasını bile duyabiliyordu; ancak ses, insanın sadık dostu olan bu hayvanın yalnızca uzaklığına dair bir ipucu verecek şekilde belli belirsiz ve cansızdı. Zaman zaman, kazara uyanmış

bir horozun tepelerin arasındaki uzak çiftlikevlerinin birinden gelen upuzun ötüşü de çok çok uzaklara kadar yankılanıyor, ancak Ichabod'un kulağına hayali bir sesmiş gibi geliyordu. Yanında yöresinde, bir çekirgenin arada sırada kulağa çalınan hüzünlü cırıltısı yahut bir öküz kurbağasının yakınlardaki bir bataklıkta huzursuz uykusunun arasında yatağında dönüp duruyormuşçasına çıkardığı boğuk gurultular haricinde hayat emaresi taşıyan hiçbir şey yoktu.

Şimdi, o öğleden sonra dinlediği tüm hayaletli ve cinli hikâyeler Ichabod'un zihnine üşüşüyordu. Gece adamakıllı karanlıklaşıyor ve devinen bulutların yer yer kendisinden gizlediği yıldızlar, gökyüzünde gittikçe daha derine batıyormuş gibi görünüyordu. Ichabod daha önce kendisini hiç bu denli yalnız ve kederli hissetmemişti. Üstelik, pek çok hayaletli hikâyenin geçtiği o yere de iyiden iyiye yaklaşıyordu. Yolun orta yerinde, yöredeki diğer tüm ağaçların yukarısında bir dev gibi dikilerek adeta bir nirengi noktası oluşturan devasa bir lale ağacı yükselmekteydi. Sıradan bir ağaç gövdesi oluşturabilecek denli iri ve yamru yumru olmuş tuhaf dalları, kıvrıla kıvrıla neredeyse yere değecek kadar alçaldıktan sonra tekrar gökyüzüne yükseliyordu. Yakın zamanda tutsak alınan talihsiz André'nin acıklı öyküsüyle ilintili bu ağaç, herkes tarafından Binbaşı André'nin ağacı olarak biliniyordu. Halk; kısmen adını aldığı zavallı adamın kaderine acıdığından, kısmen de çevresinde görüldüğü ve duyulduğu söylenen birtakım garip görüntüler ile ızdırap dolu ağıtlar sebebiyle bu ağaca hurafeyle karışık saygı dolu bir gözle bakıyordu.

Ichabod bu dehşet verici ağaca yaklaştıkça kendi kendine bir ıslık tutturdu. Bir anlığına karşılık verildiğini sandı ancak kuru dalların arasından uğuldayıp gelen şiddetli rüzgârın sesiyle karıştırmıştı. Biraz daha yaklaştıkça ağacın ortasında asılı duran beyaz bir şey görür gibi oldu ve ıslık çalmaya son verdi; fakat, daha yakından inceleyince buraya daha önce bir şimşeğin düştüğünü ve ağacı bembeyaz ve çırılçıplak bir biçimde ortada bıraktığını ayrımsadı. Tam o sırada birdenbire bir haykırma duyar gibi oldu; dişleri zangır zangır birbirine çarparken dizleri de titremekten eyere vuruyordu; ancak onun da, meltemle birlikte sallanmakta olan dalların birbirlerine

sürtünürken çıkardığı ses olduğunu fark etti. Bunların ardından ağacı güvenli bir biçimde geçti, gelgelelim ileride yepyeni tehlikeler kendisini bekliyordu.

Ağaçtan yaklaşık iki yüz metre uzaklıkta küçük bir dere yolu kesiyor; Wiley'nin bataklığı ismiyle bilinen sulak ve sık ağaçlı ormanlık bir vadiye doğru akıyordu. Yan yana dizilen birkaç budanmamış kütük, akarsuyun üzerinden geçerek köprü vazifesi görüyor; yabani üzüm asmalarıyla birbirlerine sıkı sıkıya dolanmış meşe ve kestane ağacı topluluğu, derenin ormana girdiği tarafta, suya benek benek karartılar halinde yansıyordu. Bu köprüyü geçmek en zorlu sınavdı; zira, talihsiz André'nin yakalandığı, onu gafil avlayan güçlü kuvvetli köy ağalarının altında gizlendiği kestane ağaçlarının ve asmaların bulunduğu o yerle, aynı bölgedeydi. O günden bu yana burası lanetli akarsu olarak biliniyor ve akşam çöktükten sonra buradan yalnız başlarına geçmek zorunda olan okul çocuklarının içlerine korku salıyordu.

Ichabod'un kalbi akarsuya yaklaştıkça güm güm atmaya başlamış ancak yine de tüm metanetini toplayarak atının sağrısını ayağıyla on kez dürtmüş ve köprüyü çarçabuk geçmeye yeltenmişti. Fakat huysuz ve ihtiyar hayvan ileriye doğru fırlamaktansa yana dönmüş ve çitlere paralel olarak koşmaya başlamıştı. Oyalanmaktan mütevellit endişesi ve korkusu artan Ichabod, dizginleri öte yana çekmiş ve diğer ayağıyla da hayvanı hışımla dürtmüştü ama nafile. Atı hızlanmıştı hızlanmasına fakat yalnızca yolun karşı yönündeki böğürtlen çalılıklarının ve akçaağaç fidanlarının arasına dalmak üzere koşturuyordu. Öğretmen, mahmuzunu ve kırbacını ihtiyar Karabarut'un bir deri bir kemik kalmış sağrısında şaklatmış; zavallı hayvanı, burnundan dumanlar çıkartarak solumasına sebep olacak ve kendisinin de kafasının üzerine düşmesine yol açacak bir hızla tam da köprünün yanı başına dehlemişti. Tam o esnada, Ichabod'un hassas kulakları köprünün yanında sulara batıp çıkan adım seslerine dikkat kesilmişti. Ormanın koyu gölgeliğinde, derenin kıyısında durmuş kocaman, biçimsiz, kapkara ve upuzun bir şeye bakmaktaydı. Kılını bile kıpırdatmadan karanlığın içinde dikilen bu şey, zavallı

yolcunun üzerine her an atılacakmış gibi duran devasa bir canavar gibi görünmekteydi.

Korkudan donakalmış öğretmenin saçları dehşetten diken diken olmuştu. Ne yapılabilirdi? Dönüp kaçmak için çok geçti, üstelik, rüzgârın kanatlarında uçan bir hayaletten ya da cinden kaçmak mümkün müydü? Bu sebepten, yürekli görünme gayretiyle kekeleyerek "Sen de kimsin?" diye sordu. Yanıt gelmedi. Sorusunu daha da tedirgin bir sesle yineledi. Yine yanıt gelmedi. İnatçı Karabarut'un böğrünü bir kez daha kırbaçladı ve gözlerini sımsıkı yumarak gayriihtiyari bir tutkuyla bağıra çağıra bir ilahi söylemeye başladı. Tam o esnada dehşet saçan müphem cisim kımıldanmaya başladı ve bir çırpıda yolun ortasına sıçrayarak dikildi. Gece karanlık ve sıkıntı verici olmasına karşın bu meçhul varlığın biçimi az çok seçilebiliyordu. Kocaman bir süvariymiş gibi görünen bu varlık, güçlü kuvvetli bir yapısı olan simsiyah bir ata binmişti. Ne rahatsızlık verecekmiş ne de yakınlık gösterecekmiş gibi görünüyordu; yalnızca yolun bir kıyısında durmuş uzak ve de soğuk bir biçimde dikiliyor; atıyla, korkusunun ve huysuzluğunun ancak üstesinden gelen Karabarut'un göremeyeceği bir açıda aheste aheste koşturuyordu.

Bu tuhaf geceyarısı refakatçisinden hiç de hoşnut olmayan ve Yumruk Brom'un Fırtına Süvari ile olan serüvenini anımsayan Ichabod, süvariyi arkasında bırakma umuduyla atını hızlandırmıştı. Gelgelelim, yabancı da atını eş ölçüde hızlandırmıştı. Bu sefer durmuş ve müphem varlık geride kalır düşüncesiyle yürümeye başlamış, ancak süvari de aynısını yapmıştı. Ichabod'un kalbi iyiden iyiye eziliyordu, ilahisini kaldığı yerden sürdürmeye uğraştı; ancak dili damağına yapışmıştı ve bir kıta dahi söylemesine imkân vermiyordu. Peşini bırakmayan refakatçisinin bu karamsar ve inatçı sessizliğinin altında esrarengiz ve ürkünç olan bir şeyler vardı ki çok geçmeden meydana çıkacaktı. Atını, devasa uzunlukta ve pelerinle sarıp sarmalanmış yolcu ahbabının kim olduğunu seçebileceği bir yükseltiye süren Ichabod, az daha korkudan küçük dilini yutacaktı zira süvari başsızdı! Ancak bu daha hiçbir şeydi; çünkü, süvarinin omuzlarının üzerinde olması gereken başını eyerde sallanır vazi-

yette gördüğünde dehşeti ayyuka çıkıp çaresizliğe dönüşmüştü. Ani bir hamleyle bu varlığı atlatabilmek umuduyla Karabarut'a korku içinde tekmeler savurmuş; ancak hayalet de onunla birlikte atağa geçmişti. Bunun üzerine tüm engelleri aşarak olağanüstü bir hızla doludizgin koşmaya başladılar. Her sıçrayışta taşlar havalanıyor, kıvılcımlar saçılıyordu. Ichabod kaçma coşkusuna kendini kaptırıp sırık gibi bedenini atının başı üzerinden uzattıkça uyduruk giyimleri havada çırpınır gibi dalgalanıyordu.

Nihayet Uykulu Kuytu'nun sona erdiği yola varmışlardı; ancak, şeytan tarafından ele geçirilmiş gibi görünen Karabarut devam etmektense gerisingeriye dönmüş ve solda kalan tepeye doğru bodoslama fırlamıştı. Bu yol, cinli hikâyedeki o meşhur köprünün bulunduğu ve tümseklerin öte tarafında, üzerinde kireç badanalı kilisenin yükseldiği yemyeşil bir tepeye açılan, aşağı yukarı kırk kilometre boyunca iki yanındaki ağaçların gölgeleriyle çevrelenmiş kumlu bir kuytuluktur.

Atının paniği kovalama sırasında beceriksiz binicisine şimdiye değin besbelli ki fayda sağlamıştı; ancak, tam kuytunun yarı yoluna kadar gelmişlerdi ki eyer kolanları çözülmüş, altından kayıp yere düştü düşecek vaziyete gelmişti.

Ichabod eyere yapışıp sımsıkı tutmaya çabaladı ancak nafileydi. Eyerin kayıp düştüğü ve takipçisinin atı tarafından çiğnendiğini duyduğu esnada yaşlı Karabarut'u boynundan yakalayarak kendisini yere yuvarlanmaktan kılpayı kurtardı. Bir anlığına, aklından Hans Van Ripper'ın gazabının yaratacağı dehşet geçiverdi, zira düşen, onun pazar günü kullandığı eyerdi. Ancak şu an ufak tefek şeylere endişelenmek için uygun bir vakit değildi; zira iblis hızını arttırmıştı, kendisiyse (ne kadar da beceriksiz bir biniciydi!) atın üzerinde kalabilmek için çabalayıp kâh o yana kâh bu yana kayıyor ve hayvancağızı ikiye böleceğinden pek bir korkarak zavallının omurgasına yükleniyordu.

Ağaçların arasındaki bir açıklık, Ichabod'un içini kilise köprüsünün yakınlarda olduğu düşüncesiyle ferahlatmıştı. Derenin orta yerinde dalgalanan gümüşi bir yıldız yansısı da bunu pekiştiriyor-

du. Ötedeki ağaçların aşağısında belli belirsiz parıldayan kilise duvarlarını seçti. Buranın Yumruk Brom'un hortlak rakibinin ansızın ortadan kaybolduğu yer olduğunu anımsadı. "Hiç olmazsa şu köprüye erişebilirsem," diye aklından geçirdi Ichabod, "güvende olurum." Tam o esnada simsiyah atın hemen ardında hızla soluk alıp verdiğini duydu; öyle ki sıcak soluğunu ensesinde duyumsamıştı. Sağrısına yediği ikinci bir sarsıcı tekmeyle fırlayıp köprüye sıçrayan Karabarut, gürültüyle titreyen tahtaların üstünden gümbürdeyerek geçip karşı yakaya ulaşmıştı. Ichabod tam arkasını dönmüş, kendisini kovalayan bu hortlağın söylentilerde olduğu gibi alevlerin ve kıvılcımların arasında ortadan kaybolup kaybolmadığına bakıyordu ki hayaletin üzengileri üzerinde tekrar yükseldiğini ve kafasını kendisine doğru savurduğunu gördü. Ichabod bu dehşetengiz kurşunu atlatabilmek için son bir gayret gösterdi fakat geç kalmıştı. Hortlağın fırlattığı kafayla tepesinin üstüne paldır küldür yuvarlanırken Karabarut ile hayalet süvari ve onun siyah atı yanından fırtına gibi esip gitmişti.

Ertesi sabah yaşlı at, eyersiz ve de yuları boşta, sahibinin kapısında sakince otlarken bulunmuştu. Ichabod ise ne kahvaltı ne de akşam yemeği vaktinde ortalarda görünmüştü. Çocuklar okulda toplanmış, derenin iki yakasında aylak aylak yürüyüp dururken dahi öğretmenleri ortalarda yoktu. Hans Van Ripper, eyerinin ve zavallı Ichabod'un akıbeti konusunda bir hayli tedirgin olmuştu. Bir soruşturma başlatılmış ve etraf kolaçan edilmiş; bu hummalı araştırmanın neticesinde birtakım izler bulunmuştu. Yolun kiliseye giden bir yakasında çamurda çiğnenmiş eyere, toprakta derin çukurlar bırakmış toynak izlerine rastlanmış; deli gibi koşmak sebebiyle toprağa kazındığı besbelli olan bu izler köprüye değin sürülmüş; ötesinde, derenin genişleyip suyun derinden ve koyularak aktığı kısmının kıyısında, hemen dibinde parçalanmış bir balkabağıyla talihsiz Ichabod'un şapkası bulunmuştu.

Dere aranıp taranmış ancak öğretmenin bedeni meydana çıkarılamamıştı. Hans Van Ripper, Ichabod'un mal ve mülküyle ilgilenmek için atanan kişi olarak; iki tanesi sağlam üç gömlek, boynuna

doladığı bir atkı, bir yahut iki çift yünlü konç, fitilli kadifeden eski bir çift potur, paslanmış bir ustura, sayfalarının köşeleri kıvrılmış bir ilahi kitabı ve de kırık bir akort düdüğünden ibaret tüm mal varlığının bulunduğu bohçayı tetkik etmişti. Kitaplar ve okul mobilyaları ise; Cotton Mather'ın *Cadılığın Tarihi*, bir *New England Yıllığı* ile, Van Tassel'in biricik varisi hanım efendi için dörtlükler kopyalama girişimiyle kargacık burgacık yazı ve mürekkep lekeleriyle doldurduğu büyük boy bir sayfanın bulunduğu rüyalar ve fallarla alakalı bir kitap haricinde umuma bağışlanmıştı. Bu büyü kitapları ve şiir karalamaları, okuma ve yazmanın faydasını göremediğinin farkına varmasından mütevellit daha o vakitten çocuklarını okula göndermemeyi aklına koymuş Hans Van Ripper tarafından çok geçmeden alevlere teslim edilmişti. Ichabod, kayboluşunun bir ya da iki gün öncesinde aldığı maaşıyla halihazırda ne kadar parası bulunuyorduysa, hepsini yanına almış olmalıydı.

Bu esrarengiz olay ertesi pazar günü kilisede pek çok yoruma sebep oldu. Dedikodular kilise bahçesinde, köprüde ve şapkayla balkabağının bulunduğu noktada dönüyor, orada düğümlenip kalıyordu. Brouwer'ın, Yumruk'un ve başkalarının bir yığın hikâyesi zihinlerde beliriyor ve hepsi özenli bir biçimde bir arada değerlendirilip alametleri de bu son olayla karşılaştırıldığında başlar sallanıyor ve Ichabod'ı fırtına süvarinin alıp götürdüğü sonucuna varılıyordu. Bekâr ve kimseye borcu olmayan bir kişi olduğundan, artık hiçkimse onun için endişelenmiyordu. Okul kuytunun başka bir yerine taşınmıştı ve Ichabod'un yerinde de başka biri hüküm sürüyordu.

Olaydan birkaç yıl sonra, New York'a ziyaret amacıyla gitmiş yaşlı bir çiftçinin Ichabod Crane'in hâlâ yaşıyor olduğunu, bölgeyi kısmen hayaletten ve Hans Van Ripper'dan korktuğu için kısmen de varis hanımefendinin kovması sebebiyle küçük düşmesinden ötürü terk ettiğini, okul işine devam edip aynı zamanda hukuk okuduğunu ve baroya kabul edildiğini, daha sonra siyasete atılıp seçim kampanyası düzenlediğini, gazeteler için yazılar yazdığını ve nihayetinde on sterlinlik davalara bakan bir mahkemede hakim olduğunu söylediği doğrudur. Rakibinin ortalıktan kaybolmasının üzerinden çok geçmeden, gençliğinin baharındaki Katrina'ya kilise mihrabına

dek muzaffer bir edayla eşlik etme şerefine erişen Yumruk Brom'un ise, Ichabod'un başına gelenlerden son derece haberdar gibi göründüğü gözlenmişti; zira ne zaman Ichabod'un hikâyesi anlatılsa, balkabağı bahsine gelindiğinde kimilerini Brom'un göründüğünden çok daha fazla şey bildiğinden kuşkulanmaya iten içten kahkahalara boğuluyordu.

Gelgelelim böyle meselelerde en iyi hükümleri veren köylü ihtiyar kadınlar, Ichabod'un doğaüstü varlıklar tarafından kaçırıldığı fikrine hâlâ sahip çıkmaktadırlar; öyle ki kış akşamlarında ateş başlarında toplanıp birbirlerine sık sık anlattıkları hikâyelerin arasına bu çok sevdikleri hikâyeyi de eklerler. Köprüye gelince, o da zamanla insanlarda her zamankinden daha fazla huşu uyandıran bir nesne haline gelmiştir. Belki de sonraki yıllarda kiliseye giden yolun değirmen havuzunun kenarından geçecek biçimde değiştirilmesi de bu yüzdendir. Terk edilen okula gelince... O da çok geçmeden çürüyüp yıkılmış ve söylentilere göre talihsiz öğretmenin hayaleti buraya dadanmıştı. O zamandan bu zamana, durgun yaz akşamları sallana sallana saban sürmekten evlerine dönmekte olan çiftçi yamaklarının kulağına Uykulu Kuytu'nun huzurlu ıssızlığında bir ilahi tutturmuş hüzünlü hüzünlü söyleyen öğretmenin sesi çalınırmış gibi gelir.

EK

Bay Knickerbocker'ın El Yazmaları Arasında Bulunmuştur

Yukarıda bahsi geçen hikâyeyi, Manhattaoe'ların* kadim şehrinde düzenlenen ve yörenin ileri gelen akıllı ve tanınmış insanlarının da bulunduğu bir heyet toplantısında duyduğum biçimiyle aktarmaya çalıştım. Hikâyeyi bana anlatan zat, beyaz beneklerle bezenmiş bir kıyafet giymiş, son derece nüktedan bir ifadesi olan ve fazlasıyla fakir olduğunu düşündüğüm, canayakın, pespaye kılıklı, ihtiyar bir beyefendiydi ve insanları eğlendirmek için olabildiğince çabalamıştı. Hikâyeyi anlatmayı bitirdiğinde herkes kahkahalara boğulmuştu ve anlattıkları bilhassa vakitlerinin büyük bir kısmını uyuyarak geçi-

* Bugünkü Manhattan'ın eski sakinleri. *—yhn*

ren iki yahut üç heyet vekili olmak üzere pek çok kişi tarafından beğenilmişti. Gelgelelim, tam anlamıyla ağırbaşlı ve epey sert bir yüzle dikilmekte olan uzun boylu, bakışları soğuk, kaşları kalkık ihtiyar bir beyefendi, durup durup kollarını kavuşturuyor, başını eğiyor ve bir şeylerden kuşku duyuyormuş gibi yere bakıyordu. Yalnızca geçerli sebepleri olduğunda, başka bir deyişle, mantık ve kanun yanlarında olduğu takdirde gülen ve bu durumlar dışında güldükleri asla görülmeyen insanlardandı. Topluluğun geri kalanının neşesi yavaş yavaş dağılmış, ortama sessizlik hakim olmuştu. Bir kolunu sandalyesine, ötekini beline dayamış, hafif ancak fazlasıyla ağırbaşlı bir baş hareketiyle hikâyenin ne anlatmak istediğini ve hikâyeden çıkarılması gereken dersi sormuştu.

Hikâyeyi anlatan adam, tam bu zahmetli uğraşının ardından serinlemek için şarap kadehini dudaklarına götürüyordu ki bu soru üzerine bir an duraladı. Soruyu soran kişiyi muazzam savunmacı bir tavırla süzdükten sonra bardağı yavaşça masaya bıraktı ve hikâyenin mantığa uygun bir biçimde yorumlanması gerektiğini anladı.

"Hayatta hiçbir vaziyet yoktur ki insana fayda sağlamasın, onu keyiflendirmesin; elbette şu nükteyi aklımızda bulundurmak kaydıyla:

"Hortlak süvarilerle yarışan adamların başları muhakkak ki derde girer."

"Binaenaleyh, bir taşra öğretmeni bir Hollandalı varisin aşkından mahrum kalmışsa, bu politikada yükselebilmesi için şüphesiz bir fırsattır."

Açıklamayı yapan benekli kıyafetler içindeki adam, bana öyle geldiği üzere muzaffer bir edayla soruyu soran beyefendiye yan yan bakmaktayken; temkinli beyefendi, bu muhakeme karşısında iyice afallamış hâlde kaşlarını adamakıllı çatmıştı. En nihayetinde tüm bunları kafasında bir yerlere oturtmasına karşın yine de hikâyeyi biraz mübalağalı bulmuş, hikâyenin iki üç yeriyle alakalı kafasında kuşkular oluşmuştu.

"Haklısınız, efendim," demişti bunun üzerine hikâyeyi anlatan adam, "bu meseleye gelince, yarısına bizzat ben dahi inanmıyorum."

D. K.

Rip Van Winkle

Diedrich Knickerbocker'ın Ölümünden Sonra Ortaya Çıkan Bir Yazısı

Yemin olsun Saksonların Tanrısı Woden'a
Çarşamba gününe adını verene
Hakikati ebediyen saklayacağım
Ta ki gireceğim vakte kadar
Mezarıma.

–CARTWRIGHT

[Aşağıdaki hikâye, bölgedeki ilk Hollandalı yerleşimcilerin tarihine ve o ilkel soydan türeyenlerin geleneklerine oldukça meraklı olan, New Yorklu ihtiyar beyefendi merhum Diedrich Knickerbocker'ın evrakları arasında bulunmuştur. Ancak, kendisinin tarihle ilgili araştırmalarının kaynağını kitaplardan ziyade insanların birbirlerine anlatageldiği şeyler oluşturmuştur; zira, ihtiyar kasaba sakinlerinin ve daha da fazlasını öğrendiği karılarının anlattığı efsaneler ona gerçek tarihe dair paha biçilmez bilgiler vermiştir. Bu sebepten, ne vakit gerçek bir Hollandalı aileye rastgelse alçak çatılı çiftlik evlerine güvenle kapanmış; çınar ağacından yapılma bu evlerin içinde, incelikli gotik harflerle yazılmış, kilitli küçük ciltlere eş gördüğü bu aileleri bir kitapkurdu şevkiyle titizlikle incelemiştir.

Tüm bu araştırmaların neticesinde, bölgede Hollandalı yöneticilerin hüküm sürdüğü vakitlerin tarihçesini oluşturmuş, birkaç yıl sonrasında da yayımlamıştır. Çalışmasının edebi niteliğine ilişkin

ortaya pek çeşitli görüşler atılmıştır ki gerçeği söylemek gerekirse tam da olması gerektiği gibidir. Kitabın başlıca meziyeti, gerçeğe uygun olması konusunda gösterilmiş olan ve başlarda biraz kuşkuyla karşılansa da sonradan doğruluğuna kanaat getirilen ihtimamdır. Bu sebepten, artık doğruluğu tartışma götürmez bir itibarla tüm tarih derlemelerinde yer almaktadır.

İhtiyar beyefendi çalışmasının yayımlanmasından kısa bir vakit sonra vefat etmiştir. Ölüp gittiğine göre, sanıyorum ki, daha mühim işlerle uğraşmış olsaydı yaşamının çok daha verimli geçmiş olabileceğini söylememin, hatırasına pek zararı dokunmaz. Kendi usullerince sürdürdüğü bu özel uğraş, her ne kadar vaktiyle komşuları arasında kıyametler koparıp muhabbet ve hürmet duyduğu kimi arkadaşlarını elemlere boğmuş olsa da; yanılgı ve budalalıkları artık "kızgınlıktan ziyade kederle" anılmakta ve hiçbir vakit birilerini incitmek yahut gücendirmek niyetinde olmadığı farz edilmektedir. Her ne kadar beyefendinin hatırası eleştirmenler tarafından takdir edilebilse de; kendisi hakkında, mazhar olunabilecek en güzel düşüncelere sahip ahali onu bağrına basmakta; bilhassa, suretini yeni yıl keklerine işleyecek denli ileri giden kimi pastacılar kendisine neredeyse Waterloo Madalyalarına yahut Kraliçe Anne portreli madeni paralara eş düşecek yolla ebediyet bahşetmektedir.]

Hudson'a seyahat edenler Kaatskill dağlarını hatırında tutmalıdır. Büyük Apalaş Dağları'nın bir parçası olan ancak onlardan ayrı olarak heybetle yükselen bu sıradağ, nehrin batı yakasına dek seçilir ve etrafını kuşatan köye tepeden bakar. Her mevsim değişikliği, her hava değişikliği, hatta ve hatta günün her saati, bu sıradağın büyülü renklerini ve biçimlerini farklılaştırır ve hünerli hanımların bulundukları yerlerden kusursuz hava tahminleri yapmalarını sağlar. Hava güneşli ve durgunsa mavi ve morlara bürünüp anahatlarını temiz gökyüzüne kalınca çizen sıradağ, havanın bulutsuz olduğu kimi vakitler de, batan güneşin son ışınlarıyla doruklarına zafer tacı gibi parıldayan sisten kukuletalar takar.

Bu büyülü sıradağın eteklerinde, tahta kiremitli çatıları ağaçların

arasından ışıldayan evlerin bulunduğu bir köy vardır; buradan ince bir duman kıvrılır ve maviliği yakınındaki manzaranın yeşiline karışan yüksek tepelere doğru yükselir. Tüm yolcuların gözüne çarpacak olan bu manzaradaki küçük köy çok eski zamanlardan kalmadır. Köy, iyi yürekli Peter Stuyvesant'ın (huzur içinde yatsın!) henüz idaresi altına aldığı vakte denk gelen ilk yıllarda Hollandalı koloniciler tarafından kurulmuş; ilk göçmenler de Hollanda'dan getirilen küçük sarı tuğlalarla birkaç yıl içinde pencereleri kafesli, ön cephesi çatı kısmında üçgen biçimi alan ve tepesine rüzgâr fırıldakları yerleştirilmiş evler inşa etmişti.

Yine bu köyün evlerinden birinde (tamı tamına söylemek gerekirse hava şartları nedeniyle ve zamanla epey eskiyip yıpranmıştı), bölgenin hâlâ Büyük Britanya'ya bağlı olduğu zamanlardan beri, Rip Van Winkle adında kendi halinde, iyi huylu biri yaşamaktaydı. Peter Stuyvesant'ın kahramanlık dolu günlerinde yiğitlikleriyle öne çıkan ve kendisine Christina Kalesi kuşatmasında yoldaşlık eden Van Winkle'ların soyundan geliyordu. Gelgelelim bu adam atalarının askeri kabiliyetlerinden pek azını tevarüs etmişti. Rip Van Winkle'ın kendi halinde ve iyi huylu biri olduğunu belirtmiştim, bunlardan başka yardımsever bir komşu ve aynı zamanda yumuşak başlı ve kılıbık bir kocaydı. Doğrusunu söylemek gerekirse, komşularına karşı yardımsever olması, çevresi tarafından sevilmesine neden olan uysal mizacından kaynaklanıyordu; zira, evde cadaloz karılarının hışmına uğrayan adamcağızlar dışarıda saygılı ve de sakin olma eğilimindedirler. Tabiatları, kuşkusuz bu ev musibetlerinin kızgın ocaklarında dövüle dövüle esner ve işlenebilir hale gelir; sabır ile cefa çekmenin erdemi üzerine dünyada verilegelmiş tüm vaazlara bedel dırdırlarla pelteye döner. Bu sebepten şirret bir hanıma, kimi yönlerden, tahammül edilebilir bir nimet nazarıyla bakılabilir; öyleyse Rip Van Winkle da sıradan insanlardan üç misli daha talihli bir kimseydi.

Şurası kuşkusuz ki, tüm ailevi tartışmaları daima uysallıkla alttan alan bu zavallı adam, köydeki tüm iyi kalpli hanımların gözdesiydi; ve onlar da, akşam dedikodularında değerlendirdikleri bu

kavgalarda tüm kabahati Van Winkle Hanım'ın üzerine atmayı asla ihmal etmezlerdi. Köyün çocukları da onlarla birlikte oyun oynayan; onlara oyuncaklar yapan; uçurtma uçurmayı ve bilye oynamayı öğreten; hayaletli, cadılı ve de Kızılderililere ait upuzun hikâyeler anlatan bu adamı gördüklerinde neşeyle bağrışırlardı. Ne vakit köyde gezintiye çıksa çevresini kuşatır, kıyafetinin eteklerini çekiştirir, sırtına tırmanır, ceza almayacakları için gönülleri rahat bir biçimde şakalar yaparlardı; ve o etrafta gezinirken bir köpek bile kendisine havlamazdı.

Rip'in tabiatındaki tek büyük eksiklik, her neviden kazançlı işe karşı duyduğu aşılması güç isteksizlikti. Bu eksiklik sebat ve azimle alakalı değildi, zira eline bir Tatar mızrağı kadar uzun ve ağır bir çubuk alıp yaş bir kayaya oturarak karşısına şevklenmesini sağlayacak bir lokma dahi çıkmadığı hâlde tüm gün sessiz sakin balık tutabilecek biriydi. Birkaç sincap yahut göçmen güvercin vurabilmek için omzunda bir av tüfeğiyle saatlerce ormanlarda ve bataklıklarda ağır ağır ilerler, tepelere tırmanıp vadilere iner; komşusunun yardım isteğini en meşakkatli işlerde dahi geri çevirmezdi. Mısır yapraklarını soyma yahut taştan alçak duvarlar örme gibi köy işlerinde akla ilk gelen kişiydi. Köyün kadınları da ona ayak işlerini gördürür, Rip kadar nazik olmayan kocalarının kendileri için hayatta yapmayacağı havadan sudan işleri ona yaptırırlardı. Sözün özü, Rip, aile içindeki vazifelerini yerine getirmek yahut çiftliğini hizada tutmak gibi kendisini ilgilendiren işlerden ziyade herhangi birinin yardımına koşmaya hazır bir kimseydi.

Öyle ki, çiftliğinde çalışmanın bir faydası olmayacağını apaçık ilan etmişti. Zira çiftliği tüm köydeki en baş belası araziydi. Burada her şey oldum olası aksi gitmişti ve onun gibi birine rağmen de aksi gitmeye devam ederdi. Çitleri daima parçalanıp darmadağın olur, ineği ya sürüden ayrılır ya da lahanaların arasına dalar, yabani otlar onun tarlalarında hiçbir yerde olmadığı kadar hızlı büyür, ne vakit dışarıda yapması gereken bir işi olsa yağmurun yağacağı tutardı. O kadar ki, babadan kalma arsası kendi idaresi altında geriye mısır ve patates ekecek küçücük bir parça kalana dek dönüm dönüm

ufalmıştı; ancak bu kalan kısım da yine yörenin en kötü vaziyetteki toprak parçasıydı.

Çocukları da sanki kimseleri yokmuş gibi hırpani ve delişmendi. Tıpkı kendisine benzeyen haşarı oğlu Rip, babasından tabiatını olduğu kadar eski püskü kıyafetlerini de miras almıştı. Babasının artık giymediği dökünтü pantolonu içinde annesinin kuyruğundan analarının peşi sıra dolanan taylar gibi hiç ayrılmıyor; bir yandan da, kötü havalarda yürürken elbiselerinin etekleri kirlenmesin diye hafifçe yukarıdan çeken hoş hanımefendiler gibi pantolonu üzerinden düşmesin diye bir eliyle çekiştirip duruyordu.

Yine de Rip Van Winkle dünyayı pek ciddiye almayan, başını ağrıtmayacak bir yoldan bulduysa beyaz yahut kara fark etmez, her ekmeği yiyen, çalışıp bir sterlin kazanmaktansa elindeki meteliklerle açlıktan kıvranmayı yeğleyen, halinden memnun, safça bir kimseydi ve her daim bir sarhoşluk içinde bulunuyordu. Ona kalsa tüm yaşamını kusursuz bir gönül rahatlığıyla ıslık çalarak geçirirdi; ancak karısı, avareliği ve vurdumduymazlığıyla ailesini çöküşe sürüklediğinden yakınıp tüm gün durmadan başının etini yiyordu. Dili sabah, öğle, akşam dur durak bilmeden işliyor; Rip, söylediği yahut yaptığı her şeyle karısının dırdır seline kapılıp boğuluyordu. Bu fırçalara artık alışkanlık haline getirdiği yegâne yöntemiyle karşılık veriyordu; omuzlarını silkiyor, kafasını sallıyor, gözlerini yukarı dikiyor, ancak tek kelime etmiyordu. Bu vaziyet karşısında karısı iyice küplere biniyor, tüm birliklerini geri çekmesi için Rip'i yaylım ateşine tutuyor, onu, gerçekte bir kılıbığa ait olabilecek yegâne yer olan kapı dışarısına yollamak için elinden geleni yapıyordu.

Rip'in evdeki biricik yandaşı, sahibi kadar kılıbık olan köpeği Kurt'tu. Öyle ki, Van Winkle Hanım onları aylaklıkta kader ortağı olarak görüyor, hatta ve hatta, köpeği sahibinin evden kaçıp kaçıp gitmesinin müsebbibi olarak kabul ettiğinden kem gözleriyle süzüp duruyordu. Doğruya doğru, iyi karakterli bir köpeğin sahip olduğu tüm nitelikler bakımından Kurt da ormanlarda iz sürme konusunda gözü pek bir hayvandı. Ancak bir kadın dilinin insanın yakasını bırakmayan ve dur durak bilmeyen dehşeti karşısında hangi gözüpek-

lik yıkılmadan durabilir? Kurt eve girdiği vakit gövdesini yere doğru iyice eğiyor, kuyruğunu ya yere doğru bırakıyor ya da bacaklarının arasına kıstırıyor, ve o hâlde Van Winkle Hanım'a yan yan bakarak ürkütücü bir edayla kasım kasım kasılıyor; nihayetinde süpürge sapı yahut kovayı yiyince kısık kısık havlayarak kapıya doğru uçarcasına pür telaş koşuyordu.

Seneler geçtikçe Rip Van Winkle'ın izdivacı hayatı daha da çekilmez bir hâle sokuyordu. Sert bir mizaç seneler geçse de asla yumuşamaz; kullanıldıkça keskinleşen tek bir alet varsa o da sivri dildir. Köyde civarın bilgin kişilerinin, filozoflarının ve başka önemli kimselerinin katıldığı bir tür cemiyet bulunmaktaydı. Rip de uzunca vakittir, evden her kovulduğunda, baş köşesini Majesteleri III. George'un alyanaklı bir portresinin süslediği ufak bir hanın önündeki sıralarda toplanan bu cemiyete sık sık uğrayarak kendini avutmaktaydı. Cemiyet üyeleri uzun ve miskin yaz günleri boyunca burada gölgede oturur, ya köy dedikoduları hakkında uyuşuk uyuşuk konuşur ya da önemsiz şeyler hakkında insanı esneten sonu gelmez hikâyeler anlatırlardı. Fakat, tesadüfen oradan geçmekte olan bir yolcunun yanında bulunan zamanı geçmiş bir gezeteden öğrenecekleri dedikodular da onlar için paha biçilmez bir şeydi; bunun için hiçbir devlet adamı masraftan kaçınmaz ve doğrusu ettikleri masrafa da değerdi. Düzgün giyimli ve kültürlü okul müdürleri, sözlükteki en fena sözcükle bile gözünü korkutamayacağınız Derrick Van Bummel, dedikoduları aheste aheste aktarmaktayken nasıl da ciddiyetle dikkat kesilir, üzerinden birkaç ay geçmiş bu hadiseleri nasıl da enine boyuna tartışıp üzerlerinde kafa patlatırlardı...

Bu cuntanın düşünce biçimi bütünüyle köyün en muhterem ismi ve hanın sahibi Nicholas Vedder'ın kumandası altındaydı. Sabahları han kapısının önüne kurulan bu adam, yalnızca güneşten korunmak ve büyük ağacın gölgesi altında kalmak amacıyla şöyle bir kıpırdandığı yerde akşamı ederdi; öyle ki, yöre sakinleri salt bu adamın hareketlerine bakarak saatin kaç olduğuna dair güneş saati kadar isabetli tahminler yaparlardı. Ender konuşur, durmadan piposunu tüttürürdü. Buna karşın yoldaşları (her büyük insan gibi

onun da yoldaşları vardı) yine de onu eksiksiz anlar ve kafasından geçenleri nasıl kavrayacaklarını bilirlerdi. Okunan yahut anlatılan şey canını sıktığında piposunu hararetli bir biçimde çekip kısa, sık ve öfkeli dumanlar üflerken; keyfi yerinde olduğunda dumanı yavaşça ve huzurla içine çekip hafif ve durağan bulutlar halinde üflerdi; kimi vakitler de pipoyu ağzından alır, hoş kokulu dumanın burnuna doğru kıvrıla kıvrıla yükselmesine müsaade eder ve tastamam bir takdir emaresiyle kafasını usul usul sallardı.

Bedbaht Rip bu sığınakta bile, topluluğun huzurunu bağırışlarıyla alt üst eden cadaloz karısı tarafından bozguna uğratılır; bizzat muhterem Nicholas Vedder bile, kendisini kocasını tembelliğe teşvik etmekle ayan beyan suçlayan bu eli maşalı korkunç kadının pervasız dilinden nasibini alırdı.

Nihayetinde biçare Rip neredeyse kesin bir umutsuzluğa sürüklenir; çiftlik işinden ve karısının yaygaralarından kaçmak için elinde kalan tek çaresi silahını alıp ormanın yolunu tutmak olurdu. Burada kimi vakitler bir ağaç dibine oturur; çıkınındaki yiyecekleri, bu zulüm karşısında kader yoldaşı gördüğü Kurt'la paylaşırdı. "Zavallı Kurt," diye başlardı söze, "Hanımın sürüm sürüm süründürdü de köpekliğini bırakmadı; ama sen canını sıkma dostum, ben yaşadığım müddetçe desteğini arayacağın bir arkadaşa ihtiyacın olmayacak!" Bunun üzerine Kurt, sahibinin yüzüne hüzünle bakarak kuyruğunu sallardı; şayet köpekler merhameti sezebiliyorlarsa Kurt'un da bu içten sevgiye o an tüm yüreğiyle karşılık verdiğine kalpten inanıyorum.

Rip, güzel bir sonbahar günü her zamanki uzun gezintilerinden birini yaparken farkında olmadan Kaatskill sıradağının en yüksek noktalarından birine tırmanmıştı. Sık sık yaptığı gibi sincap avlamış, silahının sesi bu sessiz tenhalıkta yankılanıp defalarca aksetmişti. Akşama doğru, yorgunluktan tükenmiş bir hâlde kesik kesik soluyarak bir uçurumu çevreleyen ve dağ otlarıyla kaplanmış yemyeşil bir tümseğe uzanıverdi. Bu bereketli ormanlıkta ağaçların arasındaki bir açıklıktan uzaklarda kalmış köyü tepeden tamamen görüyordu. Ötelerde bir yerlerde, bulunduğu yerin epey aşağılarına doğru hey-

betli heybetli akmakta olan görkemli Hudson'ı, üzerinde parıldayan mor bulutların yansısıyla beraber seçiyor; aheste aheste ilerlemekte olan yelkenlilerin nehrin cam gibi berrak bağrında sağa sola dağılmış bir hâlde süzüldüğünü ve nihayetinde suyun masmavi genişliğinde yittiğini görüyordu.

Diğer tarafta, ıssız, kasvetli ve yorgun uzanmış, zemini yukarıdan yuvarlanıp düşmüş kaya parçalarıyla kaplı ve güneş ışığının belli belirsiz aydınlattığı derin bir dağ vadisine bakıyordu. Rip bir müddet bu manzarayı seyrederek derin düşüncelere daldı. Karanlık adamakıllı bastırırken dağların uzun mavi gölgeleri vadiye düşüyordu. Bunun üzerine köye varamadan çok önce karanlığın iyice çökeceğini fark etti ve Van Winkle Hanım'ın gazabına uğrayacağı düşüncesini aklından geçirerek içten ve derin bir ah çekti.

Tam aşağı inmek üzereydi ki uzaklardan "Rip Van Winkle! Rip Van Winkle!" diye ünleyen bir ses duydu. Etrafına bakındı ancak dağın üzerinde tek başına kanat çırpan bir kargadan başka bir şey göremedi. Tam hayal gücünün onu yanılttığını düşünerek yoluna devam etmeye kalkmıştı ki, durgun akşamda çınlayan haykırışı yeniden işitti: "Rip Van Winkle! Rip Van Winkle!" Kurt'un sırtındaki tüyler birden diken diken oldu ve zavallı, sahibinin yanına gizlenip vadiye doğru ürkekçe bakarak alçak sesle hırlamaya başladı. Rip artık belli belirsiz bir korkunun onu yavaş yavaş sardığını sezinliyor; sesin geldiği yöne endişeyle bakıyor; tuhaf bir cismin kayaları usul usul tırmandığını ve sırtında taşıdığı bir şeyin ağırlığı altında iki büklüm olduğunu ayırımsıyordu. Bu ıssız ve tenha yerde kendisinden başka bir insan olmasına hayret etmişti; ancak civar yerlerden yardıma ihtiyacı olan bir kimse olduğunu farz ederek imdadına yetişmek için alelacele aşağı inmeye başladı.

Yaklaştıkça yabancının görünümündeki garabete büsbütün hayret etmişti. Gür, fırça gibi saçları ve ağarmış sakalıyla, kısa boylu, gövdesi kare biçimli ihtiyar bir adamdı. Eski Hollanda zevkine uygun dikilmiş —belini saran çaputtan bir yelek— yanlardan aşağılara doğru düğmelerle ve diz kısmında da bağcıklarla süslenmiş olan bol pantolon en dışta olmak üzere, üst üste birkaç çeşit pantolon

giymişti. Omzunda, doluymuş gibi görünen bir bira fıçısı taşıyor, Rip'e gelip yükünü taşımaya yardım etmesi için işaret ediyordu. Rip her ne kadar yeni karşılaştığı bu adamdan çekinip kuşku duysa da, her zamanki yardım etme isteğine boyun eğmiş ve vaktinde dağdan incecik bir nehrin aktığı belli olan ancak şimdilerde kuruyup gitmiş su yatağını, yükü nöbetleşe taşıyarak tırmanmaya başlamışlardı. Yukarı çıktıkça Rip'in kulağına kimi vakitler uzaklarda çakan bir şimşeğe benzer, uzun uzun çınlayan bir çan sesi çalınıyordu. Bu ses, yürüdükleri yolun açıldığı bir dağ geçidinden yahut daha ziyade yüksek kayaların arasındaki bir yarıktan geliyor gibiydi. Rip bir anlığına durmuş; ancak, dağların yüksek kesimlerinde çoğu defa yaşanan gökgürültülü sağanak yağmurun sesinin buralara kadar uzandığını farz ederek yoluna devam etmişti. Geçitten yürürken, çevresini saran sarp yamaçların kenarından sarkmakta olan ağaçların yeni dallara sürgün vermesinden dolayı masmavi göğün ve parlak akşam bulutlarının ancak yer yer görüldüğü, küçük bir meydana benzeyen kuytu bir köşeye denk gelmişlerdi. Tüm zaman boyunca her ne kadar Rip ve yol arkadaşı işini sessizlik içinde görmüş olsa da, Rip, bu ıssız dağda içki dolu bir fıçı taşımanın maksadını düşünürken hayrete düşmeden edememişti. Ancak yine de bu tuhaf ve kolaylıkla kavranamayan vaziyetle ilgili insanda saygı ve yakınlık uyandıran bir şeyler vardı.

Meydana girerken merak uyandırıcı yeni şeyler kendini göstermeye başlamıştı. Alanın orta yerindeki düzlük bir noktada tuhaf görünümlü bazı kimseler kuka oynamaktaydı. Pek buralara ait değilmiş gibi görünen acayip kıyafetleri vardı; kimileri kısa ceketler, kimileri kuşaklarına uzun bıçaklar soktukları yelekler ve çoğunluğu da rehberin giydiği biçimde bol pantolonlar giymişti. Çehreleri de pek bir garipti: birinin kallavi bir sakalı, geniş bir yüzü ve domuzlarınki gibi küçük gözleri varken, bir diğerinin suratı da salt burundan oluşuyormuş gibi görünüyor ve burnunun hemen üzerinde kırmızı bir horoz kuyruğu iliştirilmiş upuzun bir şapka yükseliyordu. Hepsinin pek farklı şekillerde ve renklerde sakalı vardı. Aralarında önderleriymiş gibi görünen biri daha bulunuyordu. Güneş yüzün-

den esmerleşip kırış kırış olmuş bir çehreye sahip bu kişi iriyarı ve ihtiyar bir beyefendiydi. Bağcıklı bir ceket, geniş bir kuşak ile askı, kırmızı konçlar ve gül desenli yüksek ökçeli ayakkabılar giymişti. Bu insan güruhu Rip'e, köy rahibi Dominie Van Shaick'ın salonunda bulunan, iskân vakitlerinde Hollanda'dan getirilmiş eski bir Flaman resmindeki insanları anımsatmıştı.

Rip'e bilhassa tuhaf görünen şey, besbelli eğlenmelerine karşın bu insanların yüzlerindeki kasvetli ifade, esrarengiz bir biçimde çıt çıkarmamaları ve bunlarla birlikte bu anın, şahit olduğu en hüzünlü eğlence olmasıydı. Bu manzaranın sessizliğini, yuvarlandıkça dağlarda güm güm gümbürdeyen gökgürlemeleri gibi yankılanan topların gürültüsünden başka hiçbir şey bozmuyordu.

Bu kişiler, Rip ve yol arkadaşı kendilerine yaklaştıkça oyunlarını bırakmışlardı ve Rip'e heykel gibi donuk ve sabit bakışlarla öylesine tuhaf, tekinsiz ve fersiz suratlarla bakmışlardı ki zavallı adamın kalbi yerinden oynamış ve bacakları zangır zangır titremişti. Yol arkadaşı fıçının içindekini genişçe bir sürahiye boşaltırken Rip'e de ahaliye dağıtmasını işaret etmişti. Rip korkuyla tir tir titreyerek denileni yapmış ve her biri derin bir sessizlik içinde içkiyi kana kana içip oyunlarına dönmüştü.

Rip'in korku ve endişeleri yavaş yavaş geçmişti. Öyle ki, gözlerin üzerinde olmadığı bir vakit içkiden tatma cesaretini bile göstermiş, fıçıdakinin birinci sınıf ardıç rakısı olduğunu bizzat tecrübe ederek anlamıştı. Doğuştan susuz bir kimse olan Rip'in susuzluğu çok geçmeden yine baş göstermiş; bir yudum, bir yudum daha derken sürahinin başına o kadar sık gitmeye başlamıştı ki en nihayetinde kendini kaybetmişti. Gözleri kaymaya, başı yavaş yavaş düşmeye başlamış ve en nihayetinde de derin mi derin bir uykuya dalmıştı.

Rip uyandığında kendisini vadideki yaşlı adamı ilk gördüğü yeşil tümseğin üzerinde bulmuştu. Gözlerini ovuşturdu; parlak ve güneşli bir sabahtı. Kuşlar çalıların arasında sıçrayıp neşeyle ötüşürken bir kartal tek başına gökyüzünde daireler çizerek uçuyor, dağdan esen meltem göğsündeki tüyleri yalayıp geçiyordu. "Herhalde," diye düşündü Rip, "Tüm gece boyunca burada uyumamışımdır." Uyku-

ya dalmadan önce olanları anımsamaya çabaladı. İçki fıçılı tuhaf adam; dağ geçidi; kayaların arasındaki ıssız kuytuluk; kuka oynayan kederli güruh; sürahi... "Ah! Tabii ya, o sürahi! O melun sürahi!" diye aklından geçirdi Rip, "Hanıma ne bahane uyduracağım ben şimdi!"

Silahını arandı ancak adamakıllı temizleyip yağladığı av tüfeğinin yerine yanıbaşında namlusu pas içinde, kilidi düşmüş ve kundağı kurtlar tarafından yenmiş eski tip bir tüfek buldu. Dağdaki mezar soyguncularının onu aldattığından, içki içirip sızmasını sağladıktan sonra silahını çaldıklarından kuşkulandı. Kurt da ortalarda görünmüyordu ancak bir sincabın yahut kekliğin peşine takılıp gitmiş de olabilirdi. Dönmesi için ıslık çalıp seslendi ancak nafile, ıslığı ve sesi yankılanıp dönmüş, köpekse ortalıkta görünmemişti.

Rip şayet oradaki topluluktan birini görürse diye köpeğini ve silahını geri istemek için geçen geceki oyun alanına dönmeye karar verdi. Yola koyulmak üzere yerinden doğrulduğunda eklemlerinin kaskatı kesildiğini ve kendisini her zamanki hareketlerini yapmaktan alıkoyduğunu fark etti. "Dağlarda uyumak bana göre değil," diye aklından geçirdi Rip, "Eğer şu eğlence olur da beni romatizmadan yataklara düşürürse hanımla geçirdiğimiz mutlu mesut günlerimiz bundan böyle iyice şenlenir." Zorlukla da olsa vadiye indi: Önceki akşam yol arkadaşıyla birlikte tırmandığı kurumuş dere yatağını gördü ancak gözlerine inanamıyordu, zira dağdan kayalara çarpa çarpa, köpüre köpüre akan bir nehir su yatağını doldurmuş, çağıl çağıl sesiyle vadide çınlıyordu. Yine de kenarlarından tırmanabilmenin bir yolunu bulmuştu. Huş ağacı çalılarının, karayemiş ve güvercin ağacı çalılarının arasından meşakkatle ilerlemiş, kâh ayağı takılıp düşmüş, kâh filizlerini ağaçtan ağaca sararak yoluna bir nevi örümcek ağı geren yaban üzümü asmalarına dolanmıştı.

Nihayet geçidin sarp yamaçlardan meydana açıldığı yerine vardığında buraya varan yola dair hiçbir iz kalmadığını görmüştü. Kayalar; taşkın suların dalga dalga çarpıp kadifemsi köpükler halinde dağılarak, genişçe, derin ve etrafını kuşatan ormanın gölgesinden ötürü kapkara görünen bir havzaya dökülmesine neden olan yüksek

ve aşılmaz duvarlar haline gelmişti. Zavallı Rip bir oraya bir buraya gidip dikilerek köpeğine ıslık çalıyor; çağrılarına yalnızca ve yalnızca aydınlık bir uçurumun üzerinden sarkan kuruyup gitmiş bir ağacın üzerinde dönerken, bulundukları yüksekliğin güvenliği içinde zavallı adamın şaşkınlığıyla alay etmekte olan başıboş bir karga sürüsü gaklayarak yanıt veriyordu. Rip şimdi ne yapacaktı? Sabah vakti sona ererken karnının açlığını iyiden iyiye hissetmeye başlamıştı. Köpeğinden ve silahından umudu kesmek onu kederlere boğmuştu. Her ne kadar karısıyla karşılaşma korkusu dört bir yanını sarmış olsa da dağların arasında açlıktan ölmeye de niyeti yoktu. Kafasını salladı, pas içindeki eski tüfeği omzuna asıp yüreği huzursuzluk ve kaygıyla dolu bir hâlde eve doğru yola koyuldu.

Köye yaklaştıkça pek çok insanla karşılaşmış ancak hiçbirini tanıyamamıştı. Buna bir nebze hayret etmişti, zira taşradaki herkesi tanıdığını, hiç olmazsa herkese aşina olduğunu sanıyordu. Bu insanların kıyafetleri de alışık olduğundan farklı biçimlere sahipti. Hepsi de kendisine gözlerini dikmiş, hayretle aynı hareketi yapıyor, istisnasız herkes şaşkınlıktan çenesini sıvazlıyordu. Hareketin sürekli yinelenmesinden ötürü Rip de şaşkınlıktan ağzı bir karış açık hâlde farkında olmadan aynı şeyi yapmış ve sakalının otuz santim uzadığını fark etmişti!

Nihayet köyünün civarlarına vardı. Bir sürü tuhaf görünümlü çocuk ardınca koşturuyor, ağarmış sakalını işaret ederek kah kah gülüyordu. Tek bir tanesini dahi tanıyıp bildiklerine benzetemediği köpekler bile o önlerinden geçtikçe kendisine havlıyordu. Köyü olduğu gibi değişmişti, daha büyük ve daha kalabalıktı. Yollara daha önce bir eşini dahi görmediği evler dizilmiş, sık sık gittiği yerler ortadan kaybolmuştu. Kapılarda tuhaf tuhaf isimler yazıyor —tüm pencerelerden tuhaf yüzler kendisine bakıyor— her şey kendisine bir tuhaf geliyordu. Artık zihni kuşkuya düşüyor, hem kendisinin hem de dünyanın büyülendiğinden şüphe duyuyordu. Muhakkak ki burası bir gün önce avlanmaya gitmek üzere ayrıldığı, içinde doğup büyüdüğü her zamanki köyüydü. Kaatskill sıradağı her zamanki yerinde yükseliyor —gümüş renkli Hudson uzaklarda akıp gidiyor—

her bir tepesi ve vadisi her zamanki yerlerinde duruyordu. Rip'in kafası allak bullak olmuştu. "Dün akşamki o sürahi," diye aklından geçirdi, "karıştırdı zavallı zihnimi!"

Güçlükle de olsa evine giden yolu bulmuş, Van Winkle Hanım'ın tiz sesini her an duyabileceği korkusuyla usul usul ilerliyordu. Geldiğinde evinin çürüyüp döküldüğünü gördü. Çatısı çökmüş, camlar tuzla buz olmuş ve kapılar menteşelerinden çıkmıştı. Kurt'a benzeyen, açlıktan bir deri bir kemik kalmış bir köpek evin yanında yatıyordu. Rip adını seslenince hayvan hırlayarak dişlerini göstermiş, sonra da ilerleyip gitmişti. Şüphesiz ki nezaketsiz bir hareketti. "Özbeöz köpeğim," diye iç geçirdi bahtsız Rip, "beni unutmuş!"

Van Winkle Hanım'ın mütemadiyen derli toplu tuttuğu evlerine adımını attığında bomboş bir halde, harap ve terk edilmiş olduğunu gördü. Evin bu ıssız hâli tüm korkularını bastırmıştı. Karısına ve çocuklarına seslendi fakat boş odalar bir müddet yankılandıktan sonra tekrar sessizliğe gömüldü.

Rip aceleyle atıldı ve eskiden sık sık gittiği yere, köy hanına doğru koşturdu, ancak onun da yerinde yeller esiyordu. Bulunduğu yerde artık, kapısının üstünde "Jonathan Doolittle'ın Birlik Oteli" yazan, bazısı kırık bazısı eski püskü şapkalarla ve eteklerle kapatılmış büyük pencereleriyle genişçe, çöktü çökecek, ahşap bir yapı yükseliyordu. Önceleri o sessiz ve küçük Hollanda hanının altına sığınıp gölgelendiği büyük ağacın yerine, şimdi, tepesindeki kırmızı uyku başlığına benzer bir şeyle upuzun, süssüz bir direk dikilmişti. Ucunda yıldızlarla ve çizgilerle bezenmiş bir bayrağın dalgalandığı bu direk, tüm manzarayla birlikte Rip'e tuhaf ve anlaşılması güç geliyordu. Neyse ki, zamanında altına oturup huzurla pipo tüttürdüğü Kral George'un kırmızı suratlı resmini tanımıştı; ancak o bile bir başka görünüyordu. Kırmızı ceketi maviye ve deve tüyü rengine dönmüş, elinde tuttuğu kraliyet asası kılıç oluvermiş, kafasına üç köşeli şapka takılmıştı; ve altına büyük harflerle şöyle yazılmıştı: GENERAL WASHINGTON.

Kapıda yine her vakit olduğu gibi bir kalabalık birikmişti, ancak Rip hiçbirini anımsayamıyordu. Alışageldiği gibi uyuşuk ve mıymın-

tı bir havadansa hareketli, telaşlı ve kavgacı bir havanın kendilerine hakim olduğu bu ahalinin huyu suyu da değişmiş görünüyordu. Gözleri nafile bir çabayla, boş konuşmaktansa piposunu tüttüren, yayvan yüzlü, gıdısı çıkmış bilge Nicholas Vedder'ı; eski gazetelerdeki dedikoduları ahaliye nakleden öğretmen Van Bummel'ı aradı. Ancak onlar yerine, cılız ve aksi ifadeli bir genç adam, cepleri el ilanı dolu, coşkulu coşkulu yurttaşlık hakları—seçimler—meclis üyeleri—özgürlük—Bunker Hill Savaşı—76'nın kahramanları—ve daha nice şeyler hakkında çığırıyor; tüm bunlar hâlihazırda afallamış Van Winkle'a tastamam anlaşılmaz geliyordu.

Rip'in uzun ve kır sakalları, paslı tüfeği, eski püskü kıyafetleri ve peşinde kadınlardan ve çocuklardan bir orduyla çıkagelmesi, handa toplanıp sabahtan akşama kadar politika konuşanların hemen dikkatini çekmişti. Merakla baştan aşağı süzerek onu kuşattılar. Konuşmacı alelacele yanına gelerek onu kenara çekip "kime oy verdiğini" sorduğunda Rip afallamış bir hâlde öylece kalakaldı. Kısa boylu bir başka adam, telaşla kolundan çekiştirip ayak uçlarında yükselerek kulağına doğru "Federal mi yoksa Demokrat mı" olduğunu sordu. Rip bu sorular karşısında ne yapacağını bilemez haldeyken, bilgili, kendini beğenmiş ihtiyar bir adam sivri köşeli şapkasıyla kalabalığı yararak bir eli belinde diğeriyle bastonuna dayanmış bir hâlde Rip'in karşısında dikildi. Keskin bakışları ve sivri uçlu şapkası adeta ruhunun derinlerine işlerken ciddi bir üslupla Rip'e "seçime omzunda bir silah, peşinde bir kalabalıkla gelme sebebini ve niyetinin köyde ayaklanma çıkarmak mı olduğunu" sordu. "Amanın! Beyefendiciğim," diye bir çığlık kopardı Rip hafif korkarak, "Ben kendi halinde, zavallı biriyim. Buranın yerlisi ve de kralımızın sadık bir kuluyum. Tanrı onu korusun!"

Kenarda durmuş izleyenler arasından bağırışlar yükseldi: "Tory! O bir Tory! Casus! Mülteci! Yakalayın! Götürün onu!" Sivri şapkalı kendini beğenmiş adam kalabalığı güçlükle yatıştırdı ve kaşlarını çatarak az öncekinden çok daha ciddi ve haşin bir sesle bu meçhul adama niçin geldiğini ve kimi aradığını tekrar sordu. Zavallı adamcağız eğilip bükülerek amacının kimseye zarar ver-

mek olmadığını, yalnızca, önceleri bu hana sık sık gelen komşularını aradığını söyledi.

"Demek öyle. Onlar kim? İsimlerini say."

Rip bir müddet zihnini yokladıktan sonra, "Nicholas Vedder nerede?" diye sordu.

Kısa bir müddet süren sessizlikten sonra ihtiyar bir adam cılız ve kulak tırmalayan bir sesle yanıt verdi: "Nicholas Vedder! Şey, on sekiz yıl önce öldü gitti! Kilise bahçesinde, üzerinde hakkındaki her şeyin yazılı olduğu tahtadan bir mezartaşı da vardı ancak o da çürüyüp gitti işte."

"Brom Dutcher nerede?"

"Ah, savaşın başlarında çıkıp orduya gitti; kimileri Stony Point baskınında öldürüldüğünü söylüyor, kimileri de Antony's Nose Dağı'nın eteklerinde çıkan yağmurlu bir fırtınada boğulduğunu söylüyor. Bilmiyorum. Bir daha hiç dönmedi."

"Öğretmen Van Bummel nerede?"

"O da savaşlardan birine katılmak üzere gitti. Başarılı bir milis komutanı oldu ve artık mecliste."

Rip, evinin ve dostlarının başına gelen hazin olayları duydukça bu dünyada yapayalnız kalmış olduğunu iyice anlıyor, tüm bunlar karşısında yüreği eziliyordu. Verilen yanıtlar, ona, aradan bunların yaşanabileceği kadar uzun bir vaktin nasıl geçmiş olabileceğini düşündürtüyor, savaş, meclis, Stony Point gibi anlayamadığı meselelerle birlikte her şey karman çorman olup onu adamakıllı afallatıyordu. Bir başka dostunu daha sormaya mecal bulamayarak ümitsizlik içinde feryat eti: "Rip Van Winkle'ı bilen birisi var mı?"

"Ah, Rip Van Winkle!" diye bağırdı kalabalıktan bir yahut iki kişi. "Ah, elbette! İşte şurada ağaca yaslanmış duruyor."

Rip o tarafa baktı ve dağa gittiği günkü halinin tam bir benzerini gördü: Hiç kuşkusuz kendisi kadar tembel ve perişan kılıklıydı. Zavallı adam artık iyiden iyiye sersemlemişti. Kendi benliğinden kuşku duyuyor, kendisi kendisi mi yahut bir başkası mı artık ayrımsayamıyordu. O, bu akıl karışıklığını yaşamaktayken sivri şapkalı adam kim olduğunu ve adını sordu.

"Tanrı bilir," diye bağırdı aklı başından gitmiş bir halde; "Ben kendim değilim—Bir başkasıyım—Şuradaki benim—Yo—Benim yerime bir başkası geçmiş—Dün gece kendimdim ancak dağda uyuyakaldım ve silahımı bir başkasıyla değiştirdiler ve her şey değişti, ben de değiştim ve artık ne adımı ne de kim olduğumu biliyorum!"

Bunun üzerine etraftakiler birbirlerine bakmaya, kafalarını sallamaya, gözlerini anlamlı anlamlı kırpıştırmaya ve parmaklarıyla alınlarına hafifçe vurmaya başladılar. Bir yandan da ortalıkta, bir kötülük yapmasını önlemek için silahın yaşlı adamın elinden alınmasına dair, sivri şapkalı kendini beğenmiş adamın telaşla bizzat onayladığı bir fısıltı dönüyordu. Tam da bu can alıcı anda yeni gelen bir kadın, kır sakallı adamı görebilmek için kalabalığı ite kaka önlere geldi. Kucağında taşıdığı tombul çocuk ihtiyar adamın görüntüsünden ürkmüş, ağlamaya başlamıştı. "Şşt, Rip," diye bağırdı kadın, "Şşt, küçük budala; ihtiyar adam bir şey yapmayacak." Çocuğun ismi, annenin tavırları ve sesinin tonu Rip'in zihninde bir anılar silsilesi uyandırmıştı. "İsminiz nedir, saygıdeğer hanımefendi?" diye sordu.

"Judith Gardenier."

"Ya babanızın ismi?"

"Ah, zavallı adam, ismi Rip Van Winkle idi; ancak silahıyla evi terk etti edeli yirmi sene oldu. O zamandan bu yana kendisinden hiç haber alamadık. Köpeği eve onsuz döndü; fakat kendisini mi vurdu yoksa yerliler tarafından mı kaçırıldı, kimse bilmiyor. Ben o zamanlar küçücük bir kız çocuğuydum."

Rip'in sormak istediği bir soru daha vardı, ancak bocalayarak sorabildi:

"Anneniz nerede?"

"Ah, o da kısa bir süre önce öldü; New England'lı bir seyyar satıcıyı azarlarken bir hiddet anında damarı çatladı."

Nihayet bu haberle bir nebze olsun avunmuştu. Açık yürekli adam kendini daha fazla tutamayarak kızını ve torununu kollarından yakaladı. "Ben senin babanım!" diye haykırdı. "Bir zamanlar genç olan Rip Van Winkle! Şimdi ihtiyar Van Winkle! Zavallı Rip Van Winkle'ı kimse tanımıyor mu?"

İhtiyar bir hanımefendi kalabalığın arasından tökezleye tökezleye çıkıp elini gözlerine siper ederek, "Sahiden! Bu Rip Van Winkle! Ta kendisi! Yuvana yeniden hoş geldin eski komşum. Bak şu işe, yirmi yıldır nerelerdeydin?" diye bağırana dek hepsi hayrete düşmüş bir hâlde oldukları yere çakılmış duruyordu.

Rip'in yirmi yıllık hikâyesi aslında yalnızca bir gece sürdüğünden hemen anlatılıp bitivermişti. Komşular hikâyeyi büyük bir dikkatle ve gözlerini adamın üzerinden ayırmadan dinlemiş, kimileri de birbirlerine göz kırpıp yarım ağızla gülmüştü. Kendini beğenmiş sivri şapkalı adam ise tehlike geçince alana geri dönmüş ve dudaklarını büküp kafasını sallamış, bunun üzerine kalabalıktaki herkes kafasını sallayıp durmuştu.

Gelgelelim, yolda yavaş yavaş oraya doğru geldiği görülen Peter Vanderdonk'a danışmaya karar verilmişti. Peter, bölgenin en eski söylencelerini kayıt altına almış olan aynı isimli tarihçinin soyundan geliyordu. Köyün en eski sakiniydi ve yörenin olağandışı gelenekleri ve vakaları hakkında oldukça bilgi sahibiydi. Rip'i görür görmez anımsamış ve başından geçenleri en doyurucu kanıtlarla teyit etmişti. Kalabalığa, Kaatskill sıradağının, tarihçi dedesinden öğrendiği üzere, tuhaf varlıklar tarafından ziyaret edilegeldiğini; nehri ve bu toprakları keşfeden ilk kişi olan Hendrick Hudson'ın, her yirmi yılda bir Yarımay mürettebatıyla orada gece nöbeti tuttuğunu; bu yolla, keşfettiği yerleri tekrar tekrar ziyaret etme iznine sahip olarak nehri ve adını taşıyan büyük kenti koruyup kolladığını; ve bir defasında, babasının onları dağdaki bir kuytulukta eski Hollanda kıyafetleri içinde kuka oynarken gördüğünü; hatta ve hatta bizzat kendisinin de, bir yaz günü ortasında, uzaklarda gümbürdeyen gökgürültülerine benzer top yuvarlanışlarını işittiğini açıklamıştı.

Uzun lafın kısası, topluluk dağılmış ve seçimin daha fazla önem teşkil eden meselelerine dönmüş, kızı da onunla birlikte yaşaması için Rip'i evine götürmüştü. Kızının düzenli ve iyi döşenmiş bir evi ile, Rip'in küçük bir oğlanken sırtına tırmanan çocuklardan biri olduğunu anımsadığı, iri yarı ve neşe saçan çiftçi bir kocası vardı. Kendisinin adeta bir nüshası olan tek oğluna gelince; o da, çiftlikte

çalışması gerekirken kendi işinden başka hiçbir şeyle meşgul olmamaya meyilli ırsi tabiatını açığa vurarak bir ağaca yaslanmış uyuyup duruyordu.

Rip artık eski gezintilerine ve alışkanlıklarına geri dönmüştü. Her ne kadar ahları gitmiş vahları kalmışsa da, çok geçmeden eski dostlarının çoğunu bulmuş ve kısa bir süre içinde onu bağrına basan yeni kuşaktan da pek çok arkadaş edinmişti.

Rip, evde yapacak bir şeyi olmadığından ve artık bir kimsenin karşılığında azar işitmeden gönlünce tembellik edebileceği yaşlara geldiğinden, han kapısının önündeki yerini tekrar almıştı. Köyün önde gelenlerinden biriymiş gibi karşılanıyor, "savaştan önceki" eski vakitlerin kanlı canlı bir güncesiymiş gibi hürmet görüyordu. Alışılmış dedikodulara dönmesi ve de uyuduğu müddette meydana gelen tuhaf olayları idrak edebilmesi için bir miktar vakit gerekmişti. Nasıl olmuştu da devrimci bir savaş gerçekleşmiş ve toprakları İngiltere'nin boyunduruğundan kurtulmuştu? Nasıl Majesteleri III. George'un kulu olmak yerine artık Birleşik Devletler'in hür bir vatandaşı haline gelmişti? Rip esasında politikayla içli dışlı değildi, bu sebepten devletlerin ve imparatorlukların yaşadığı değişimler de onun üzerinde öyle çok kuvvetli bir tesir bırakmıyordu; ancak onu inim inim inleten tek bir cins tahakküm vardı ki, o da eli sopalı hanımının saltanatı idi. Bereket versin ki onun da sonu gelmiş, Rip boynunu izdivacının yularından kurtarmış ve Van Winkle Hanım'dan korkmadan canı ne vakit isterse o vakit evine girip çıkar hâle gelmişti. Yine de karısının adı ne vakit geçse, ya yazgısına boyun eğdiğinin ya da kurtulduğu için duyduğu sevincin nişanesi olarak kafasını sallar, omuzlarını silker ve gözlerini yukarıya dikerdi.

Bay Doolittle'ın oteline gelen her bir yabancıya hikâyesini anlatan Rip'in, kuşkusuz ki yeni uyanmasından mütevellit, önceleri hikâyeyi her aktarışında yer yer değişiklikler yaptığı olurdu. Nihayet yöredeki erkeklerin, kadınların yahut da çocukların ezbere anlatageldikleri biçimde değil de, tamı tamına benim naklettiğim biçimde karar kıldı. Kimileri bu hikâyenin gerçekliğinden kuşku duyup Rip'in aklını kaçırdığında ve bu yüzden de hiçbir zaman ne dediğini

bilmediğinde ısrar ederken, Hollandalı ihtiyar yerliler anlatılanlara tamamıyla itimat ediyordu. Bugün bile, bir yaz gününün öğleden sonrasında Kaatskill'den bir kez olsun gökgürültüsü işitmemiş olan kimseler, Hendrick Hudson ve mürettebatının kuka oynadığını duyduklarını söylerler. Yöredeki tüm kılıbık kocaların ortak temennisi ise hayatın yükü kendilerine ağır gelmeye başladığında Rip Van Winkle'ın sürahisinden şöyle onları rahata erdirecek bir yudum içebilmektir.

NOT

Yukarıda anlatılan hikâye Bay Knickerbocker'ın aklına, tahmin edileceği üzere, İmparator Frederick *Kızıl Sakal* ve Kyffhäuser Dağı ile alakalı bir hurafeden gelmiştir: Gelgelelim sonradan ilave ettiği not gösteriyor ki anlatılanlar, alışılagelmiş üslubuyla aslına sadık bir biçimde aktardığı kati gerçeklerdir: "Rip Van Winkle'ın öyküsü birçoğuna akıl almaz gelebilir, ancak yine de ben öykünün doğruluğuna kuvvetli bir inanç duyuyorum; zira, bu eski Hollanda köylerimizin dolaylarında olağanüstü hadiselerin ve hayaletlerin görüldüğünü biliyorum. Doğrusunu söylemek gerekirse, Hudson'ın kıyısındaki köylerde doğruluğu kendisinden kuşku duyulmayacak şekilde ispatlanmış ve bundan daha tuhaf pek çok hikâye dinledim. Hatta ve hatta en son gördüğümde pek muhterem ve ihtiyarlamış bir adam olan Rip Van Winkle'la bizzat konuştum. Konuşmasının her bir noktasında öylesine kusursuz bir akılcılık ve tutarlılık sergiliyordu ki, hiçbir titiz şahsın bu konuda uzlaşmaya varmayı reddedeceğini sanmıyorum; hayır, konuya dair köyün mahkemesinden alınmış, yargıcın kendi eliyle çarpı işareti atarak imzaladığı bir belgeyi gözlerimle gördüm. Dolayısıyla hikâyenin doğruluğu şüphe götürmez."

D. K.

EK

Bir sonraki yazı Bay Knickerbocker'ın not defterindeki gezi notlarıdır: Kaatsberg yahut Catskill sıradağı daima efsanelerle dolup taşan

bir bölge olmuştur. Kızılderililer buraları, güneş ışıkları veya bulutlar saçarak havayı etkileyen, yahut av mevsimlerinin iyi veya kötü olmasını belirleyen birtakım ruhların mesken tuttuğu bir yer olarak görmüşlerdir. Bu ruhlar, anaları olduğu söylenen ihtiyar bir Kızılderili kadının ruhu tarafından yönetilmişlerdir. Catskill sıradağının en yüksek doruklarında yaşayan bu kadın, gecenin ve gündüzün kapılarını tam vaktinde açıp kapatmaktan sorumluymuş; yeni ayları göğe asar, eskilerini de kırparak gökyüzüne yıldız yaparmış. Kuraklık vakitleri, şayet keyfi yerindeyse, örümcek ağlarından ve sabah çiyinden yumuşacık bulutlar eğirdikten sonra onları, havada süzülmeleri için dağların sırtından taraklanmış pamuk iplikleri gibi tane tane yuvarlarmış; ta ki güneşin sıcağıyla çözülüp dağılarak yumuşak ve nazik yağmurlar halinde yeryüzüne düşünceye, peşinden otlaklar yeşerene, meyveler erginleşene ve de mısırlar saatte üç santim boy atana dek. Amma velakin keyifsizse bulutları mürekkep kadar koyu demler, tam orta yerine de ağlarının ortasında oturan şişkin karınlı örümcekler gibi kurulurmuş. Yağmur bir kez boşandı mı vay vadilerin haline!

Kızılderili geleneklerine göre evvel zamanlarda Catskill sıradağının en ıssız kuytuluklarını ele geçirmiş olan bir cins Manitu yahut Ruh varmış. Kızıl derili insanların başlarına çorap örmekten şeytanca bir zevk duyan bu meşum varlık kimi vakitler ayı kılığına, kimi vakitler de panter yahut geyik kılığına bürünerek şaşkına dönmüş avcıları, onlar bitap düşene kadar karmakarışık ormanlarda ve çentik çentik kayaların arasında peşinden koşturur; ve hey! hey! nidalarıyla ok gibi fırlayıp avcıları, dik ve derin uçurumların yahut da köpüre köpüre akan suların eşiğinde dehşete düşmüş bir hâlde terk edip gözden kaybolurmuş.

Bu Manitu'nun en gözde meskeni olan devasa sarp kayalık, sıradağın en ıssız tarafının üzerinde bugün hâlâ görülür. Etrafını saran çiçekli asmalardan ve de çevresinde bol bol bulunan kır çiçeklerinden ötürü burası Kayalık Bahçe adıyla bilinir. Dağ eteğinin yakınlarında, yüzeydeki nilüfer yapraklarının üzerinde güneşin tadını çıkaran su yılanlarıyla, yalnız balaban kuşlarının uğrak yeri olan

küçük bir göl vardır. Kızılderililer bu bölgeye korkuyla karışık bir saygı duyarlarmış; öyle ki, en yürekli avcı bile avı bu yöreye girdiği vakit kovalamayı bırakırmış. Gelgelelim vaktiyle, yolunu kaybetmiş bir avcı Kayalık Bahçe'ye girmiş, ağaçların çatal yerlerine pek çok su kabağının asılmış olduğunu görmüş ve bunlardan birini kaptığı gibi çabucak oradan sıvışmış. Fakat telaş içinde kaçmaktayken bir akarsu gümbürdeyerek fışkırmış, adamcağız su kabağını elinden düşürmüş ve de sürüklenerek kayalıklardan aşağı süpürülmüş; zavallı paramparça olurken nehir Hudson'a doğru yola koyulmuş. Bugün bile hâlâ oraya dökülmekte olan bu nehir Kaaterskill adıyla anılıyor.

Lanetli Ev

Merhum Diedrich Knickerbocker'ın
Elyazmalarından

Evvel vakitlerde, aşağı yukarı her yörede bu neviden evler bulunurdu. Şayet bir ev kasvetli bir yerde bulunuyorsa veya eski romantik usulde inşa edilmişse yahut da içinde cinayet, ani ölüm ve buna benzer istisnai bir olay meydana geldiyse o ev muhakkak ki mimlenir ve de daha sonraki vakitlerde buraları hayaletlerin mesken tutacağına inanılırdı.

–BOURNE'UN TARİHİ

Bundan çok da uzak olmayan vakitlerde, Manhattaoe'ların kadim şehri dolaylarında ben henüz küçük bir oğlan çocuğuyken Lanetli Ev adıyla bilinen köhne bir malikane dikiliyordu. İlk Hollandalı göçmenlerin mimari üslubuyla inşa edilmiş, bugüne yalnızca birkaç örneği kalan o evlerden biriydi ve de öyle sanıyorum ki inşa edildiği vakitlerde epey ehemmiyete sahip olan bir yapıydı. Bir ana, iki ek bina ve bir de kenarları merdiven biçimi verilmiş üçgen çatıdan ibaret bu evin bazı kısımları ahşaptan, bazı kısımları ise muhterem kolonicilerin tuğlanın Hollanda dışındaki yerlerde de imal edilebildiğini keşfetmesinden önce memleketlerinden getirmiş bulundukları küçük Hollanda tuğlalarından yapılmıştı. Ev caddeden epey uzaktaydı ve kendisine, iki yanında birkaçı yıldırımla parçalanmış yahut devrilmiş ihtiyar akasya ağaçlarının dizildiği yolla varılan genişçe bir tarlanın tam ortasındaydı. Tarlanın orasında burasında birkaç

elma ağacı yetişmiş; vaktinde buranın bir bostan olduğuna işaret eden emareler bulunmasına karşın çitler yıkılmış, sebzeler ya ortadan kaybolmuş yahut da yabanileşmiş ve sağdaki soldaki düzensiz gül çalıları ile, böğürtlen çalılarının arasından uzanıp etrafını kuşatan viraneyi seyrediyormuşçasına kederle boynunu büken upuzun ayçiçekleri ile zararlı otlardan hallice bir duruma gelmişti. Yıllanmış evin çatısı göçmüş, pencereleri paramparça olmuştu. Tepesinde bulunan horoz biçimindeki paslanmış rüzgâr fırıldağı da dönerken vınlıyor, gacır gucur sesler çıkarıyor ve daima yanlış yönü gösteriyordu. En iyi halinde dahi bütünüyle terk edilmiş ve harap görünen bu ev, fırtınalı havalarda içerisinden esip geçen rüzgârın uğuldamasıyla, horoz biçimindeki rüzgâr fırıldaklarının gıcırdamasıyla ve tam kapanmamış pencere kepenklerinin çarpma sesleriyle öylesine iç karartıcı ve dehşetli bir tesir meydana getiriyordu ki, konu komşular bu ev karşısında tastamam bir huşuya bürünüyor ve buranın ifritlerin buluşma yeri olduğuna hükmediyordu. Haylaz ve aksi bir çocuk olduğum vakitler, öğle tatillerinde meyve bahçesi yağmalamak üzere çıktığımız seferler sırasında hayta arkadaşlarımla birlikte yanında yöresinde çok dolandığımdan bu köhne evi epeyce iyi anımsıyorum. Evin yanında, üzerinde dünyanın en güzel ve cezbedici meyvelerinin yetiştiği bir ağaç bulunurdu; fakat yöre ürkütücü hadiselerle efsunlandığından yaklaşmaya korkardık. Kimi vakitler hep birlikte, eskimiş evi kollayıp paramparça olmuş penceresinden içeriye korkulu bakışlar atarak Hesperid* ağacına yaklaşma cesareti gösterir; tam mükafatımızı alacakken bir çeteden gelen yahut tesadüfen işittiğimiz bir gürültüyle paniğe kapılıp alelacele tüyerek caddeye varana dek durmadan koşuştururduk. Bunlardan başka, tuhaf çığlıklardan ve feryatlardan, yahut pencerelerin birinde ansızın belirerek gözlerini dışarıya diken gudubet suratlardan bahseden ürkütücü pek çok rivayet de muhakkak ki anlatılagelirdi. Zamanla bu ıssız yeri ziyaret etmeyi bırakıp belirli bir mesafeden eve taşlar atmaya başladık. Taşların çatıya çarptıkça çıkardığı takırtılarda

* Hesperidler, Yunan mitolojisinde Hera'nın altın elmalarının yetiştiği bahçeyi koruyan perilerdir.

yahut pencereden dışarıya saçtıkları cam kırıklarının yaptığı şangır şungur seslerde insanın korkuyla karışık hoşuna giden bir şey vardı.

Evin kime ait olduğu, bölgenin yüce eyalet meclisinin yönetimi altında bulunduğu o erken dönemlerdeki belirsizlik içinde yitip gitmişti. Kimileri, ekseriyetle Huysuz denen, New Amsterdam'ın Hollandalı yöneticisi Wilhelmus Kieft'e ait olduğunu söylerken, kimileri de Van Tromp'un hizmetinde bulunan ve terfisinden memnun olmadığı için nefretle vazifesini bırakıp o garezle filozof olduktan sonra tüm servetini tabiatına uygun ve dünyaya kin duyarak yaşayabileceği bu bölgeye getiren bir deniz kumandanı tarafından inşa edilmiş olduğunu ileri sürüyordu. Burada böylece çürümeye bırakılmasının sebebi de aynı biçimde tartışmalıydı; bazısı konunun yüksek mahkemede görüldüğünü ve mahkeme masraflarının olması gerekenden epey fazlaya mal olduğunu öne sürüyordu. Ancak en yaygın ve kuşkusuz akla yatkın olan söylentiye göre sebep, evin lanetli olmasından dolayı içinde kimsenin huzurla ve sükûnetle yaşamasına izin vermemesiydi. Şuna şüphe yok ki, sebebinin son söylediğim şey olduğu hususunda ancak çok az bir kuşku duyulabilir, zira bunu ispatlayacak pek çok hikâye mevcut; yörede bunlardan birini size anlatamayacak tek bir yaşlı kadın yoktur. Geçimini güç bela sağlayan, saçları ağarmış, huysuz bir zenci vardı ki anlattığı hikâyelerin pek çoğu kendi başından geçmişti. Okul arkadaşlarımı bırakıp birçok kereler ona biraz daha anlatması için ısrar ettiğimi anımsıyorum. Bu beli bükülmüş ihtiyar adamcağız, sahibinin kendisini azad ederken bağışladığı patates ve mısır ekilmiş küçücük bir toprak parçasının ortasındaki derme çatma bir evde yaşıyordu. Elinde çapasıyla yanımıza gelir, bizler bir yaz akşamının tatlı alacakaranlığında çitin tırabzanına kırlangıçlar gibi dizilip tünemişken, o da, beyaz gözlerini korkunç bir biçimde yuvarlayarak öyle dehşetli hikâyeler anlatırdı ki karanlıkta eve dönerken neredeyse kendi ayak seslerimizden korkar olurduk.

Zavallı ihtiyar Pompey! Söz etmeye pek düşkün olduğu hayaletlerle arkadaşlık etmek üzere bu dünyadan göçüp gitmesinin üzerinden bir hayli sene geçti. Sahip olduğu patates ekili küçük toprak par-

çasının bir köşesine gömülmesinden kısa bir vakit sonra üzerinden saban geçmiş, mezarını toprağın geri kalanının hizasına getirerek düzlemiş ve o vakitten sonra kır saçlı zenci bir daha kimsenin aklına düşmemişti. Olaydan birkaç sene sonra, büyüyüp genç bir adam olmuş halde o yörede gezinmekteyken, tuhaf bir tesadüf eseri, yakın vakitlerde saban demirine takılıp ortaya çıkmış bir kafatasına dair ortalıkta dönen bir dedikodu işitmiştim. Elbette ahali derhal bunun öldürülmüş bir kimseye ait olduğuna karar vermiş ve lanetli evle alakalı geleneksel hikâyeleri anlatarak olayı adamakıllı aydınlatmıştı. Kafatasının zavallı Pompey'e ait olduğunu görür görmez anlamış ancak yine de dilimi tutmuştum; zira, bir hikâyeyle hatta cinayetle bile alakalı olsa insanların tadını kaçırmaktan kaçınacak denli anlayışlı bir insanım. Gelgelelim yine de, eski dostumun kemiklerinin bu defa rahatsız edilmeyeceği bir yere gömülmesini sağladım. Çimlere oturmuş defin işini seyretmekteyken yöreden John Josse Vandermoere isimli, tüm yaşamı bölgedeki havadisleri dinleyip birilerine aktarmakla geçmiş dedikoducu ve yaşlı bir beyefendiyle uzun bir sohbete daldım. Beyefendi, ihtiyar Pompey'i ve onun Lanetli Ev ile ilgili anlattığı hikâyeleri anımsamış; ancak bana Pompey'in anlattıklarından daha tuhaf bir hikâyesi olduğunu söylemişti. Hevesim ve merakım üzerine yanı başıma oturmuş ve aşağıdaki hikâyeyi anlatmıştı. Her ne kadar onun sözcükleriyle aktarmaya gayret göstermiş olsam da, o zamanlardan bu yana pek çok sene geçti ve artık ihtiyar bir adam olmamdan dolayı hafızam da pek iyi değil; bu sebepten üslup konusunda teminat veremesem bile gerçekleri aktarma hususunda en küçük ayrıntıya kadar titiz davrandım.

D. K.

Şeytan ile Tom Walker

Massachusetts'te Boston'dan birkaç kilometre uzaklıkta, Charles Körfezi'nden köyün içine kıvrıla kıvrıla sokulan ve sık ağaçlı bir bataklıkta, daha doğrusu sazlıkta son bulan derin mi derin bir koy bulunur. Bu koyun bir yanında karanlık ve güzel bir koru uzanırken, diğer yanında toprak, su kenarından ani bir yükseltiyle, üzerinde muazzam yaş ve yükseklikte birkaç meşe ağacının dağınık bir şekilde yetiştiği yüksekçe bir tepe oluşturmuştur. Kadim söylencelere göre, bu devasa ağaçlardan birinin altında Korsan Kidd'in bizzat gömdüğü, büyük bir define bulunurmuş. Olağanüstü ağaçlar, bir sonraki gelişte define yerini yeniden bulabilmek için harika bir nirengi noktası oluştururken; koy, paraları kayığa gizli saklı yükleyip gece vakti tepenin eteğine getirmeye oldukça müsait; tepenin yüksekliği de etrafı kolaçan edebilmek için pekala elverişli imiş. Dahası, bu kadim söylencelerin ilave ettiği üzere, şeytan paranın gömüldüğü yerde dikilir, paraya muhafızlık edermiş; ancak bunu diğer gömülü definelerde yaptığı gibi, pek iyi bilindiği üzere, bilhassa define haksız kazançla elde edilmiş ise yaparmış. Sebebi her ne olursa olsun, Kidd servetini bir daha asla ele geçirememiş; çok geçmeden Boston'da yakalandıktan sonra İngiltere'ye yollanmış ve orada da korsan olduğu için asılmış.

Depremlerin New England'ı sık sık salladığı ve günahları boylarını aşanlara diz çöktürdüğü 1727 senesi dolaylarında, buraya yakın bir yerde, Tom Walker adlı sıska ve pinti bir adam yaşardı. Bu adamın kendisi kadar pinti bir de karısı vardı: Öyle pintiydiler ki, işi birbirlerini dolandırmaya kadar vardırmışlardı. Kadın bir eline

geçeni diğer eliyle saklıyor; bir tavuk daha gıkını çıkaramadan yeni çıkmış yumurtaya el koymak üzere teyakkuza geçiyordu. Kocası onun gizli istifini bulabilmek için gözünü dört açmış mütemadiyen etrafı dikizliyor, nelerin ortak mal olması gerektiği konusunda durmadan şiddetle didişiyorlardı. Bulunduğu yerde bir başına dikilen, virane görünümlü bir evde yaşıyorlardı. Yanında yöresinde bereketsizlik nişanesi birkaç kara ardıç tek tük serpilmişti; ne bacasından duman tütüyor, ne de bir yolcu kapısında soluklanıyordu. Kaburgaları etinin üzerinden ızgara gibi ayan beyan sayılan perişan haldeki bir at, çakıl taşlarından zeminin pürtüklerini ancak örten incecik bir yosun tabakasıyla örtülmüş arazide aheste aheste geziniyor, eğilip yiyebileceği bir şeyler var mı diye bir bakıyor ancak başını umutsuzlukla kaldırıp açlığını bastırmaya çalışıyordu. Kimi vakitler de başını çitten uzatıp oradan geçenleri yürek parçalayıcı bir biçimde izlerken bu kıtlık diyarından kurtulmak için yakarıyormuş gibi görünüyordu.

Ev ve ahalisinin adı yörede kötüye çıkmıştı. Tom'un uzun boylu cadaloz karısı, asabi bir tabiatı ve cırtlak bir sesi olan, güçlü kuvvetli bir kadındı. Kocasıyla girdiği ağız dalaşları sırasında sesi dışarıdan çoğu defalar işitilir ve kimi vakitler adamın yüzü, tartışmalarının salt sözcüklerden ibaret olmadığını gösteren izler taşırdı. Gelgelelim hiçkimse de aralarına girmeyi göze alamazdı. Şayet biri yalnız başına evin önünden geçecek olsa kopan korkunç yaygara ve edilen küfürler karşısında olduğu yerde büzülür, bu feryat figan yuvasına göz ucuyla şöyle bir baktıktan sonra eğer ki bekârsa haline şükürler ederek telaşla adımlarını hızlandırırdı.

Günlerden bir gün Tom Walker yörenin uzaklarında kalan bir yere gitmiş, eve dönerken de kestirme olacağını tahmin ettiği bataklıklı yolu tutmuştu. Pek çok kestirme gibi bu da uğursuzluklarla doluydu. Bataklık, aralarından bazısı yirmi beş metreyi bulan ve öğle vakitlerini akşama döndürüp yöredeki tüm baykuşlara yuva olan kasvet dolu azametli çam ve katran ağaçlarının aşağısında kaynıyordu. Pek çok hendek ve çıkmazla dolu, yer yer yabani otlarla ve yosunlarla örtülmüş olan bu alan, görüntüsüyle yolcuları çoğu defalar aldatarak kapkara ve koyu bir çamur girdabına sürüklüyordu.

Yol üzerinde bunlardan başka iribaşlara, öküz kurbağalarına ve su yılanlarına yuva olan, durgun, bulanık su birikintileri de bulunuyor, devrilmiş çam ve katran ağacı gövdeleri, bu birikintilerin içinde yarı çürümüş halleriyle çamurda pusuya yatmış timsahlar gibi görünüyordu.

Tom bu tehlikeli ormanda, balaban kuşlarının ani çığlıklarıyla yahut göletin birinden yükselen yaban ördeklerinin vaklamalarıyla irkilip durur bir halde, kâh derin bataklığın içinde pek sağlam basamaklar oluştumayan saz ve kök tepeciklerinin üzerinden ihtiyatla zıplayarak, kâh devrilmiş ağaç gövdelerinin arasından kedi gibi itinayla süzülerek uzunca bir müddet ilerledikten sonra, nihayet, bataklığın derinleşen orta kısmına doğru yarımada gibi çıkıntı yapan sert bir kara parçasına ayak basmıştı. Kızılderililer burayı ilk kolonicilerle yapılan savaşlarda bir sığınak olarak kullanmış ve bölgeye zaptedilemeyeceğini düşündükleri, kaleye benzer bir yapı inşa edip kadınları ve çocukları burada korumuşlardı. İşte bu eski Kızılderili kalesinden geriye etrafını çevreleyen toprağın hizasına doğru günbegün alçalmakta olan birkaç duvardan başka bir şey kalmamış, o duvarların da bir kısmını, yaprakları bataklığın kara çam ve katran ağaçlarıyla tezat oluşturan meşeler ve başka orman ağaçları sarmıştı.

Tom Walker eski kaleye akşam karanlığı iyiden iyiye çöktüğü vakit varmış ve soluklanmak üzere burada bir müddet duraklamıştı. Bu ıssız ve kasvetli yerde vakit geçirmeye ondan başka kimse gönüllü olmazdı; zira halk, Kızılderili savaşlarından bu yana anlatılagelen hikâyelerden yabanilerin burada büyüler yapıp kötü ruhlara kurbanlar sunduğunu duyduğu için bu fikre kötü bakıyordu.

Gelgelelim Tom Walker bu gibi kuruntularla tedirgin olacak bir adam değildi. Devrilmiş bir katran ağacına sırtını verip ağaç kurbağalarının meşum bağırtılarını dinleyerek ve bastonuyla ayağının dibindeki kara toprak yığınını eşeleyerek istirahat etmekteydi ki, farkında olmadan toprağı alt üst ettiği için bastonu sert bir şeye çarptı. Sert cismi otlu toprağın arasından çıkarıp temizlediğinde bir de ne görsün! Önünde, tam ortasına geçirilmiş bir Kızılderili baltasıyla meçhul bir kafatası duruyor. Silahtaki pas, ölümcül darbenin

üzerinden ne kadar vakit geçtiğini belli ediyordu. Bu haliyle kafatası, Kızılderili savaşçıların bu son sığınaklarında meydana gelen hiddetli boğuşmanın hazin bir yadigârıydı.

"Hmm!" dedi Tom Walker, üzerindeki tozu silkelemek için kafatasını sallarken.

"O kafatasını bırak!" dedi, derinden gelen bir ses. Tom kafasını kaldırınca tam karşısına kurulmuş oturmakta olan azametli ve kapkara bir adamla göz göze gelmiş ve birinin kendisine yaklaştığını fark etmediğinden olduğu yerde donakalmıştı. Fakat adamakıllı çöken karanlık el verdiğince yabancının ne Kızılderili ne de zenci olduğunu ayırımsadığı vakit zihni allak bullak olmuştu. Üzerinde Kızılderililerinkini andıran ilkel bir kıyafet ve vücudunu sarıp sarmalayan kırmızı bir kemer yahut kuşak vardı var olmasına, ancak suratı ne kara ne de bakır rengiydi, yalnızca demirci atölyelerinde meşakkatle çalışıp didinmeye alışkınmışçasına yanık ve isten kararmış gibi görünüyordu. Her bir yöne dağılmış gibi görünen simsiyah ve karmakarışık bir saç öbeği ve omzunda baltasıyla bu yabancı, Tom Walker'ın tam karşısında oturmaktaydı.

Bir çift kırmızı gözle Tom'a kaşlarını çatarak bir müddet baktı.

"Benim topraklarımda ne yapıyorsun?" diye sordu boğuk ve hırıltlı bir sesle kapkara adam.

"Senin toprakların mı?!" dedi dudaklarının kenarıyla gülerek Tom, "Bu topraklar artık ne senin ne de benim; buralar Deacon Peabody'ye ait."

"Deacon Peabody'ye lanet olsun!" dedi yabancı, "Şayet komşularının günahlarına kendi günahlarından daha fazla dikkat etmeye devam ederse sanıyorum ki olacak da. Şuraya bir bak da Deacon Peabody'nin nasıl muamele gördüğünü izle."

Tom, yabancının işaret ettiği yöne bakınca o azametli ağaçlardan, dışı güzel ve serpilmiş görünen fakat içi çürümüş olan bir tanesinin ikiye ayrıldı ayrılacak vaziyette olduğunu gördü; öyle ki, şöyle kuvvetli bir rüzgârla muhtemelen yerle bir olurdu. Ağacın kabuğuna Kızılderililerle kurnaz pazarlıklar ederek servetine servet katmış ünlü Deacon Peabody'nin adı kazınmıştı. Ardından etrafına

bakınmış, uzun ağaçlardan pek çoğunun daha koloninin kimi tanınmış adamlarının adlarıyla işaretlenmiş olduğunu ve bunların da hemen hemen tümünün baltayla kazınmış olduğunu fark etmişti. Şu an üzerine oturduğu, daha yeni baltalanıp devrilmiş olduğu belli olan ağaç ise Crowninshield adını taşıyordu. Tom bu isme sahip, söylentilere göre korsanlık yaparak elde ettiği servetini görgüsüzce sergileyen kudretli ve zengin bir adam olduğunu anımsadı.

"Artık yanmaya hazır ve nazır!" diye bağırdı zafer dolu bir gürlemeyle kapkara adam. "Gördüğün gibi kış için yakacak pek çok odunum olacak."

"İyi ama," dedi Tom, "Deacon Peabody'nin ağacını niçin kestin?"

"Eski bir mesele yüzünden," dedi diğeri. "Senin soluk benizli ırkın bu topraklara ayak basmadan çok önce bu orman bana aitti."

"Peki, cüretimi mazur görün ancak isminizi bağışlar mısınız?" dedi Tom.

"Ah, pek çok isimle bilinirim; kimi köylerde vahşi avcı, kimilerinde kara madenci. Buralarda kara ormancı olarak tanınırım; kızıl derili adamların bu mevkide uğruna adaklar adadığı, kimi vakitler de onuruna beyaz adamları pişirip hoş kokularıyla kendisine sunduğu kişiyim. Kızıl derili insanların kökleri, siz beyaz vahşiler tarafından kazındığından beri kendimi Quakerlara ve Anabaptistlere işkence ederek neşelendiririm; ben ki köle tüccarlarının aziz efendisi ve teşvikçisi, Salem cadılarının büyük üstadıyım."

"Yani neticede, şayet yanılmıyorsam," dedi Tom üzerine basa basa, "Siz herkesin Şeytan diye bildiği kişisiniz."

"Ta kendisiyim ve emrinize amadeyim," diye yanıtladı kara adam, çok da medeni olmayan bir tavırla başını eğerek.

Her ne kadar itimat edilmeyecek denli bilindik bir havada geçse de kadim söylenceye göre sohbet böyle başlamıştı. Herhangi biri, böyle ıssız ve kasvetli bir ormanda, böylesine tuhaf bir şahsiyete tesadüf eden bir kişinin sinirlerinin alt üst olacağını umardı; ne var ki Tom öyle kolay kolay yılmayan, çetin ceviz bir adamdı, cadaloz karısıyla birlikte o kadar sene devirmişti ki şeytandan bile korkusu yoktu.

Anlatılanlara göre, bu girizgâhtan sonra Tom eve doğru yola koyulduğu sırada, epeyce süren ciddi bir sohbete dalmışlardı. Kara adam kendisine, korsan Kidd'in bataklığın yakınlarındaki dağın sırtında büyüyen meşe ağaçlarının altına gömdüğü muazzam miktardaki paradan bahsetmişti. Hepsi de, kimse rızasını almadan eline geçiremesin diye onun buyruğu altında bulunuyor, onun kudretiyle muhafaza ediliyordu. Tom'a özel bir içtenlik gösterdiğinden, bunların tümünü kendisine bahşedebilirdi amma velakin belli başlı koşulların sağlanması gerekiyordu. Tom bunları hiçbir vakit açığa vurmadığı hâlde bu koşulların neler olduğu rahatlıkla kestirilebilir. Etraflıca düşünmek için biraz vakte ihtiyaç duymasına bakılırsa epey zahmetliydiler; oysa ki Tom, para söz konusu olduğunda önemsiz şeylerden gözü korkacak bir kimse değildi. Sazlığın kenarına vardıklarında yabancı duraladı. "Tüm bu anlattıklarının delili olarak ne bana ne vereceksin?" diye sordu Tom. "İşte işaretim," dedi kara adam, işaretparmağını Tom'un alnına bastırarak. Ardından sazlıktaki çalıların arasına saparak, Tom'un deyimiyle, yalnızca kafası ve omuzları görünecek biçimde toprağın ta içine, içine, içine gömülmüş, gözden büsbütün yitene dek de gömülmeye devam etmişti.

Tom eve vardığı vakit, o kapkara parmak izinin alnına hiçbir şey tarafından silinemeyecekmişçesine dağlandığını fark etti.

Karısının kendisine verdiği ilk havadis, varlıklı korsan Absalom Crowninshield'in ani ölümüydü. Gazeteler haberi her zamanki tumturaklı başlıklarıyla vermişti: "Büyük bir adam cennete gitti."

Tom, kara dostunun daha biraz önce yakmak üzere kesip devirdiği ağacı anımsadı. "Yanıp kül olsun yağmacı," dedi Tom, "Kimin umurunda!" Artık gördüklerinin ve duyduklarının hayal olmadığına adamakıllı emin olmuştu.

Başta karısını bu sırra ortak etmeye niyetli değildi; gelgelelim o kadar kaygılandırıcı bir sırdı ki bu, nihayetinde karısıyla memnuniyetle paylaştı. Gizli altınların bahsi geçtiği vakit karısının paraya olan tüm tamahı depreşmiş; kocasını, kara adamın koşullarına itaat etmesi ve onları ömürlerinin sonuna dek varlık içinde yaşatacak serveti ele geçirmesi hususunda zorlamıştı. Her ne kadar Tom ruhunu

Şeytan'a satmaya can atıyor olsa da, sırf karısını zor bir vaziyette bırakmak amacıyla bu fikirden vazgeçmiş ve de salt ters düşmüş olmak için apaçık bir biçimde teklifi reddetmişti. Bunun üzerine amansız pek çok tartışmaya girişmişler, fakat karısı dırdır ettikçe Tom onu sevindirip de lanetlenmemek için iyiden iyiye ayak diremişti.

En nihayetinde karısı, kendi adına pazarlığa girişmeye ve şayet ki amacına ulaşırsa tüm elde ettiklerini kendine saklamaya niyet etmişti. Kocası gibi gözükara bir tabiata sahip olan bu kadın, bir yaz günü akşam çökerken eski Kızılderili kalesine doğru yola koyulmuş, saatlerce ortalıkta görünmedikten sonra döndüğündeyse tüm sorulara somurtkan bir suratla ketum yanıtlar vermişti. Alacakaranlık vaktinde rastgeldiği, upuzun bir ağacın köküne balta sallayan kara bir adamdan söz etmiş, asık suratlı olduğunu ve uzlaşmaya varmadığını belirtmişti. Fakat yine de, yanına bir defa daha gidip kendisine geri çeviremeyeceği bir şey takdim edecekti. Gelgelelim tam burada çenesini tutmuş, takdim edeceği şeyin ne olduğunu söylememişti.

Ertesi akşam Tom'un karısı bir güzel doldurduğu önlüğüyle yeniden bataklığa doğru yola koyuldu. Tom onu bekledi, bekledi, ancak nafileydi; geceyarısı olmuş ancak karısı ortalarda görünmemişti: Bir kez daha sabah, öğle ve akşam olmuş, o hâlâ dönmemişti. Tom, bilhassa gümüş çaydanlığını, kaşıklarını ve de taşınabilir tüm kıymetli eşyalarını önlüğüne doldurup götürdüğünü fark edince karısının güvende olup olmadığından adamakıllı endişelenmeye başlamıştı. Bir başka akşam daha gelip bir başka sabah olmuş, ancak karısı bir türlü gelmemişti. Uzun lafın kısası karısından bir daha asla haber alınamamıştı.

Pek çok tarihçinin kafasını allak bullak eden vakalardan birinin kahramanı olan bu kadının gerçek akıbetini biliyormuş gibi davranan pek çok kişi olsa da, neticede aslında kimse bir şey bilmiyordu. Kimisi bataklığın arapsaçı gibi labirentlerinde yolunu kaybedip bir hendeğe düştüğünü yahut batağa saplandığını ileri sürüyor; katı yürekli bazı kimseler ise evde ne var ne yoksa toplayarak başka bir

eyalete kaçtığını ima ediyordu. Bunların yanında bazısı da, daha sonraları üzerinde şapkasının bulunmuş olması sebebiyle, birisinin onu kandırıp ıssız bir bataklığa çektiğini tahmin ediyordu. Buna delil olarak ise; tam da o gün geç bir vakitte, omzunda balta taşıyan boylu poslu kara bir adamın, somurtkan yüzünde bir zafer ifadesiyle, kare desenli bir önlüğe sarmaladığı birtakım eşyalarla bataklıktan çıkageldiği söyleniyordu.

Amma velakin, en yaygın ve muhtemel yoruma göre, Tom Walker karısının ve servetinin akıbetine dair öylesine kaygılanmıştı ki, nihayet her ikisini de bulabilmek umuduyla Kızılderili kalesine doğru yola koyulmuştu. Uzun bir yaz günü, öğleden sonra, kasvetli yeri arayıp taramış, yine de karısını bulamamıştı. Adını defalarca haykırmasına rağmen, sesine karısı yerine kâh balaban kuşları süzülüp çığlıklar atarak kâh öküz kurbağaları efkârlı efkârlı vıraklarayarak karşılık vermişti. Rivayete göre en sonunda, tam da alacakaranlığın baykuşların uğul uğul öttüğü, yarasaların oradan oraya uçtuğu alacalı vaktinde, dikkatini bir servi ağacının tepesinde çığlık çığlığa dönüp duran leş kargaları çekti. Kafasını kaldırıp baktığında, kare desenli bir önlüğe sıkı sıkıya sarılmış bir bohçanın, göz kulak olmak ister gibi yakınlarına konmuş bekleyen bir akbabayla birlikte ağacın dalları arasından sallanmakta olduğunu fark etti. Karısının önlüğü olduğunu ayrımsayınca içinde eve ait eşyaları bulacağını zannederek olduğu yerde sevinçle hoplayıp zıpladı.

"Şu eşyaları şurdan bir alayım," dedi kendi kendisine içi rahatlayarak, "hanım olmadan almam gerekecek galiba."

Tom ağaca tırmandığı sırada akbaba kanatlarını iki yana uzatıp çığlıklar ata ata ormanın derin karanlığına doğru süzülerek uzaklaşmıştı. Kare desenli önlüğü asılı olduğu yerden aldığında gördüğü şey karşısında ızdıraba boğuldu; zira önlüğün içinde bir kalp ve bir ciğerden başka hiçbir şey yoktu!

Bu en güvenilir kadim hikâyeye göre Tom'un karısından yalnızca bunlar bulunabilmişti. Muhtemelen kadın, kara adamla da kocasıyla yaptığı gibi pazarlık yapmaya kalkışmıştı. Fakat insanların ekseriyetle şeytanın üstesinden ancak dırdırcı kadınların gelebileceğini

düşünmesine karşın bu misalde besbelli ki Tom'un karısı bozguna uğramıştı. Yine de söylenenlere göre yiğitçe mücadele etmişti; zira Tom'un gözüne ağacın üzerine derinlemesine kazınmış çatal tırnak izleri ilişmiş ve de civarda ormancının birbirine dolanmış siyah saçlarından yolunmuş gibi görünen bir avuç dolusu kıl bulmuştu. Tom karısının bu neviden yiğitliklerini pek iyi bilirdi. Bu vahşi boğuşmanın emarelerini bir müddet daha izledikten sonra omuzlarını silkti ve "Aman Tanrım," diye mırıldandı kendi kendine, "Şeytanın neredeyse göbeği çatlayacakmış!"

Tom metanetli bir kimse olduğundan, bulamadığı eşyaları için kendisini karısının kaybıyla avutmuştu. Öyle ki içi, kendisine iyilik yaptığını düşündüğü kara ormancıya karşı minnettarlık benzeri bir duyguyla bile dolmuştu. Bu sebepten de onunla bir yakınlık kurmanın yollarını aramış, fakat bir müddet bu arayışında muvaffak olamamıştı; zira bu tecrübeli iblis öyle çok ortalarda görünmez, insanlar hakkında ne düşünürse düşünsün her davete iştirak etmezdi: kozunu, oyunundan iyice emin olduktan sonra oynardı.

Anlatılana göre Tom, kara adamla, en sonunda geçen zaman canına tak edip onu vadedilen servetten daha azına dahi razı olacak hâle getirdiği sıralarda bir akşam vakti, kara adam her zamanki kıyafetleri ve omzundaki baltasıyla bataklıkta bir ezgi tutturmuş öylesine gezinirken rastlaşmıştı. Şeytan ise Tom'un gelişine pek aldırış etmemiş gibi davranmış, sorularına kısa yanıtlar vermiş ve ezgisini mırıldanmaya devam etmişti.

Yine de Tom muhabbeti asıl meseleye getirmiş ve korsanın definesine sahip olmak istediğinden kara adamla koşullar üzerinde çekişmeli bir pazarlığa girişmişti. Şeytanın herhangi bir lütufta bulunduğu tüm anlaşmalarda yer aldığı üzere, kara adamın, bahsedilmesine gerek bile olmayan bir koşulun yanı sıra, çok mühim olmamalarına karşın kati suretle inat ettiği birtakım şartları vardı. Kendisi sayesinde sahip olunacak paranın yine kendi hizmetine sunulması gerektiği konusunda ayak diretiyor; bu sebepten de Tom'a parayı zenci ticareti için kullanmasını salık veriyordu. Bir başka deyişle Tom köle gemisi donatacaktı. Gelgelelim Tom pek de vicdan-

lı bir kimse olmamasına karşın buna hiç tereddüt etmeden karşı çıkmış, bizzat Şeytan bile aklını çelip onu köle tüccarı olmaya ikna edememişti.

Tom'un bu hususta pek dik kafalı olduğunu gören Şeytan, bu konuda daha fazla ısrar etmemiş; ancak onun yerine, tefecilerin çoğalmasına çok önem verdiğinden ve onları özel kulları olarak gördüğünden kendisine tefeci olmayı salık vermişti.

Tam da ağzına layık bir teklif olduğu için Tom buna hiç karşı gelmedi.

"Önümüzdeki ay Boston'da bir tefeci dükkânı açacaksın," diye emretti, kara adam.

"Dilerseniz hemen yarın yaparım," dedi, Tom Walker.

"Verdiğin borçlara aylık yüzde iki faiz koyacaksın."

"Yemin olsun yüzde dört bile koyarım!" diye yanıtladı, Tom Walker.

"Zorla senet alacak, rehine el koyacak, tüccarları iflasa sürükleyecek..."

"Onlara papuçlarını ters giydireceğim!" diye haykırdı, Tom Walker.

"Benim param için tefecilik yapacaksın!" dedi iblis, keyifle. "Mangırı ne zamana istersin?"

"Hemen bu akşam."

"Anlaştık," dedi, şeytan.

"Anlaştık," dedi, Tom Walker. Sonra da el sıkışıp pazarlığı bitirdiler.

Birkaç gün içinde Tom Walker Boston'daki muhasebe dairesine yerleşmiş, sırtını sandalyesine yaslamıştı bile.

Böylesine büyük bedeller karşılığında borç dağıtan bir nakit para sahibine göre şöhreti etrafa fazla hızlı yayılmıştı. Paranın bilhassa az bulunduğu Başkan Belcher dönemi henüz kimsenin hafızasından silinmemişti. Vakit artık senetli borç vaktiydi. Tüm şehir devletin borç senetleri içinde yüzdükten, meşhur Toprak Bankası kurulduktan sonra etrafta bir borsa furyası baş göstermiş; halk yeni gelir planları ve ekilmemiş arazilere yapılar inşa etme tasarılarıyla çılgına

dönmüş; arsa simsarları kolları sıvayıp devletin hibe ettiği arazilerin, bucakların ve de nerede olduğunu kimsenin bilmediği ancak bulduğu anda satın almaya can attığı Eldorados'un peşine düşmüştü. Uzun lafın kısası, şehirde arada bir patlak veren bu büyük borsa çılgınlığı ürkütücü bir raddeye varmış, herkes yoktan servet edinme telaşına düşmüştü. Fakat her vakit olduğu gibi bu rüzgâr da dinip beraberinde ortaya çıkan hayali servetler rüyanın kendisiyle birlikte kaybolurken mağdurlar ortada öylece kalakalmış ve bu kötü vaziyetlerinin bir neticesi olarak tüm şehri "zor zamanlar" diye kederli kederli vahlanarak çınlatmışlardı.

İşte tam da toplumsal huzursuzluğun ayyuka çıktığı bu elverişli zamanda Tom Walker Boston'da bir tefeci olarak zuhur etmişti. Müşteriler çok geçmeden kapısını aşındırmaya başlamıştı. Darda olanlar, maceraperestler, kumar vurguncuları, hayalperest arsa simsarları, müsrif tacirler, elinde avucunda ne varsa tüketen tüccarlar, kısacası çaresizlikten her yolu ve her fedakârlığı göze almış kimseler koşa koşa Tom Walker'ın kapısına dayanıyordu.

Tom gel zaman git zaman başı sıkışan herkesin arkadaşı olmuş ve yeri geldiğinde de "kara gün dostu" gibi davranmaya başlamıştı; bir başka deyişle, borcunu da senetlerini de zorla tahsil ediyordu. Koşullarının sertliğini müracaat eden kimsenin sıkıntısına göre ayarlıyor, senetleri ve rehinleri müşterisinin iliğini kemiğini kuruturcasına topladıktan sonra kapı dışarı ediyordu.

Bu suretle yavaş yavaş para kazanarak varlıklı ve kudretli bir adam olmuş, şapkasını da bu para yığınının üzerine dikmişti. Kendisine, âdet olduğu üzere, şatafatlı geniş bir ev inşa ettirmiş, ancak pintiliğinden büyükçe bir kısmını bitmemiş ve döşenmemiş bir hâlde bıraktırmıştı. Sürecek atları açlıktan kıvrandırtmasına karşın yine de kendini beğenmişliğinden bir at arabası yaptırtmış, onun da tekerleklerini yağlatmamıştı. Öyle ki, yolda ilerlerken dingillerinden çıkan feryat figan sesler, duyana ezip canını çıkardığı borçlularını anımsatırdı.

Gelgelelim, Tom yaşlandıkça başkalarını düşünen bir insan olmaya başlamıştı. Bu dünyadaki güzel şeyleri güvence altına almış-

tı almasına ancak artık öbür tarafınkiler için kaygılanıyordu. Kara dostuyla yaptığı anlaşma aklından her geçtiğinde hayıflanıyor ve koşulları atlatabilmenin bir yolunu bulabilmek için kafa yoruyordu. Bu sebepten, birdenbire ve önlenemeyen bir istekle kiliseye gitmeye başlamıştı. Dualarını, cenneti salt ciğerlerinin kuvvetiyle kazanacakmışçasına yüksek bir sesle ve hararetle ediyordu; öyle ki herhangi biri, pazar günleri kopardığı bu yaygaraya bakıp da bu adamın hafta boyunca en çok ne vakitler günah işlediğini rahatlıkla söyleyebilirdi. Tevazu ve sebatla Cennet yolunda yürümekte olan kendi hallerindeki Hıristiyanlar ise, bu yeni hamle ile ansızın geride kalışlarının sebebi olarak kendilerini görüyorlardı. Tom, dini mevzularda da para konusunda olduğu gibi dik kafalıydı; komşularını gaddarca izleyip yaptıklarını amansız bir biçimde kınar ve de onların defterlerine işlenen her bir günahı kendi yararına sayardı. Hatta ve hatta konuşmalarında, Quakerlara ve Anabaptistlere eziyet etmenin yaygın hâle getirilmesinin sağlayacağı çıkarlardan bahsederdi. Uzun lafın kısası Tom'un bu şevk ve isteği de serveti gibi dillere düşmüştü.

Tom'un, tüm bu itinalı ve gayretli davranışlarına karşın yine de şeytanın en nihayetinde hakkını alacağından derinden derine ödü kopuyordu; onun içindir ki gafil avlanmamak amacıyla paltosunun cebinde daima küçük bir İncil taşıdığı söylenirdi. Muhasebe dairesindeki masasında bunun bir de büyük boy bir nüshası bulunur, iş amacıyla ziyaret edildiği vakitler çoğunlukla bu kitabı okumaktayken görülürdü. Böyle vaziyetlerde, kaldığı yeri kaybetmemek amacı ile yeşil gözlüklerini en son okuduğu yere koyup yüksek faizli pazarlığına girişmek üzere müşterisine dönerdi.

Kimileri Tom'un kafasını eski günlerle bozduğunu; sonunun yakın olduğu sanrısına kapıldığından atını nallatıp eyerini ve gemini taktırdığını; mahşer günü dünyanın tepetaklak olacağına inanması sebebiyle de üzerine binilmeye hazır olması için ayakları yukarı bakacak biçimde gömdürdüğünü, dolayısıyla da eski dostuna öyle kolay kolay yem olmamaya kararlı olduğunu söylerler. Ancak tüm bunlar anlaşıldığı üzere kocakarı rivayetinden ibarettir. Sahiden birtakım tedbirler aldıysa da bütünüyle lüzumsuzdu; yani en azından

bir sonraki kısımda hikâyesine son verecek olan kadim ve güvenilir efsane öyle olduğunu söylüyor.

Bunaltıcı yaz günlerinden birinin öğleden sonrasında dehşet verici ve gökgürültülü bir fırtına başlamıştı. Tam o sıralarda Tom, başında beyaz ketenden şapkası ve üzerinde Hint kumaşından sabahlığıyla muhasebe dairesine kurulmuş; bir malı, vaktiyle arkadaşlık vezifesini layıkıyla yerine getirmiş olduğu başka bir bahtsız arazi vurguncusunun yarım bıraktığı viraneyi tamamlamakta kullanmak üzere haczedecekti. Zavallı vurguncu kendisine birkaç ay daha mühlet vermesi için yalvarmış, fakat Tom bundan rahatsız olarak hiddetlenmiş ve bir gün dahi beklemeyeceğini söylemişti.

"Yuvam darmadağın olur, yoksulluk yardımlarına muhtaç kalırız," dedi vurguncu. "İnsan önce kendisini sonra diğerlerini düşünmeli," diye karşılık verdi Tom, "böylesi zor zamanlarda önce kendimi gözetmeliyim."

"Sayemde çok para kazandın," dedi vurguncu.

Tom bunun üzerine çileden çıkıp tüm o dindarlığını yitirdi: "Metelik kazandıysam şeytan alsın beni!"

Tam o esnada giriş kapısına üç kere vuruldu. Tom, kim olduğuna bakmak için dışarı çıktığında sabırsızlıkla kişneyip tepinen kapkara bir atın yularını tutmakta olan kapkara bir adam gördü.

"Ziyaretçin var, Tom," dedi kara adam boğuk bir sesle. Tom geri çekilmeye yeltendiğinde artık çok geçti. Küçük İncil'i palto cebinin derinliklerinde, büyük olanıysa masada haczetmek üzere olduğu malın senetleri altında kalmıştı. Hiçbir günahkâr bundan daha gafil avlanamazdı. Kara adam onu bir çocuk gibi çekip eyerin üzerine attıktan sonra atı kamçılamış, at da, fırtınanın ortasında Tom'la birlikte uzaklara doğru dörtnala koşup gözden kaybolmuştu. Kâtipler kalemlerini kulaklarının arkasına sıkıştırıp pencere başlarında ardından bakakalmışlardı. Yolları yıldırım gibi geçerek uzaklara gitmişti Tom Walker; beyaz şapkası başında bir aşağı bir yukarı hopluyor, sabahlığı rüzgârda dalgalanıyor ve atı her sıçrayışında zeminden ateşler çıkarıyordu. Kara adam ise, kâtipler kendisine bakmak üzere başlarını çevirdiğinde kayıplara karışmıştı.

Tom Walker bir daha asla rehini haczetmeye dönmedi. Bataklık hudutlarında yaşayan bir köylünün anlattığına göre, fırtınanın şiddetlendiği bir vakitte yol tarafından hararetli toynak ve feryat sesleri duymuş, pencereye koştuğunda tam da tasvir ettiğim gibi at sırtında, tarlaların arasından, tepelerin üzerinden ve de kara katranağacı bataklığının içinden eski Kızılderili kalesine doğru delicesine bir süratle dörtnala koşan bir suret seçmişti. Fakat suretin bataklığa girmesinden kısa bir vakit sonra tam o tarafa bir yıldırım düşmüş ve tüm ormanı ateşe vermişti.

Boston'ın iyi yürekli insanları bu hadise üzerine başlarını sallayıp omuzlarını silkmişti; bölgeye ilk yerleşilen vakitlerden beridir cadılara, cinlere ve şeytanın bin türlü düzenbazlığına o kadar alışkınlardı ki beklenildiği kadar dehşete kapılmamışlardı. Tom'un mal varlığının sorumluluğunu üstlenmeleri için emanetçiler tayin edilmiş, ne var ki idare edilecek bir şey bulunamamıştı. Sandıkları araştırıldığında tüm sözleşmelerinin ve senetlerinin küle döndüğü görülmüştü. Demir sandığı, altın ve gümüş yerine ağzına kadar yonga ve talaşla dolmuş; ahırı açlıktan ölmek üzere olan atlarının yerine iki tane iskelete çatı olmuş ve o büyük evi de hemen ertesi gün ateş alarak yanıp gitmişti.

Tom Walker'ın ve uğursuz yollarla kazandığı servetinin sonu işte böyle olmuştu. Ah vah içinde sızlanan tefecilerin gerçekliği su götürmez bu hikâyesi kulağınıza küpe olsun. Meşe ağaçlarının altındaki, Kidd'in definesinin bulunduğu hendeğin ta kendisi bugün hâlâ görülebilmekte; yakınındaki bataklık ve de eski Kızılderili kalesi de, çoğu fırtınalı gecede, kuşkusuz kederli tefecinin hayaletine ait olan sabahlıklı ve beyaz şapkalı bir suret tarafından ziyaret edilmektedir. Dahası, bu hikâye zaman içinde bir mesele dönüşerek günümüzde New England'da oldukça yaygın olan "Şeytan ve Tom Walker" tabirine önayak olmuştur.

Hortlak Damat

Bir Yolcunun Öyküsü

Yemek vakti için hazırlanmış bu adam,
Zannederim buz kesmiş yatıyor bu akşam!
Dün gece geçirdim onu odasına,
Yattı bu gece Gray-Steel sonsuz uykusuna.
SIR EGER, SIR GRAHAME VE SIR GRAY-STEEL

Odenwald'da yükselen dağlardan birinin doruğunda, Yukarı Almanya'nın, Main ve Ren nehirlerinin birbirine karışarak aktığı yerden çok da uzak olmayan ıssız ve düşsel toprakları uzanır. İşte bu topraklarda bundan çok ama çok seneler evvel Baron Von Landshort'a ait bir şato bulunurdu. Şimdilerde epey eskimiş ve dökülmüş olan bu şato, civar köyleri yukarıdan izleyebilmek için tıpkı az evvel bahsettiğim sahibi gibi mücadele eden gözetleme kulesiyle, kayın ağaçlarının ve kasvetli köknarların içine gömülmüş durur.

Büyük Katzenellenbogen soyunun kuruyup gitmiş bir dalını oluşturan baron, aile servetinden kalanları ve atalarının tüm kibrini miras almıştı. Her ne kadar cetlerinin savaşçı tabiatı ailelerinin malına mülküne zarar vermişse de, evvel vakitlerdeki debdebelerini sürdürmeye uğraşıyordu. Barış zamanlarında pek çok Alman soylu artık uygun düşmeyen, kartalların yuvaları gibi dağ başlarına kurulmuş şatolarını terk etmiş ve vadilerde konutlar inşa etmişlerdi. Fakat tüm bunlara rağmen baron küçük kalesine adamakıllı kurulmuş, ailesinden yadigâr tüm alışkanlıkları ve kadim husumetleri bağrına basmıştı; bu sebepten vaktiyle büyük büyük dedelerinin araların-

da yaşanan hadiselerden ötürü en yakın komşularından kimileriyle kanlı bıçaklıydı.

Baronun yalnızca bir kızı vardı, fakat tabiat birine yalnızca bir evlat bahşetmişse, o evlat daima doğa harikası olur ki tek evlada sahip olmanın burukluğu telafi edilmiş olsun; işte baronun kızı da böyleydi. Tüm dadılarının, etrafta dönen dedikoduların ve taşralı kimselerin babasına söylediğine göre, koskoca Almanya'da kızına eş güzellikte bir kimse daha yoktu; onlardan daha iyi kim bilecekti ki? Bunlardan başka bir de, gençlik yıllarını küçük Alman konaklarından birinde geçirmiş ve de hoş bir hanımefendinin eğitimi için gerekli olabilecek tüm alanlarda maharetli olan evlenmemiş iki halasının denetimi altında büyük bir itinayla yetiştirilmişti. Onların eğitimiyle yetenek abidesi olup çıkan kız, on sekizine varıncaya dek insanda hayranlık uyandıracak denli güzel nakışlar yapmayı öğrenmişti. Duvar halılarına, azizlerin başlarından geçen tüm hadiseleri, çehrelerine o denli kuvvetli ifadeler vererek işlemişti ki sanki arafta kalmış pek çok ruhun ızdırabını yüklenmişlerdi. Okumakta pek güçlük çekmiyor, Heldenbuch'un yiğitlik serüvenlerinin neredeyse tamamıyla birlikte çeşitli kilise menkıbelerini de rahatça okuyordu. Hatta ve hatta, yazı yazmada da hatırı sayılır ölçüde bir ustalık kazanmıştı; imzasını tek bir harf bile atlamadan ve o denli okunaklı bir biçimde atabiliyordu ki, halaları gözlüklerini takmadan dahi okuyabiliyordu. Hanımların kullandığı, önemsiz her neviden süs eşyasını yapmak konusunda üzerine tanınmıyor, karmaşık zamane danslarında tüm hünerlerini konuşturuyor, arp ve gitarda pek çok ezgi çalabiliyor ve ozanların tüm dokunaklı şarkılarını ezbere söylüyordu.

Gençliklerinde pek çapkın ve işveli olan halalarının da, yeğenlerinin yetiştirilmesindeki dikkatli birer muhafız ve katı birer gözetmen olmaları etrafta saygı uyandırırdı; zira, miadı dolmuş şuh bir kadın kadar ihtiyatlı, görgülü bir mürebbiye yoktur. Kızcağız halalarının görüntüsünden hiçbir surette mahrum kalmamış; yanında birisi olmadığı yahut adamakıllı göz kulak olunmadığı müddetçe şatolarına ait arazi dışında bir yere çıkmamış; adab-ı muaşeret kurallarına ve de sorgusuz sualsiz itaate dair ardı arkası kesilmeyen

dersler almış; erkeklere gelince —peh!— kulağına onları kendisine belli bir mesafeden daha yakın tutmaması küpe edilmişti. Öylesine kati bir itimatsızlık aşılanmıştı ki, müsaade edilmediği takdirde dünyanın en yakışıklı şövalyesine bile göz ucuyla da olsa bakamazdı, hayır, ayaklarının dibinde ölüyor olsa dahi.

Bu düzenin sağladığı faydalar harikulade bir biçimde göze çarpıyordu. Genç hanım uysallık ve dürüstlük abidesi olup çıkmıştı. Diğerleri, tazeliklerini dünyanın rengine kanıp heba ederken ve koparıldıkları her bir el tarafından bir köşeye savrulmaya mahkumken, o, el değmemiş kız kurularının himayesi altında, koruyucu dikenlerinin arasından tomurcuklanan güller gibi mahcup mahcup hoş kadınlığının taptaze çiçeklerini açıyordu. Halaları kendisine gurur ve iftiharla bakıyor, dünyadaki tüm diğer genç hanımefendiler doğru yoldan sapsa da, çok şükür ki, Katzenellenbogen ailesinin biricik mirasçısının başına öyle bir şey gelmeyeceğinden emin, genç kızı yere göğe sığdıramıyorlardı.

Baron Von Landshort'un hanesi, her ne kadar kendisine kıt sayıda çocuk bahşedilmiş olsa da, katiyen ıssız kalmıyordu; zira takdir-i ilahi kendisine yoksul akrabalar ihsan etme hususunda bonkör davranmıştı. Her biri, tek tek, bu mütevazı akrabalarına karşı şefkat dolu müşterek bir yakınlık duyuyor, onu olağandışı bir tutkuyla seviyor ve şatosuna arı sürüleri gibi gelip doluşmak, hanesini şenlendirmek için muhtemel her fırsatı değerlendiriyordu. Bu iyi yürekli insanlar, tüm aile şenliklerini baronun kesesinden kutluyor ve neşeyle dolup taştıkları anlarda, dünyada insanın yüreğini coşkunlukla dolduran bu aile toplanmaları kadar güzel başka bir şey olmadığını beyan ediyorlardı.

Görünüşte ufak tefek olsa da gönlü geniş bir adam olan baron, etrafını kuşatan bu küçücük dünyadaki insanların en büyüğü olduğunun farkındalığıyla şişindikçe şişiniyordu. Duvarları süsleyen portrelerinden etrafı gaddarca izleyen o ilk zamanların yağız savaşçılarına dair hikâyeler anlatmaya bayılır, fakat katiyen kendi kesesinden beslenen akrabaları kadar kalabalık bir dinleyici kitlesi bulamazdı. Olağanüstü şeylere pek alışkındı; Almanya'daki her dağın ve vadinin dolup

taştığı o tabiatüstü söylencelere sıkı sıkıya itikat ederdi; fakat konuklarının itikadı onunkini de aşıyordu: Her bir söylenceyi gözleri fal taşı gibi olmuş ve ağızları bir karış açılmış bir hâlde dinliyor; yüzüncü kez dinliyor olsalar dahi hayretlere düşmeyi asla ihmal etmiyorlardı. Sofrasının alimi, topraklarının mutlak hakimi ve de en önemlisi, yaşının en bilge adamı olduğuna yürekten inanmaktan bahtiyar olan Baron Von Landshort'un günleri işte böyle geçiyordu.

Hikâyemin vuku bulduğu vakitlerde aile, son derece mühim bir mesele üzerine şatoda toplanmıştı: baronun kızının alnına yazılmış damat ağırlanacaktı. Baba ile Bavyeralı yaşlı bir asilzade arasında, çocuklarının evliliği aracılığıyla saygın hanelerini birleştirmek üzere bir pazarlık edilmişti. Ön görüşmeler kurallara uygun bir resmilikte yürütülmüş, gençler birbirlerini görmeden sözlenmiş ve de düğün için vakit belirlenmişti. Genç Kont Von Altenburg ordudan bu vesileyle çağırılmıştı ve şu an, gelinini almak üzere baronun evine gelmekteydi. Yanlışlıkla alıkonulduğu Wurtzburg'dan dahi mektuplar atarak kendisini karşılayabilecekleri tahmini gün ve saati yazmıştı.

Şato ona münasip bir karşılama sunabilmek için hengameli bir hazırlığa girişmiş, güzeller güzeli gelin eşi benzeri rastlanmamış bir itinayla allanıp pullanmıştı. İki halası da kendisinin yıkanıp taranma vazifesiyle yakından ilgilenip kıyafetinin her bir kısmı üzerine uzun uzun tartışırlarken genç hanımefendi onların bu çekişmesinden faydalanarak kendi beğenisine uygun bir biçimde giyinip kuşanmıştı; neyse ki zevkli bir genç kızdı. Damarlarında gençlik kanı dolaşan damadın hayal edebileceği kadar güzel olmuş; genç adamı beklemenin kendisinde yarattığı heyecan, ışıl ışıl parıldayan cazibesini adamakıllı arttırmıştı.

Yüzüne, boynuna ve de göğsünün narin dolgunluğuna yayılan kızarıklığı, zaman zaman derin hayallere dalan gözleri; hepsi birden küçük kalbinde sürmekte olan heyecanı ele veriyordu. Evlenmemiş halalar böylesi vakalara pek bir ilgi duyduğundan onun halaları da etrafında durmaksızın fır dönüyor, kendisini nasıl ağırdan satacağına, neler söyleyeceğine ve de gelmesi beklenen sevgiliyi nasıl karşılaması gerektiğine dair temkinli nasihatler veriyorlardı.

Baron da bu hummalı hazırlıklara katılıyordu. Aslında her ne kadar ona düşen bir vazife olmasa da, tez canlı ve telaşlı bir tabiata sahip küçük bir adam olduğundan, tüm dünya pürtelaş bir şeylere koştururken bir köşede oturup kalamıyordu. Sonu gelmez kuruntularla şatoda bir aşağı bir yukarı koşuşturuyor; uşakları işlerinin başındayken çağırıp özenli olmaları hususunda boyuna tembihliyor ve de her bir salona, her bir odaya, ılık bir yaz gününde uçuşan kurt sinekleri gibi vızır vızır bir telaş ve ısrarla girip çıkıyordu.

Bu sırada besili bir buzağı boğazlanmış, ormanlar avcıların haykırışlarıyla çınlamış, mutfak neşeyle dolup taşmış, kilerler Ren şarapları ve uzak ülkelerden gelmiş şaraplarla doldurulmuş, hatta ve hatta Heidelberg'den gelen büyük fıçı bile hazırlanmıştı. Her şey, seçkin konuğu hakiki Alman misafirperverliğine uygun bir biçimde, bolluk ve bereket içinde ağırlamak üzere hazır edilmişti, ancak kendisi hâlâ ortalarda değildi. Saatler saatleri kovalamış, ışınlarını Odenwald'ın gür ormanlarının üzerine seren güneş artık kendini dağların dorukları arasına gizleyerek parıldar hâle gelmişti. Baron, şatonun en yüksek kulesine çıkmış ve uzaklardan kont ile yanında gelecek konuklarını seçme umuduyla yolu gözlemeye başlamıştı. Bir aralık geldiklerini görür gibi olmuştu; vadiden dalgalana dalgalana borazan sesleri geliyor, dağların arasında uzun uzun yankılanıyordu. Epey aşağıda birtakım atlılar da görünmüş fakat hepsi birdenbire farklı bir istikamete yönelmişlerdi. Günün son ışığı da eriyip kaybolurken yarasalar alacakaranlıkta uçuşmaya koyulmuş; yol, karanlık içinde gözden adamakıllı yitmeye başlamış ve üzerinde, işten evlerine doğru aheste aheste dönmekte olan çiftçilerden başka kımıldayan hiçbir şey kalmamıştı.

Landshortlar'ın eski şatosu bu vaziyet karşısında allak bullak olmuşken Odenwald'ın başka bir beldesinde oldukça tuhaf bir olay cereyan etmekteydi.

Genç Kont Von Altenburg huzur içinde; arkadaşları sayesinde kur yapmanın kaygı veren yükünü sırtından atmış, seyahatinin sonunda kendisini bekleyen bir geline ve bir akşam yemeği sofrasına kavuşacak olan ve de izdivacına doğru yolculuk eden her erkek gibi

düşüncelere dalarak usul usul yol almaktaydı. Wurtzburg'da, sınırda birlikte askerlik yaptığı genç arkadaşı Herman Von Starkenfaust'a rastlamıştı. En kuvvetli kollardan ve en değerli kalplerden birine sahip Alman şövalyelerinden biri olan bu adam ordudan dönmekteydi. Babasının şatosu Landshortlar'ın eski kalesinden pek uzakta değilse de, nesiller boyunca yaşadıkları kavgalar aileleri birbirine düşman etmiş ve yabancı hale getirmişti.

İçten bir şekilde hasret giderdikten sonra genç dostlar birbirlerine geçmişte başlarından geçenleri ve gelecek planlarını anlatmışlardı. Kont, daha önce hiç görmediği ancak etraftan duyduğu kadarıyla kendisini mest eden genç bir hanımefendiyle yakın zamanda gerçekleştirecekleri düğününün hikâyesini en ince detayına dek anlatmıştı.

Güzergâhları aynı olduğundan bu iki arkadaş yolculuklarının geri kalanını birlikte sürdürmeye ve günün erken saatlerinde Wurtzburg'dan yola koyulmaya karar vermişlerdi. Gönüllerince vakit geçirebilsinler diye de kont, maiyetine, kendilerinden sonra yola çıkmalarını ve onlara yetişmelerini emretmişti.

Askerlik anılarını ve serüvenlerini yâd ederek hoşça vakit geçirmişlerdi geçirmesine; ancak kont, durup durup gelininden ve kendisini bekleyen saadetten söz açarak arkadaşını biraz usandırmıştı.

Böyle böyle Odenwald dağlarına varmışlardı. Oranın en ıssız ve de en gür ağaçlı geçitlerinden birinden geçmekteydiler. Almanya'nın kaleleri hortlaklarca ne denli istila edilmiş haldeyse, ormanlarının da haydutlarca o denli istila edildiği herkes tarafından iyi bilinir. Bu vakitlerde, dağınık asker sürülerinin bölgede cirit atmasından da anlaşılacağı üzere, bilhassa orman vakaları bir hayli fazladır. Dolayısıyla, ormanın orta yerinde şövalyelerin başıboşlardan oluşan bir çetenin saldırısına uğramaları olağanın pek de dışında değildi. Kendilerini yiğitçe savunmuş olmalarına rağmen kontun maiyeti imdatlarına yetişmeseydi bozguna uğramalarına ramak kalmıştı. Geldiklerini gören haydutlar derhal kaçmış, ancak kaçmadan kontu da ciddi bir biçimde yaralamışlardı. Ağır ağır ve özenle Wurtzburg'a geri götürülen kont için, yakınlardaki bir manastırdan hem ruhu

hem de bedeni iyileştirme konusunda ustalığıyla nam salmış bir keşiş çağırtılmıştı. Gelgelelim bu ustalığın yarısı lüzumsuzdu, zira bahtsız kontun dakikaları sayılıydı.

Son nefesinde dostuna, Landshortlar'ın şatosuna giderek kendisinin gelmesine engel olan bu vahim olayı gelinine açıklaması için ısrar etmişti. Tutkulu bir sevgili olmamasına karşın pek titiz bir adamdı ve verdiği görevin derhal ve hürmetkâr bir biçimde yerine getirilmesi konusunda çok hassastı. "Bu olmadıkça," dedi, "mezarımda bile huzur yüzü görmeyeceğim!" Bu son sözcükleri tuhaf bir ağırbaşlılıkla yinelemişti. Böylesine dokunaklı bir andaki istek, hiçbir tereddüte olanak tanımamıştı. Starkenfaust, dileğini yerine getireceğine dair sadakatle söz vererek ve vakur bir ifadeyle elini uzatıp ant içerek arkadaşını teskin etmeye gayret etmişti. Ölmek üzere olan adam, arkadaşının elini minnettarlıkla sıkmış, ancak çok geçmeden hezeyanlara sürüklenerek, gelinini, sözlerini, evlilik yeminlerini sayıkladıktan sonra Landshort'a sürmek üzere atını çağırtmış ve de eyerine atladığı sanrısıyla son nefesini vermişti.

Starkenfaust derin derin iç geçirerek yoldaşının bu vakitsiz ölümüne metanetle gözyaşı dökmüş, daha sonra da üstlendiği bu biçimsiz vazife üzerine düşüncelere dalmıştı. Yüreği buruk, kafası allak bullak bir haldeydi zira hasımlarının karşısına davetsiz bir misafir olarak çıkacak ve tüm ümitlerini boşa çıkaracak havadislerle kutlamalarının tadını kaçıracaktı. Yine de içi, karşı cinsin tutkulu bir hayranı olduğundan ve de tabiatında böylesi tuhaf serüvenler için her daim bir heves ve arzu bulunduğundan, Katzenellenbogen'ın dünyadan ihtiyatla tecrit edilmiş şöhretli güzelini görme merakıyla belli belirsiz kıpırdanıyordu.

Oradan ayrılmadan evvel, manastırın kutsal cemiyetiyle birlikte, tanınmış akrabalarının yakınlarındaki Wurtzburg katedraline gömülecek olan arkadaşının cenaze töreni için yapılması gereken tüm hazırlıkları ayarlamış; yas tutan maiyeti de konttan kalan eşyaların sorumluluğunu üstlenmişti.

Artık konuklarını, ondan da fazla yemek faslını dört gözle beklemekte olan kadim Katzenellenbogen ailesine ve de en son gözet-

leme kulesinde hava alırken bıraktığımız küçük barona dönmenin tam vakti.

Akşamın iyice bastırmasına karşın konuk görünmemiş, bunun üzerine baron ümitsizlikle kuleden inmişti. Bir saat, bir saat derken adamakıllı geciktirdikleri ziyafet sofrası artık daha fazla ertelenemezdi. Etler çoktan hazır edilmiş, keder içindeki aşçı ve tüm ev ahalisi bekleye bekleye açlıktan kırılan garnizonları andırır bir hâle gelmişti. Baron gönülsüz de olsa konuğu gelmeden ziyafeti başlatmak üzere emir vermeye mecbur olmuştu. Tam yerlerine kurulmuş yemeğe başlamak üzerelerdi ki, büyük kapının dışarısından bir yabancının yaklaştığını belirten borazan sesi gelmişti. İkinci kez uzun uzun üflendiğinde çıkan ses şatonun eskimiş avlularını doldurup yankılanmış ve de surlardaki muhafızlar tarafından karşılık bulmuştu. Baron müstakbel damadını karşılamak üzere telaşla kapıya seğirtti.

Şatonun köprüsü aşağı indirilirken yabancı da girişin önünde bekliyordu. Siyah bir ata binmiş uzun boylu ve heybetli bir şövalyeydi. Yüzü solgundu ancak ışıl ışıl parıldayan hülyalı gözleriyle insanı etkileyen hüzünlü bir tarafı vardı. Baron, konuğunun böyle sadelikle ve tek başına gelmiş olmasıyla küçük düşmüş; böylesine mühim bir olay ve katılacağı mühim bir aile için yerine getirilmesi gereken görevde bir eksiklik olduğunu düşündüğünden, bir an için tüm itibarı azalmıştı. Yine de, müstakbel damadını maiyetini böyle geride bıraktıracak denli hızla ve önden getiren şeyin, gençliğin verdiği bir sabırsızlanma olduğunu düşünerek kendi kendisini teskin etmişti.

"Karşınıza böyle vakitsiz bir biçimde çıktığım için," dedi yabancı, "sizden özür diliyor—"

Tam bu esnada baron, doğrusunu söylemek gerekirse, nezaketi ve hitabeti karşısında gururu okşandığı için iltifat ve selamlamalarla genç şövalyenin sözünü kesmişti. Yabancı bir ya da iki kez daha beyhude yere bu sözcük selinden sıyrılmaya uğraşmış; en nihayetinde de kafasını eğip kendisini akıntıya bırakmıştı. Baron konuşmasını bitirene dek şatonun iç avlusuna ulaşmışlardı. Yabancı tam yeni-

den konuşmak üzereydi ki, ailenin, ürkek ve utangaç geline öncülük eden kadın tarafını görüp öylece kalakaldı. Mest olmuş bir kimse gibi gözleri bir müddet ona dalıp gitti; öyle ki, kendisine bakmaktayken ruhu içinden taşacakmış da bu sevimli varlığa doğru yönelip onda mıhlanacakmış gibi olmuştu. Evlenmemiş halalarından birisi genç kızın kulağına fısıldadığında kızcağız konuşmak üzere nemli mavi gözlerini ürkekçe yerden kaldırmış, yabancıya kısa süren inceleyici ve çekingen bir bakış attıktan sonra bakışlarını yeniden yere döndürmüştü. Sözcükler usul usul uçup giderken tatlı bir tebessüm dudaklarında, kısa süren bakışının kendisine yetmediğini ele veren belli belirsiz bir gamze de yanağında gezinmeye devam etmişti. On sekizinin sevgi dolu vakitlerini yaşayan, aşk ve evliliğe bir hayli meyilli bir genç kız için böylesi yiğit bir şövalyeden etkilenmemek mümkün değildi.

Konuk geç geldiğinden hoşbeş etmeye vakit kalmamıştı. Buyurgan bir kimse olan baron teferruatlı tüm sohbetleri sabaha bırakmış ve ahaliyi henüz tadına dahi bakılmamış ziyafete buyur etmişti.

Yemek masası şatonun büyük salonunda hazırlanmıştı. Etrafı çevreleyen duvarlar, Katzenellenbogen hanesinin çirkin portreleriyle ve avlanırken elde ettikleri hayvan başlarıyla donatılmıştı. Darbelerden çentik çentik olmuş zırhlar, parçalara ayrılmış düello mızrakları ve yırtık pırtık olmuş sancaklar, ormanlarda verdikleri mücadelelerin ganimetleriyle bir arada bulunuyordu; kurt çeneleri ile yaban domuzu dişleri arbaletlerin arasında sırıtırken bir çift devasa geyik boynuzu da gencecik damadın kafasının hemen üzerinden dallanarak uzuyordu.

Şövalyenin etrafındakilere ve eğlenceye pek de aldırdığı söylenemezdi. Yemeklerden hemen hemen hiç yememiş, ne var ki gelininin güzelliğine kendini kaptırmıştı. Kulak misafiri olunamayacak denli kısık bir sesle konuşuyordu, zira aşkın sesi hiçbir vakit yüksek çıkmazdı; fakat, dünya üzerinde bir sevgilinin asude bir sesle fısıldadığı sözcükleri fark edemeyecek denli vurdumduymaz bir kadın kulağı var mıdır ki? Tavrında, genç hanımefendi üzerinde kuvvetli bir tesir bırakan bir ağırbaşlılık ve şefkat karışımı vardı. Kendisini

büyük bir ilgi ile dinlerken çehresinin rengi değişip duruyordu; kimi vakitler sorularına kızararak yanıt veriyor ve genç adam gözlerini başka bir yere çevirdiğinde bu hülyalı simaya kaçamak bakışlar atıp böylesi şefkat dolu bir saadet karşısında nazik nazik iç çekiyordu. Genç çiftin birbirine tutulduğu gün gibi ortadaydı. Kalbin gizemleri konusunda uzman olan halaları da, bu iki gencin birbirlerine daha ilk görüşte âşık olduğunu açıklamıştı.

Konuklara, para kesesi hafif olanlarda ve dağ havası almış kimselerde bulunan türde kuvvetli bir iştah bahşedildiğinden ziyafet neşe içinde, daha doğrusu, gürültülü patırtılı bir biçimde sürmüştü. Baron en iyi ve en uzun hikâyelerini pek de mahirane olmayan bir biçimde ve konuklarının üzerinde öyle kuvvetli tesirler bırakamadan anlatmıştı. Dinleyicileri, hikâyelerinde hayret verici bir şeyler duyduklarında şaşkınlıktan donakalmış, esprili bir şey duyduklarında ise tam yerinde kahkahalara boğulmayı bilmişlerdi. Büyük adamların pek çoğu gibi baron da, sıkıcı olanlar haricinde herhangi bir şaka yapmayacak kadar vakurdu; gelgelelim konukları, tüm bu sıkıcı şakaları, ağızlarına kadar dolu enfes Alman şaraplarıyla lıkır lıkır içiyordu; zira sıkıcı dahi olsalar, birinin sofrasında yıllanmış leziz şaraplarla ikram edilen şakalara hiç kimse karşı koyamazdı. Üzerinde durmaya gerek olmayan pek çok güzel söz kâh zayıf kâh keskin nükteler eşliğinde sarf edilmişti; hanımefendiler arasında kulaktan kulağa, onları az kalsın bastırdıkları kahkahalarıyla katıla katıla güldürecek bir hayli muzip sohbetler edilmiş; baronun çelimsiz fakat şen ve yayvan yüzlü kuzeni, bekâr halaların yelpazeleriyle yüzlerini gizlemesine sebep olacak denli bağırarak bir veyahut iki şarkı söylemişti.

Yabancı konuk, tüm bu cümbüşün orta yerinde tuhaf ve akıl almaz bir ağırbaşlılık içinde duruyordu. Çehresi çökmekte olan akşam gibi derin bir kederle gölgelenmişti, öyle ki baronun yaptığı şakalar dahi kendisini daha derin hüzünlere sürüklüyordu. Bazen düşüncelere gömülüp giderken, bazen gözlerindeki kaygılı ve huzursuz bir dalgınlık zihninin içinde bulunduğu rahatsızlığı ele veriyordu. Gelinle ettiği sohbet giderek daha samimi ve daha esrarengiz

bir hâl almıştı. Alçalan bulutlar genç kızın dingin simasını usul usul sararken körpe bedeni ürpermelerle titriyordu.

Tüm bu olan bitenler etraftakilerin dikkatinden kaçmamıştı. Damadın sebebi anlaşılamayan kederiyle neşeleri bozulup keyifleri kaçmış, ortalıkta omuz silkmeler ve kuşkulu baş sallamaları eşliğinde karşılıklı fısıltı ve bakışlar gezinmeye başlamıştı. Şarkılar ve kahkahalar gittikçe seyrekleşmiş; sohbetler, en nihayetinde anlatılan korkunç hikâyeler ve doğaüstü efsanelerle bağlanan can sıkıcı susmalarla bölünmeye başlamıştı. Bir kasvetli hikâye bir başka kasvetli hikâyeyi doğururken sonunda baron, sonraki dönemlerde kusursuz bir biçimde dizelere dökülmüş olan, güzel Leonora'nın tüyler ürpertici hayalet süvari tarafından kaçırılma hikâyesiyle hanımefendilerden bazılarını korkutup adeta histeri nöbetlerine sürüklemeyi başarmıştı.

Damat bu hikâyeyi adamakıllı bir ilgi ile dinlemişti. Gözlerini barona dikmiş, hikâye sona yaklaştıkça yavaş yavaş oturduğu yerde doğrulup ayağa kalkmış ve büyülenmiş barona adeta bir dev gibi görünmüştü. Hikâye biter bitmez derin derin iç çektikten sonra da topluluğa ciddiyetle veda etmişti. Bu vaziyet karşısında her biri hayrete düşmüş, hele hele baron yıldırım çarpmışa dönmüştü.

"Ne! Şatoyu gecenin bir yarısı mı terk edeceksiniz? Vah vah, her şey gelişiniz şerefine hazırlanmıştı; dilediğiniz vakit dinlenebilesiniz diye bir oda da hazır edilmişti."

Yabancı başını kederle ve gizemle salladı: "Bu akşam başımı başka bir odaya sokup dinlenmeliyim!"

Bu karşılıkta ve cümlelerin sarf edildiği ses tonunda baronun içine kurt düşüren bir şeyler vardı, ancak yine de toparlanıp kuşkusunu belli etmeden misafirperver ricasını yineledi.

Konuk, tüm üstelemeler karşısında başını sessizlik içinde ve kararlılıkla iki yana salladıktan sonra toplulukla vedalaşarak salonu ağır adımlarla terk etti. Bekâr halalar bütünüyle taş kesilmiş, gelinin ise başı öne eğilerek gözünden bir damla yaş süzülmüştü.

Baron, yabancıya, yağız atının toprağı eşeleyip sabırsızlıkla homurdanarak beklediği büyük şato avlusuna kadar eşlik etmişti. Yük-

sek kemeri fenerle aydınlanan ana kapıya vardıklarında, yabancı duraklamış, tonozlu çatının daha da kasvetli hale getirdiği derinlerden gelen sesiyle konuya girmişti.

"Artık yalnız olduğumuza göre," dedi, "size gidişimin sebebini söyleyebilirim. Yerine getirmem gereken çok mühim ve zaruri bir yükümlülüğüm—"

"Niçin," dedi baron, "yerinize bir başkasını göndermiyorsunuz?"

"Bu yükümlülük herhangi bir vekile müsaade etmiyor. Bizzat kendim yerine getirmeliyim, Wurtzburg katedraline gidip..."

"Evet!" dedi baron, heyecanla, "Ama yarın, gelininizi oradan yarın alacaksınız."

"Yo! Hayır!" diye karşılık verdi yabancı, çok daha ciddi bir biçimde, "Yerine getirmem gereken şeyin gelinle bir ilgisi yok. Kurtçuklar! Kurtçuklar beni bekler! Ben bir ölüyüm. Haydutlar tarafından öldürüldüm. Bedenim Wurtzburg'da yatıyor. Geceyarısı gömüleceğim. Mezar beni bekliyor. Randevuma geç kalmamalıyım!"

Yabancı bunları söyledikten sonra yağız atının sırtına atladığı gibi şato köprüsünü hızla geçti ve atının toprak üzerinde çıkardığı nal sesleri gecenin uğultulu esintisi içinde kayboldu.

Baron dehşet içinde salona geri dönüp olanı biteni anlattı. İki hanımefendi daha o an düşüp bayılırken, bir hayaletle yemek yemiş olma düşüncesiyle diğerlerinin mideleri bulanmıştı. Kimilerine göre hayalet, Alman efsanelerinde pek meşhur olan hayalet avcı olabilirdi. Kimileri de dağ hayaletlerinin, orman iblislerinin yahut da Almanya'nın iyi yürekli insanlarını kadim vakitlerden beri tedirgin eden diğer doğaüstü varlıkların olabileceğinden bahsediyordu. Yoksul akrabalarından birisi ise bunun, genç şövalyenin evlilikten kaçmak üzere uydurduğu muzip bir baştan atma bahanesi olduğunu ve bu geçici hevesteki karanlık tarafın bu denli hüzünlü bir kişiliğe tam anlamıyla uyduğunu öne sürme cüretini göstermişti. Gelgelelim bu, tüm topluluğun öfkesini, bilhassa onu kâfirlerden farksız gören baronunkini üzerine çekmesine sebep oluyordu; öyle ki, onu bu sapkınlıktan en kısa vakitte döndürüp hakiki iman sahiplerinin safına sokmaya pek bir heveslenmişti.

Ancak hangi kuşkular söz konusu olursa olsun, her biri, ertesi gün varan ve genç kontun öldürüldüğünü, sonrasında da Wurtzburg katedraline defnedildiğini teyit eden güvenilir bir mektupla son bulmuştu.

Şatodaki keder kolaylıkla tahayyül edilebilir. Baron kendisini odasına kapatmış, eğlenceye gelen konukları da onu böylesi ızdırap dolu bir hâlde bırakmaya razı olmamışlardı. Kâh avlularda dolanıp durmuşlar, kâh salonda öbekler halinde toplanarak bu iyi adamın başına gelen sıkıntılara başlarını sallayıp omuzlarını silkmişler, sofrada eskisinden de uzun vakitlere kadar oturup morallerini yüksek tutabilmek amacıyla her zamankinden daha büyük bir iştahla yiyip içmişlerdi. Gelgelelim dul kalmış gelinin vaziyeti hepsinden daha acıklıydı. Daha bir kez olsun sarılamadan kaybetmişti kocasını, hem de nasıl bir koca! Hayaleti bu kadar merhametli ve soylu idiyse, kim bilir hayattayken nasıldı! Bahtsız kızcağız evi matemli feryatlarıyla doldurmuştu.

Kızcağız dul yaşamının ikinci gününde, akşam vakti, birlikte uyumak konusunda ısrarcı olan halalarından biri eşliğinde odasına çekilmişti. Tüm Almanya'da en iyi hayalet hikâyeleri anlatan kimselerden biri olan hala, en uzun hikâyelerinden birini anlatmaya koyulmuş, orta yerinde de uyuyakalmıştı. Genç kızın ücradaki odası yukarıdan küçük bir bahçeye bakıyordu. Yeğen burada uzanmış, düşünceli düşünceli pencere kafesinin önündeki kavak ağacının yaprakları üzerinde kıpraşan ay ışığını izlemekteydi. Şatonun saati henüz geceyarısını vurmuştu ki bahçeden belli belirsiz bir müzik yükselmeye başladı. Yatağından apar topar kalkan kızcağız pencereden aşağı hafifçe uzandığında ağaçların gölgeleri arasında uzun boylu bir kişinin dikildiğini görmüştü. Kafasını kaldırınca şahsın yüzüne ay ışığı vurmuştu; fakat o da ne! Hayalet Damat'ın ta kendisine bakmaktaydı! Tam o esnada tiz bir çığlık işitmiş, müzik sesine uyanıp kendisini sessizce pencereye kadar takip eden halası kollarına yığılmıştı. Yeniden görmek üzere kafasını çevirdiğinde ise hayalet ortadan kaybolmuştu.

İki kadın içinde en çok teskine ihtiyacı olan halaydı, zira deh-

şetten aklını tamamıyla yitirmişti. Genç hanıma gelince, sevgilisinin hayaletinde dahi olsa kendisine sevecen gelen bir şeyler vardı. Hiç olmazsa görünümü erkeklere has o şekle sahipti. Her ne kadar bir adamın salt silueti karasevdaya düşmüş bir kızın gönlünü hoş tutmaya yetmese de, kanlı canlı bir adamın bulunamadığı vaziyetlerde bu bile avutucudur. Hala, kıza bundan böyle bir daha o odada uyumamasını buyurmuş, yeğen ise ömründe ilk kez halasına kafa tutarak şatodaki başka hiçbir odada uyumayacağını üzerine basa basa söylemişti: Neticede, kız odada ancak ve ancak tek başına olmayı kabul ederse uyuyabilecek; karşılığında ise halası, genç kız bu dünyada kendisine kalmış tek hüzünlü sevinçten, sevgilisinin koruyucu gölgesinin her gece nöbet tuttuğu odada barınmaktan mahrum kalmasın diye bu yaşananları kimseye anlatmayacaktı.

Kendisi doğaüstü şeylerden bahsetmeyi yürekten sevdiğinden ve de korkunç bir hikâyeyi ilk anlatan kişi olmak büyük bir övünç sebebi olduğundan, iyi yürekli yaşlı hanımefendinin bu sözü ne kadar tuttuğu bilinmiyor; gelgelelim hikâyeyi, bir sabah vakti kahvaltı sofrasında genç hanımın ortalıktan kaybolduğunu öğrenip de tüm kısıtlamalardan azade olduğu âna dek tam bir hafta müddetince içinde tuttuğu, kadın sırdaşlığının hatırlanmaya değer bir örneği olarak yörede hâlâ anlatılagelir. Evet, genç hanım ortadan kaybolmuştu; odası bomboştu ve yatağı yatmadan önce düzeltildiği gibi duruyordu. Penceresi ardına dek açıktı, kuş kafesten uçmuştu!

Haber alındığında yaşanan şaşkınlık ve duyulan kaygı, ancak ve ancak büyük bir adamın başına gelen bir felaketin, dostlarının üzerinde bıraktığı ızdıraplı tesire şahit olmuş bir kimse tarafından tahayyül edilebilir. Yoksul akrabaları dahi, başta şaşkınlıktan sus pus kesilen hala ellerini endişeyle kavuşturduğunda, bir an için yorulmak bilmeden getirip götürdükleri büyük servis tabağını bir yana koymuş ve kadıncağızın feryadını işitmişti: "Hayalet! Hayalet! Yeğenimi hayalet kaçırdı!"

Bahçede gördüğü dehşet verici manzarayı kısaca anlattıktan sonra hayaletin gelinini kaçırdığı hükmüne varmıştı. Hizmetçilerin ikisi daha geceyarısı sularında dağdan aşağı doğru koşturan

nal sesleri işittiklerini söyleyerek bu görüşü teyit ettikten sonra, hayaletin kızcağızı yağız atının sırtına atıp mezarına götürdüğünden hiç kimsenin kuşkusu kalmamıştı. Etraftakiler, ispatlanmış pek çok hikâyenin tasdik ettiği üzere Almanya'da bu neviden vakaların bir hayli yaygın olduğunu bildiklerinden, bu korkunç olasılık sebebiyle taş kesilmişlerdi.

Zavallı baron ne de esef edilecek bir vaziyete düşmüştü! Sevgi dolu bir baba ve de soylu Katzenellenbogen ailesinin bir üyesi için ne yürek parçalayıcı bir ikilemdi bu! Ya biricik kızı ölüp gitmişti ya da bir yerlerde bir orman iblisi damadı olmuştu ve muhtemelen torunları da bir yığın hayalet olacaktı. Her vakit olduğu gibi yine bütün bütün şaşkına dönmüş ve tüm şatoda kıyamet kopmuştu. Adamlarına atlarını alıp Odenwald'daki her bir yolun, patikanın ve gediğin altını üstüne getirmelerini emretmişti. Kendisi de çizmelerini giymiş, kılıcını kuşanmış ve müphem arayışına girişmek üzere atına atlamak üzereydi ki birinin geldiğini görüp duraklamıştı. Binek atına binmiş bir hanımefendi yanında bir şövalyeyle şatoya yaklaşmaktaydı. Büyük giriş kapısına doğru dörtnala koşmaya başlamış, varınca atından inerek baronun dizlerine kapanmıştı. Hanımefendi kayıp kızının ta kendisiydi, yanındaki ise Hayalet Damat! Baron hayretler içinde kalmıştı. Bir kızına, bir de hayalete bakıyor, neredeyse duyularından şüphe ediyordu. Hayalet de ruhlar âlemine gidip geldikten sonra görünüşünü bir hayli düzeltmişe benziyordu. Kıyafeti pek bir şatafatlı idi ve yiğit görünümündeki soylu ifadeyi adamakıllı ortaya çıkarmıştı. Yüzündeki solgunluktan ve kederden eser kalmamıştı. Hoş çehresi gençliğin canlılığıyla parıldıyor ve büyük siyah gözleri keyifle ışıldıyordu.

Çok geçmeden gizem aydınlığa kavuştu. Şövalye (tüm hikâye boyunca bildiğiniz üzere gerçekte hayalet değildi) kendisini Sir Herman Von Starkenfaust olarak tanıtmış ve genç kontla olan serüveninden bahsetmişti. Bu nahoş haberi ulaştırabilmek için nasıl aceleyle yol aldığını, konuyu açmaya her yeltendiğinde baronun sözünü kesip nasıl kendisine engel olduğunu, gelini görünce ona nasıl vurulduğunu, yanında birkaç saat daha fazla kalabilmek için

bu düzeni sürdürmek zorunda kaldığını, baron hayalet hikâyeleri anlatmaya başlayıp da kendisine alışılmadık kaçış fırsatını sunana dek yakışık alır bir yolla müsaade istemenin yollarını ararken kafasının nasıl allak bullak olduğunu ve aileleri arasındaki düşmanlıktan ötürü korkarak, genç hanımın penceresinin altında kalan bahçeye nasıl gizli gizli girdiğini, ona kur yaptığını, kalbini kazanıp kendisini utkuyla kaçırdığını, yani uzun lafın kısası bu güzel hanımefendiyle nasıl evlendiğini anlatıvermişti.

Baronun bir baba ve de ailesinin tüm düşmanlıklarına bir dindar raddesinde tâbi olan bir kimse olarak kesinlikle boyun eğmemesi gerekirdi; fakat kızını canı gibi seviyordu; öldüğünü sanıp yasını tutmuş, yaşadığını öğrenince sevinçten havalara uçmuştu ve her ne kadar kocası düşman oldukları bir aileden de olsa, çok şükür ki bir hayalet değildi. Kabul edilmesi gereken bir şey vardı ki, bu, baronun katı dürüstlük anlayışıyla bağdaşmıyordu. Şövalye onu, ölü bir adam olduğunu söyleyerek aldatmıştı; fakat orada bulunan ve önceleri orduda savaşmış birkaç eski dostu kendisine, aşk için yapılan her hilenin mazur görülebileceğini, şövalyenin de askerliğini kısa bir süre evvel süvari eri olarak yaptığını göz önünde bulundurursak buna bilhassa hakkı olması gerektiğini söylemişti.

Böylece, mesele çözülüp mutlu bir sona bağlanmıştı. Baron, genç çifti oracıkta bağışlamış, şatodaki cümbüş kaldığı yerden devam etmiş ve yoksul akrabalar ailelerine yeni katılan bu adamı sevgi dolu bir şefkate boğmuştu; zira kendisi pek yiğit, pek eliaçık ve de bir hayli varlıklıydı. Halalar ise, katı tecrit düzenlerinin ve baskıcı itaat ettirme yöntemlerinin kötü temsil edilmesine bir nebze öfkelenerek tüm suçu pencere demirlerini ihmal etmelerinde bulmuştu. Halalardan biri, anlattığı harikulade hikâye bozuldu ve de gördüğü yegâne hayalet sahte çıktı diye yerin dibine geçerken, yeğeni o hayaleti kanlı canlı karşısında bulduğu için havalara uçmuş ve onların hikâyesi de böylece son bulmuştu.

Alman Öğrencinin Serüveni

Fransız Devrimi'nin en şiddetli günlerinin yaşandığı zamanlardı. Fırtınalı bir gecenin geç vaktinde, genç bir Alman, Paris'in köhne kesiminin yakınlarında bulunan pansiyonuna dönmekteydi. Gökte şimşekler çakıyor, yokuşlu dar yollar gökgürültüleriyle gümbürdüyordu. Fakat evvela size bu genç Alman'dan bahsetmeliyim.

Gottfried Wolfgang iyi bir aileden gelme bir delikanlıydı. Bir müddet Gottingen'de okumuş ancak daha sonra, hayalperest ve de meraklı bir kimse olduğundan kendisini Alman öğrencilerde epey hayret uyandıran o korkunç ve tehlikeli öğretilere kaptırmıştı. Münzevi yaşamı, yoğun dikkati ve çalışmalarının tuhaf tabiatı hepsi birlikte hem zihnine hem de bedenine sirayet etmiş, sağlığı bozulmuş, muhayyilesi hastalıklı bir hâl almıştı. Tıpkı Swedenborg gibi, hayalindeki o ideal dünyaya ulaşana dek ruhani varlıklara dair farazi tahminler yürütmekle meşgul olmuştu. Ne sebeple bilmiyorum, başına meşum bir şeyin musallat olduğu zannına kapılmıştı; ona göre habis bir ruh yahut da cin, kendisini ağına düşürüp lanetlemenin yollarını arıyordu. Melankolik mizacını ele geçiren bu düşünce, üzerinde karanlık tesirler bırakmıştı. İyiden iyiye bitkin düşmüş, umudunu hepten yitirmişti. Dostları onun içini yiyip bitiren bu zihinsel illeti fark etmiş, derdine deva olacak en iyi şeyin hava değişikliği olduğuna karar verip onu çalışmalarını bitirmek üzere Paris'in ihtişamlı ve coşkulu kucağına yollamışlardı.

Wolfgang, Paris'e devrimin patlak verdiği vakitte varmıştı. Ortalıktaki coşku, başlangıçta hevesli mizacını cezbedip onu vaktin politik ve felsefi kuramlarına bağlasa da ardından gelen kanlı sahneler

narin tabiatını sarsmış, onu toplumdan ve dünyadan tiksindirerek adamakıllı inzivaya çekilmesine sebep olmuştu. Paris'te, öğrencilerin kaldığı bir yer olan Latin Bölgesi'ndeki ücra bir odaya kapanmış ve en sevdiği farazi çalışmalarını, Sorbonne'u çevreleyen manastır duvarlarının pek de uzağında bulunmayan bu kasvetli mahallede sürdürmüştü. Kimi vakitler zamanını Paris'in büyük kütüphanelerinde, ölmüş yazarların o yeraltı mezarlarında geçiriyor; hastalıklı bünyesine gıda olması ümidiyle o tozlu ve eskimiş kitap yığınlarını didik didik ediyordu. Mezar soyguncuları gibi o da, bir nevi, çürüyüp dağılmış kitapların konduğu odalarda beslenen bir kütüphane soyguncusuydu.

Wolfgang her ne kadar bir başına ve münzevi bir yaşam sürse de coşkulu bir tabiata sahipti; fakat bunun faydasını bir müddet yalnızca hayal gücü üzerinde görmüştü. Bir kadına yaklaşamayacak denli utangaç ve dünyadan bihaberdi, ancak dişi güzelliğinin tutkulu bir hayranıydı; yalnız odasında, muhayyilesinin gerçektekinden de üstün bir güzellikle allayıp pulladığı yüzlerin ve bedenlerin düşleriyle kendisini kaybediyordu.

Zihni böylesi heyecanlı ve esrimiş bir vaziyetteyken gördüğü bir düş, üzerinde her zamankinden farklı bir tesir bırakmıştı. İnsan zihninin sınırlarını aşan güzellikte bir kadın çehresiydi bu. Üzerinde öylesine kuvvetli bir tesir bırakmıştı ki, o çehreyi yeniden ve yeniden hayal etmişti. Gündüz vakti düşüncelerini, gece vakti uykularını işgal ediyordu; sözün kısası, düşündeki bu simaya abayı yakmıştı. Bu hâl o kadar uzun bir müddet daha sürmüştü ki, melankolik kişilerin zihinlerini daima meşgul eden ve kimi vakitler deliliği andıran o saplantılardan birine dönüşmüştü.

İşte Gottfried Wolfgang ve o vakitlerde içinde bulunduğu vaziyet böyleydi. Fırtınalı bir gecenin geç vaktinde, Paris'in köhne kesimi olan Marais'nin kasvetli yollarından geçerek evine dönmekteydi. Dar yollardaki yüksek evler gökgürlemeleriyle gümbürderken halka açık infazların gerçekleştirildiği meydan olan Place de Gréve'e varmıştı. Şimşek, eski Hotel de Ville'in kulesi civarlarında parlayıp titrek ışıklarını önündeki açık alana saçtığında Wolfgang da bir anda

kendisini giyotinin dibinde bulup dehşetle geri çekilmişti. Bu tüyler ürpetici ölüm aletinin hazırola geçmiş dikildiği vakitler Terör döneminin doruk noktasıydı ve sehpası erdemli ve yiğit kişilerin kanlarıyla yıkanmıştı. O gün büyük bir katliamın gerçekleştirilmesinde kullanılmış olan alet, şimdi bu sessiz ve uykuya dalmış olan şehrin orta yerinde merhametsizce yeni kurbanlarını bekliyordu.

Wolfgang'ın yüreği buruldu, tam ürpertiler içinde bu korkunç makineden kafasını çevirecekti ki sehpaya çıkan basamakların dibine korkudan sinmiş karanlık bir suret gördü. Birbiri ardına çakan şimşekler görünümünü biraz daha açığa çıkarmıştı. Karalar içinde bir kadın suretiydi bu; sehpanın daha alçakta kalan basamaklarına oturmuş, öne doğru eğilerek yüzünü eteğine gizlemişti. Karman çorman olmuş bukleleri yere kadar sarkmış, bardaktan boşanırcasına yağan yağmurla dalgalanıyordu. Wolfgang duraladı. Burada, onu alışılagelmiş düzenin üzerinde kılan görünümüyle yalnız başına oturmuş bu elem abidesinde kendisini huşu içinde bırakan bir şeyler vardı. Başlarını yumuşacık yastıklara yaslayan çok sayıda güzel kadının altına girecek bir çatı dahi bulamadığı, değişimlerle çalkalanan vakitleri görüp geçirmişti. Belki bu kadın da, o dehşet verici baltayla perişan olmuş ve yüreğinin bir parçasını sonsuzluğa uğurladıktan sonra burada oturmuş yaşamla ölüm arasındaki ince çizgide gidip gelen o kahırlı ve biçare yaslılardan biriydi.

Wolfgang yaklaşıp acısını paylaştığını belli eden bir sesle ona hitap ettiğinde kadın kafasını kaldırıp gözlerini üzerine dikmiş ve kendisine delirmiş gibi bakmıştı. Bunun üzerine bu yüzü, çakan şimşeğin aydınlatmasıyla daha bir dikkat ederek inceleyen Wolfgang, bunun rüyalarında mütemadiyen gördüğü o çehre olduğunu fark edip hayretten donakaldı. Kadın, dehşet salan bir hareketle giyotini işaret ederek:

"Dünyada tek bir tane bile arkadaşım kalmadı!" dedi.

"Yine de bir yuvan var," dedi, Wolfgang.

"Evet, mezarda!"

Bu sözcükler karşısında Wofgang'ın yüreği ezilmişti.

"Beni yanlış anlamazsanız," dedi, "size başınızı sokacak bir sığı-

nak olarak naçizane evimi, sadık bir dost olarak ise kendimi takdim etme cüretini göstermek isterim. Bendeniz Paris'te arkadaşsız ve de yabancıyım; ancak şayet ki varlığım bir işe yarayacaksa sizin emrinize amadedir ve de herhangi bir zarar yahut size yönelik herhangi bir saygısızlık karşısında feda edilecektir."

Delikanlının bu tavrında insana tesir eden samimi bir isteklilik vardı. Yabancı aksanı da Paris'in sıradan yerlilerinden olmadığını belli etmesi bakımından lehineydi. Sahiden de gerçek bir heves, kendisini kuşku duyulamayacak denli düzgün ve tesirli bir hitabetle belli eder. Evsiz yabancı kendisini tamamıyla bu öğrencinin korumasına teslim etmişti.

Sendeleyen kadına, vaktiyle IV. Henry'nin halk tarafından devrilmiş olan heykelinin dikildiği Pont Neuf Köprüsü boyunca destek olmuştu. Fırtına dinmiş, gökgürültüleri artık uzaktan işitilir hale gelmişti. Paris bütünüyle sessizliğe gömülmüştü; insan hırsı denen o büyük volkan, ertesi gün patlamak için kuvvet toplamak üzere uykuya dalmıştı. Öğrenci, nezareti altındaki emanetini Latin Bölgesi'nin eski vakitlerden kalma sokaklarından ve Sorbonne'un karanlık duvarlarının yanından geçirerek ikamet etmekte olduğu büyük ve kirli pansiyona getirmişti. Kendilerini içeri alan kapı görevlisi ihtiyar kadın, mütemadiyen hüzünlü olan Wolfgang'ı yanında bir kadın ile görünce hayretle bakakalmıştı.

Odasına girerken öğrencinin yüzü yaşadığı yerin küçüklüğü ve vasatlığı yüzünden ilk defa kızarmıştı. Yalnızca bir odası vardı, o da demode bir salondu. Burası, Lüksemburg Sarayı civarında bulunan ve bir vakitler asilzadelere ait olan binalardan birisi olduğu için, bir önceki saltanattan kalma oymalı eşyalarla tuhaf bir biçimde döşenmişti. Pek çok kitap, evrak ve öğrencilerin işlerine yarayacak her neviden teçhizatla tıkış tıkış doldurulmuş olan bu salonun bir ucunda öğrencinin yatağı inzivaya çekilmiş duruyordu.

Lambalar yakıldığında Wolfgang yabancıyı daha da dikkatle inceleyebilme fırsatı bulmuş, güzelliğiyle her zamankinden daha fazla mest olmuştu. Kadının yüzü solgunluktan bembeyazdı, fakat baş döndüren bir beyazlıktı bu ve salkım salkım inen kapkara gür

saçlarıyla adamakıllı ortaya çıkmıştı. İri ve ışıl ışıl gözleri neredeyse çılgınlığı andıran tuhaf bir ifadeye sahipti, bedeni ise siyah kıyafetinin elverdiği kadarıyla kusursuz bir biçimde orantılı görünüyordu. Yalın kıyafetler giymiş olsa da tüm görünümü baştan aşağı dikkat çekiciydi. Üzerinde takı denebilecek tek şey, boynuna taktığı üzeri elmaslarla süslenmiş geniş ve siyah bir şeritti.

Öğrencide artık, korunmaya ihtiyacı olan bu biçareyi nasıl rahat ettireceğine dair kafa bulanıklığı baş göstermeye başlamıştı. Odayı ona bırakmayı ve kendisine başını sokacak başka bir yer bulmayı düşünmüştü; fakat cazibesine öylesine kapılmıştı ki düşüncelerine ve duyularına yapılan ve onu bu kadının varlığından ayıramayan bir büyünün tesiri altındaymış gibiydi. Kadının tavırları da başlı başına tuhaf ve tarif edilemez nitelikteydi. Giyotinden bir daha tek bir kelime bile etmemiş, yası da dinmişti. Öğrenci, gösterdiği ilgiyle önce güvenini, sonra da görünüşe bakılırsa kalbini kazanmıştı. Kadın da besbelli ki kendisi gibi coşkulu biriydi; coşkulu kişiler çok geçmeden birbirlerini anlarlar.

Bu hayranlık anında Wolfgang kendisine olan tutkusunu itiraf etmişti. Gördüğü esrarengiz rüyaları ve gerçekte görmeden dahi kalbini ona nasıl teslim ettiğini anlatmıştı. Kadın bu anlatılanlardan epey etkilenmiş ve kendisinin de ona karşı eş ölçüde açıklanamaz bir şey hissettiğini itiraf etmişti. Vakit iflah olmaz düşüncelerin ve de eylemlerin vaktiydi. Eskiden kalma önyargılar ve batıl inançlar silinip gitmiş; her şey ama her şey "Akıl Tanrıçası"nın hükmü altına girmişti. Kadim zamanlardan kalma diğer o palavralar, evliliğe dair gelenekler ve merasimler, muhterem zihinlere göre lüzumsuz mecburiyetler hâline gelivermiş; toplumsal sözleşmeler rağbet görmeye başlamıştı. Wolfgang da kendisini vaktin hür öğretileriyle yozlaştırmayacak düşünürlerden değildi.

"Niçin ayrı duralım ki?" dedi, "Yüreklerimiz öylesine kenetlendi ki birbirine, akıl ve itibar nazarında bir olduk artık. Soylu ruhlarımızı birbirine sımsıkı bağlamak için o alçak geleneklere ihtiyacımız mı var?"

Yabancı, Wolfgang'ın bu sözlerini duygulanarak dinlemişti: Bes-

belli ki vaktinde onun da zihni böylesi düşüncelerle açılmış, böylesi fikirleri sahiplenmişti.

"Ne yuvan ne de bir ailen var," diye sürdürdü konuşmasını, "bırak her şeyin ben olayım, daha doğrusu birbirimizin her şeyi olalım. Gelenekleri yerine getirmek şartsa şayet, evlenebiliriz. Benliğimi ebediyen sana adıyorum."

"Ebediyen mi?" diye sordu ciddiyetle, yabancı.

"Ebediyen!" diye yantladı, Wolfgang.

Yabancı kendisine uzatılan eli sımsıkı tuttu: "Madem öyle, artık seninim," diye mırıldanıp başını Wolfgang'ın göğsüne yasladı.

Ertesi sabah öğrenci, gelinini uyur bir hâlde bırakıp erkenden bu yeni vaziyetine uygun geniş bir daire aramak üzere yol koyulmuştu. Döndüğünde yabancıyı kafası yataktan sarkmış, bir kolu da geriye savrulmuş bir hâlde yatar vaziyette bulmuş; seslenip yanıt alamaması üzerine de bu rahatsız duruşunu düzeltmesi için kadını uyandırmaya yanaşmıştı. Elini tuttuğunda kadının buz kesmiş olduğunu fark edip nabzını yoklamış ancak onu da hissedememişti. Sözün kısası kadın, hastalıklı, solgun yüzüyle bir cesede dönmüştü.

Wolfgang dehşete düşmüş bir hâlde tüm evi ayağa kaldırdı. Vaziyetin toplanıp gelenleri de afallatması üzerine polis çağrıldı. Polis memuru odaya girer girmez bu manzara karşısında ürküp gayriihtiyari biçimde kafasını ölüden çevirdi ve:

"Aman Tanrım!" diye haykırdı, "Bu kadın buraya nasıl geldi?"

"Onun hakkında bir şeyler mi biliyorsunuz?" diye sordu Wolfgang heyecanla.

"Bir de soruyor musun?" diye feryat kopardı memur: "Dün giyotinle idam edildi."

Daha sonra ilerleyip cesedin boynunu saran siyah yakayı çözdü ve kadının kafası yere yuvarlandı!

Öğrenci bu görüntü karşısında aklını oynatmıştı. "İblis! İblis beni ele geçirdi!" diye avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı: "Ebediyete dek mahvoldum."

Etrafındakiler onu teskin etmeye çalışmışlardı ancak nafileydi. Kötü bir ruhun kendisini ağına düşürmek için ölü bir bedeni can-

landırdığı inancına kapılmıştı. Bunun üzerine akli dengesini yitirmiş ve bir akıl hastanesinde de ölmüştü.*

Kafasının bir tarafı hayalet hikâyeleriyle dolu olan beyefendi tam bu noktada susmuştu.

"Peki bu hadise gerçek mi?" diye sordu, durmadan soru soran beyefendi.

"Hiç kuşku yok ki gerçek," diye yanıtladı diğeri. "En yetkili kişiden dinledim. Öğrenci bizzat anlattı. Kendisini Paris'teki bir akıl hastanesinde görmüştüm."

* Bu öykü, tek başına okunacak şekilde kaleme alınmışsa da, bir araya toplanmış karakterlerin birbirlerine hayalet öyküleri anlattıkları bir bağlamda yer almaktadır. Dolayısıyla elinizdeki kitapta, bu son satırlarda, öyküyü anlatan ve dinleyen kişiler birdenbire ortaya çıkmış olmaktadır. *—yhn*

Gibbet Adası'ndan Gelen Konuklar

Communipaw'un o eski ve meşhur köyüne giden herkes, her an menteşelerinden kurtulup düşecekmiş gibi duran kapıları ve pencere kepenkleriyle, kırık yerlerine eski püskü kumaşların tıkıştırıldığı camlarıyla viran ve de meşum görünümlü o eski taştan yapıyı fark eder. Açlıktan öldü ölecek köpek sürüleri bu arazide sessiz sedasız dolanır; zira bir köyde bulunan her bir sefil ev, başıboş ve kötü vaziyetteki köpekler tarafından işgal edilmeye en müsait yerdir ve bu köpekler böylesi evlerden dışarı fırlayıp gelen geçen herkese havlar. Bu konağın meşumluğuna meşumluk katan bir başka özellik de, önündeki, darağacına bir hayli benzeyen ve köyün kimi sakinlerine görülmeye değer bir manzara sunan upuzun bir yapı iskeletidir. Ancak bu bir darağacı değil, eskilerden kalma bir yön tabelasıdır. Eve gelince, bu ev de, Communipaw'un altın vakitlerini yaşadığı zamanlarda köyün tüm kamu işlerinin sigara tüttürülüp konuşulduğu, yöredeki en düzgün ve sakin meyhanelerden birisiydi. Aslında burası, vaktiyle Hayalperest Oloffe ve arkadaşlarının bir araya gelip büyük keşif seferleri düzenleme ve koloni kurma kararları aldıkları yerdi; hatta ve hatta bu karar doğrultusunda Buttermilk Kanalı'nı keşfetmişler, Cehennem Geçidi'nin boğazında az kalsın batacaklarken nihayetinde Manhattan Adası'nda karaya çıkıp büyük New Amsterdam şehrini kurmuşlardı.

Meyhane, şehir İngiliz ve Kuzey Amerikalı kuvvetlerinin ortaklığıyla Haşmetmeaplarının elinden zorla çekilip alındıktan sonra dahi bu kadim sadakatini sürdürmeye devam etmişti. Orange Prensi yazısı tabeladan silinmiş, üzerine"DIE WILDE GANS" yani Ya-

ban Kazı yazılıp tuhaf bir kuş tasviri çizilmişti. Fakat tüm dünyanın bildiği üzere bu, evin sahibi muhterem Teunis Van Gieson'ın muzip bir anagramı idi. Kendince alim sayılabilecek bu adam, tabelada yazan yazının anlamını çözmeye uğraşan herkesi parmağını burnunun yanına yerleştirip gözlerini kırpıştırarak izler; ve de kazının, sürüyü ne vakit suyun üzerinden uçar görse kuluçkasını bırakıp aralarına katılacağı ipucunu verirdi ki; bu bulmaca Communipaw'un sadık fakat kalın kafalı sakinlerinin daimi haz ve eğlence kaynağıydı.

Meyhanenin işleri, ketum ve bir hayli sessiz bir meyhaneci olan bu vatanperverin egemenliği altında ve bu kadim sükûnetin içinde tıkırında gidiyordu. Pavonia'nın her bir yöresinden gelip Britanyalıların ve Kuzey Amerikalıların düşüşü ve de Amiral Van Tromp'un galibiyeti şerefine içki içip sigara tüttürmek için burada gizli saklı toplanan tüm vefalı Hollandalıların uğrak yeri olmuştu.

Müessesenin tek kötü yanı, bu hancının, kız kardeşinin oğlu olan Yan Yost Vanderscamp adlı ve de haylaz tabiatlı yeğeniydi. Bu bahtsız fırlama, evvel vakitler, Yaban Kazı'nın müdavimlerine çeşitli şeytanlıklar yaparak kendisini azıcık da olsa mutlu eden muzırlıklarda bulunurdu; onlar meyhanede şömine etrafına oturmuş uyuklarken kâh pipolarına barut kâh ceplerine fişek doldurup patlatarak bu zavallıları afallatır; şayet Pavonia'nın uzaklarından mühim bir kimse buraya geceyarısına dek âlem yapmaya gelmiş ise yine bu genç Vanderscamp işe koyulur, adamcağız meyhaneden çıkıp da atına bindiği sırada hayvanın kuyruğunun altına belli etmeden dikenli çalı yerleştirir ve de her şeyi göze alarak onları sonu gelmez şaşkınlık ve hayret dolu yolculuklarına uğurlardı.

Yaban Kazı hancısının bu beş para etmezi kapı dışarı etmemesine şaşılabilir; fakat Teunis Van Gieson yumuşak başlı biriydi ve bir evlada sahip olmaması sebebiyle yeğenine neredeyse babasıymışçasına müsamaha gösteriyordu. Sabrı ve iyi huylu mizacı, konağında birlikte yaşadığı başka biri tarafından daha sınanmaktaydı. O da Pluto adlı, Communipaw'un hâlâ çözülememiş bir muamması olan huysuz ve aksi bir zenciydi. Nereden geldiğini, kimin nesi olduğu hiç kimse bilmiyordu. Fırtınalı bir gecenin sabahı, kıyıya vuran bir

deniz canavarı gibi Yaban Kazı'nın önünde bulunmuştu ve ölüden beter bir haldeydi. Etraftakiler çevresine toplanmış ve denizden çıkmış bu yaratık hakkında tahminlerde bulunmaya başlamıştı; balık mıydı, insan mıydı, yoksa ikisinin deniz adamı denen bir karışımı mıydı? İyi yürekli Teunis Van Gieson, yaratık insan suretinde olduğundan onu alıp evine götürmüş ve ısıtarak kendine gelip hayat bulmasını sağlamıştı. Derken yavaş yavaş akıl emaresi göstermeye başlamış, hatta ve hatta Communipaw'da kimsenin anlayamadığı fakat yine de kulağa bir dile aitmiş gibi gelen birtakım sesler çıkarmıştı. Kimileri onun ya gemiden düşmüş ya da bir köle gemisinden kaçmış Gineli bir zenci olduğunu düşünmüş, gelgelelim, hiç kimse ağzından nereden geldiğine dair bir laf da alamamıştı. Bununla alakalı sorguya çekildiğinde, yalnızca Communipaw'un tam karşısındaki açık körfezde bulunan ve küçük, kayalık bir adacık olan Gibbet Adası'nı işaret etmişti ancak herkes bugüne dek oraya hiç yerleşilmediğini biliyordu.

Günler geçtikçe bu zenci Hollanda dilinden az biraz öğrenmişti; şöyle ki, tüm yemin ve beddua sözcüklerini, onları anlamlı bir dizi oluşturmaya yetecek birkaç kelimeyle birlikte bellemişti. "Donder en blicksen!" (gökgürültüsü ve şimşek) feryatlarının en kibar olanıydı. Yaban Kazı'nda bir insandan çok bir ruh yahut da kitaplarda okuduğumuz ev cinleri gibi barınıyordu. Hiç kimseye tâbi olmayan bu deniz çocuğu kendisine ne emredilirse emredilsin ayak diretiyor, fakat canı isterse çeşitli ev işlerini de görüyordu. Kimi vakitler konuklara hizmet ediyor, atları tımarlıyor, odunları kesiyor, kuyudan su çekiyor ve tüm bunları birisi kendisine buyurmadığı hâlde yapıyordu. Asla suda vakit geçirdiği kadar evde vakit geçirmiyor, ya sandala ya da kanoya binip tek başına balık tutuyor, yengeç yakalıyor, istiridye topluyor ve Yaban Kazı'nın ambarını, mutfak kapısından aşağıya homurdana homurdana boşalttığı bu neviden şeylerle ağzına kadar dolduruyordu. Ne rüzgâr ne de hava onu bu çok sevdiği işi yapmak üzere yola çıkmaktan alıkoyuyordu: öyle ki hava ne kadar bozuksa o da işinden o derece zevk alıyor gibiydi. Fırtına kopmak üzereyse kıyıdan uzaklaşıyor ve körfezin uzaklarında görülüyor,

denizi ve gökyüzünü kıyamet götürürken en dayanıklı gemiler bile yelkenlerini indiriyor ancak onun küçük sandalı dalgaların üzerinde tüy gibi dans ediyordu. Böylesi durumlarda kimi vakitler günlerce ortalarda görünmediği oluyordu. Yöredekiler fırtınayı nasıl atlattığına ve nereye sığındığına ne akıl sır erdirebiliyor ne de sormaya cüret edebiliyorlardı, zira her biri ona hurafelere duyulan raddede saygı duyuyordu. Communipaw'un istiridye avcılarından bazıları, onun ve kanosunun dalgaların arasına dalmış gibi birdenbire yok olmasına ve bir müddet sonra da körfezin başka bir tarafından çıkıp gelmesine pek çok kereler şahitlik ettiklerini beyan etmişti; bu sebepten de, dalgıç kuşu denen o meşhur ördek türü gibi bu adamın da suyun altında yaşayabildiği sonucuna ulaşmışlardı. Artık herkes onu Fırtına Martısı yahut da Fırtına Kırlangıcı gibi kötü hava koşullarında uçabilen bir kuş olarak görmeye başlamıştı. Bulutlu bir havada sandalına binip uzaklara açılması bu yörenin halkı için her daim yaklaşan fırtınanın habercisi olurdu.

Hoşlanmaya benzer bir duygu beslediği tek kişi Yan Yost Vanderscamp idi, ondan tam da yukarıda bahsedilen muzırlıkları yüzünden hoşlanıyordu. Oğlanı bir nevi himayesi altına almış; delikanlı, köyün beş para etmez bir veledi, dayısının ve diğer herkesin yüz karası hâline gelene dek onu her türlü şeytanlığı yapması için teşvik etmiş, pervasız her çılgınlığında ona el uzatmıştı. Eşek şakaları karayla da sınırlı kalmıyordu; çok geçmeden Pluto'ya suda refakat etmeyi de öğrenmişti. Bu iki kafadar birlikte geniş körfezin çevresinde, etrafındaki boğaz ve nehirlerde geziniyor, ya sandallarında ya da kanolarında etrafı kolaçan ettikten sonra balıkçıların ağlarını soyuyor, uzaklardaki kıyılara çıkıp bağları, bahçeleri ve karpuz bostanlarını talan ediyorlardı. Uzun lafın kısası genç Vanderscamp, etrafta Pluto'nun önderliğinde ufak çapta fakat tam mânâsıyla korsanlar gibi dolaşırken, bu sulak dünyanın tüm körfezlerini, nehirlerini, derelerini ve de koylarını adamakıllı öğrenmişti. Artık en karanlık gecelerde bile Burun'dan Şeytan Girdabı'na gidebiliyor, hatta ve hatta Cehennem Geçidi'nin tehlikelerini alt edebiliyordu.

Bir gün zenci ve oğlan birdenbire ortadan kaybolmuştu. Günler,

haftalar geçmiş ancak onlardan ses seda çıkmamıştı. Kimileri sıvışıp denize gittiklerini söylüyor, kimileri de şaka yollu, yaşlı Pluto'nun adaşı gibi kılık değiştirip oğlanı yeraltı dünyasına kaçırdığını ima ediyordu. Gelgelelim her birinin hemfikir olduğu tek şey köylerinin ikisinden de büsbütün kurtulduğuydu.

Günler, aylar geçmiş ve iyi yürekli Teunis Van Gieson ölüp atalarına kavuşmuştu. Meyhane de kapanmış, varis Yan Yost Vanderscamp olduğundan ve ondan da senelerdir haber alınamadığından, hak talep eden birini bekliyordu. Nihayet bir gün, uzun, siyah ve direkleri arkaya yatık bir uskunadan kıyıya yanaşan ve körfezde demirleyen bir kayık görülmüştü. Kayıktakiler, görünüşe göre indikleri geminin ileri gelen kimseleriydi. Communipaw daha evvel hiç böylesi yeri göğü inleten, şamatacı ve kurumla yürüyen bir işe yaramazlar güruhu görmemişti. Kıyafetleri ve hâl hareketleri yabancıydı. Bıyıkları öfkeden dimdik duran, kırmızı burunlu, suratı boydan boya yara iziyle kaplı ve kalpağının yünü kafasının bir yanından dil balığı gibi sarkan, zorba, iri kıyım bir kabadayı başlarını çekiyordu; ki bu şahıs, korktukları üzere, eskiden başlarına illet olmuş Yan Yost Vanderscamp'ti. Bu ümit vaadeden çetenin arkasında bir gözünü yitirmiş, saçları kırlaşmış ve eskisinden de şeytani bir görünüm almış ihtiyar Pluto bulunuyordu. Vanderscamp kendisini yörenin sakinlerine zorla ve pek hoşlarına gitmeyen bir biçimde yeniden tanıtmıştı. Dostça sırtlarına vurmuş, tokalaşmak üzere demirden elini uzatmış ve herkesle yeniden sıkı fıkı olmuştu. Anlattıklarına bakılırsa tüm dünyayı dolaştıktan, çuvallar dolusu para kazandıktan ve de gemisini her denizde yüzdürdükten sonra kendisinin ve yabancı memleketlerden gelen varsıl tüccar yoldaşlarının yolculuk molalarında hoşça vakit geçirebilmeleri adına Yaban Kazı'nda duraklamaya ve burayı güzel bir konaklama yerine çevirmeye niyetlenmişti. Sahiden de kısa bir süre içinde Yaban Kazı tam anlamıyla bir başkalaşım geçirmişti. Hollanda'ya özgü sakin ve huzurlu bir meyhaneden; huzur bozucu, şamatalı bir özel konuta dönüşmüş, karada "âlem yapmak" üzere gelmiş yaygaracı deniz adamlarının buluşma yeri olmuştu. Günün her saati, kapıda avara avare dikilirlerken yahut pencereler-

den dışarıya taşan kahkahalarla gülerlerken, kendi aralarında küfürler edip gelen geçen herkes hakkında bayağı espriler patlatırlarken görülebilirlerdi. Ev de bu vaziyete ayak uyduracak biçimde tuhaf bir şekilde döşenmişti: Duvarlara karyola yerine hamaklar asılmış, her bir kancadan bu yöreye ait olmayan bir üslupta yapılmış mobilyalar, bambu sedirler, İspanyol sandalyeleri, tabancalar, palalar ve alaybozan tüfekleri sarkıtılmış; şömine raflarına gümüşten haçlar, gümüşten şamdanlar ve masalara da müessesenin ilk haline ait kalaydan ve Hollanda porseleninden eşyalarla tuhaf bir tezat oluşturan gümüşten çorba kaseleri konulmuştu.

Onların bu kaba saba şakalarından keyif alan yegâne kişi ihtiyar Pluto idi ancak o da, her çeşit el şakasını kendi üzerinde yapmalarından dolayı bıkıp usanmıştı; kendisini futbol topu gibi tekmeliyorlar; karman çorman kır saçlarından tutup sarsıyorlar; onunla, adının önüne küfür sözcüklerinden oluşan bir sıfat eklemeden ve de konuşmalarına onu cehennemin çeşitli kısımlarına yollayan cümlecikler eklemeden katiyen konuşmuyorlardı. İhtiyar adam, keyiflendiğini en fazla kulakları ovuşturulduğunda homurdanan ehlileştirilmiş ayılar kadar belli etse de, kendisine küfredildikçe onları daha bir seviyordu.

İhtiyar Pluto Yaban Kazı'ndaki cümbüşleri çekip çeviren güçtü; ne cümbüşlerdi bunlar ama! Ara ara kavga ve dövüşme fasıllarıyla bölünen içmeler, şarkı söylemeler, sevinç bağrışmaları, küfürler. Cümbüşün şamatası arttıkça ihtiyar Pluto, konuklar neşeden kendilerini kaybedip her şeyi kırıp parçalayana, zıvanadan çıkıncaya dek içkileri getirmeye devam ediyordu. Kimi vakitler de, içki âleminin ardından dışarı fırlayıp kadınlarını evlere kapattıktan sonra evlerini de adamakıllı kilitleyen mühim köy sakinlerini korkutmak amacıyla köyde cirit atıyorlardı. Vanderscamp bunlardan çekinip vazgeçecek bir kimse değildi. Eski komşularıyla yeniden ahbaplık edebilmek, tüccar dostlarını aileleriyle tanıştırmak için tutturuyor; gerçekten evlenip yuva kurmak üzere bir kadın aradığına yeminler ediyor ve de sözünü bitirmeden önce tüm kızlarına koca bulmak niyetinde olduğunu belirtiyordu. İster beğenin ister beğenmeyin, Vanderscamp

böyleydi; sokulgan bir kimse olduğundan güzel salonlara başının bir yanına yatırılmış şapkasıyla kurum sata sata girer, güzel ev sahiplerinin güzelce cilalanmış maun masalarına kurulur, topuklarını masanın kakmalı ve parlatılmış ayaklarına vurarak Hollandalı genç hanımları öpüp saçlarını darmadağın eder ve kaşlarını çatıp dudak bükecek olurlarsa da keyiflerini yerine getirmesi için ellerine altın bir tespih yahut parıldayan bir haç tutuştururdu.

Kimi vakitler hiçbir şeyden memnun olmaz, eski tanıdıklarından bazılarını Yaban Kazı'na akşam yemeğine davet ederdi. Topluluğun üzerinde bir üstünlük kurmuş olduğundan ve barış taraftarı köy sakinleri de ona korkuyla karışık saygı duyduğundan hiç kimse tekliflerine karşı gelemezdi. Fakat köyün sessiz sakin ileri gelenleri, yabancı dillerde bildikleri her neviden yemin sözcükleriyle bezeyerek ve mübalağa ederek anlattıkları barut kokan serüvenlerle kendilerini dehşete düşürecek, kendileriyle kadeh tokuşturup içirdikçe içirecek, kulaklarına avazları çıktığı kadar bağırarak şarkılar söyleyecek, durup durup kafalarının üzerine yahut masanın altına ateş ettikten sonra yüzlerine gülecek ve barut kokusunu sevip sevmediklerini soracak, üstüne üstlük tüm bunlarla çılgınlar gibi eğlenecek olan bu aşağılık zamparaların arasında nasıl vakit geçirecekti?

İşte Communipaw günlerini, böyle bir vaziyet içinde iblis tarafından ele geçirilmiş talihsiz kimseler gibi sürdürüyordu; ta ki, Vanderscamp ve tüccar biraderleri bir başka ticaret seferine çıkmak üzere yola koyulana dek. Onlar gidince Yaban Kazı da kapatılmış ve her şey bu adamların yalnızca ve yalnızca bir sonraki ziyaretlerinde rahatsız edilene kadar sessizliğe gömülmüştü.

Communipaw'un kafası biraz geç çalışan akıllı kimseleri, yaşanan tüm bu esrarengiz olayların gizemini ancak günler geçtikten sonra idrak edebilmişlerdi. Vakit, Amerikan limanlarının serüven arayan korsanlar tarafından sık sık ziyaret edildiği dönemlerde, ticari sefer kisvesi altında Batı Hint Adaları'nı karış karış gezen ve de İspanya'nın Karayipler'deki kolonilerine çullanıp oraları yağmalayan, Hint denizlerini dahi ziyaret ettikten sonra ganimetlerini elden çıkarıp âlem yapmak ve başka seferlere hazırlanmak üzere İngiliz

kolonilerine gelen meşhur Kaptan Kidd'in ortalığı kasıp kavurduğu vakitlerdi.

Vanderscamp de bu ümit vaat eden topluluğa hizmet etmiş ve korsanlar arasında nüfuzlu bir mertebeye yükseldikten sonra New York'ta demirledikleri sıra, yoldaşlarıyla yiyip içerek rahatsız edilmeden yeni planlar yapmak üzere, doğup büyüdüğü bu sakin, ücra ve kimsenin kuşkulanmayacağı köye gelmişti.

Bir vakit sonra iyiden iyiye artan ve haddini aşan bu korsancılık teşebbüsleri İngiliz hükümetinin gözüne çarptı, bunun sonucunda da hükümet sorumluları soruşturup cezalarını kesmek üzere şiddetli önlemler aldı. Nam salmış birkaç haydut yakalanıp idam edilirken Vanderscamp'in Yaban Kazı'nda kargaşaya en çok mahal veren kabadayı yoldaşlarından üçü de Gibbet Adası'nda en sevdikleri konak yerine karşı zincirle asıldı. Vanderscamp'in kendisine gelince, o ve adamı Pluto yine ortalıktan kaybolmuşlardı. Communipaw'un sakinleri bu defa yabancı memleketlerde bulaştığı dövüşlerden birinde ölmüş olmasını yahut da oralarda bir darağacında sallandırılmış olmasını umut ediyordu.

Böylelikle bir süreliğine köyde yeniden huzur ve sükûnet sağlanmıştı; yörenin ileri gelen Hollandalıları, bir kez daha pipolarını huzur içinde tüttürerek alışık olmadıkları bir gönül rahatlığıyla, geçmişte başlarına gelen musibetlerin ve yaşadıkları korkuların müsebbibi olup şimdilerde Gibbet Adası'nda sallanan ve güneşte kuruyan o korsanları düşünüyordu.

Fakat bu kusursuz dinginlik nihayetinde bozulacaktı. Korsanların korkunç eziyetleri bitmeye yüz tutmuş, adalet bugüne kadar yapılanlarla yerine getirilmişti; artık ne Kidd'in ne de benzeri öteki cengaverlerin bahsi ediliyordu. Ilık bir yaz akşamı, ağır yükler yüklenmiş bir kayığın Communipaw'a yaklaştığı görülmüştü. Dümenin başına kurulmuş Yan Yost Vanderscamp'i ve küreklere asılmakta olan Pluto'yu gören köy sakinleri nasıl da şaşırıp tedirgin olmuşlardı! Gelgelelim Vanderscamp epey değişmiş görünüyordu. Yuvasına, yanında onu bastırmış gibi görünen cadaloz kılıklı bir kadınla dönmüştü. O kasıntı, kabadayılık taslayan haydut halinden eser

kalmamış, bu işlerden elini eteğini çekip yaşamının geri kalanını doğup büyüdüğü topraklarda huzur içinde geçirmekten bahseden, itibarını yitirmiş sıradan bir tüccara dönüşmüştü.

Yaban Kazı eskisi kadar debdebeli olmayan, şamatadan gürültüden uzak günler geçirmek üzere yeniden açılmıştı. Denizciler Vanderscamp'i sık sık ziyaret ediyorlar, eğlence sesleri evden eksik olmuyordu; fakat her şey gizliden gizliye yürütülüyor ve de bu eğlencelerde uşak olarak yalnızca Pluto vazife alıyordu. Bu ziyaretçiler katiyen öncekiler gibi gürültü patırtı yapmıyorlardı; aksine, kafa sallamalarla, göz kırpmalarla ve simgelerle anlaşan, kendi tabirlerine göre her şeyin "kıyak" olduğu sessiz, esrarengiz tüccarlardı. Geceleri gelip gemilerini aşağıda kalan koya demirliyorlar, Vanderscamp de özel bir işaret üzerine Pluto'yu onları getirmesi için tek başına kayığıyla yolluyordu. Kimi geceler de kayıklar tam Yaban Kazı'nın önüne yanaşıyor, çeşitli ticaret mallarını karaya indirip bazılarını gizlice götürüyorlardı. Hiç kimse de nereye gittiklerini bilmiyordu. Köyün meraklı sakinlerinden birinin gaz lambasının ışığıyla seyredip şahit olduğuna göre, geceleri gelen bu ziyaretçilerden kimileri evvel vakitlerde Yaban Kazı'na gelen o korsanlardandı ve bundan da Vanderscamp'in yine eskisi gibi bir işler karıştırdığı, o esrarengiz ticaret mallarının da korsan yağmalarından başka bir şey olmadığı sonucu çıkıyordu. Gelgelelim daha iyimser bir yoruma göre de Vanderscamp ve yoldaşları "hükümet baskısı" ile eski işlerinden ellerini eteklerini çekmiş, iki yakalarını bir araya getirebilmek için kaçakçılık yapmak durumunda kalmışlardı.

Her ne ise: Hikâyenin en can alıcı kısmı olan olağanüstü hakikate geliyorum. Bir gece Yan Yost Vanderscamp, evine dönmek üzere Pluto'nun çektiği küçük kayıkla geniş körfezden geçiyordu. Buralara yeni varmış bir geminin güvertesinde âlem yapmış, ardı ardına götürdüğü likörlerden zihni epey bulanmıştı. Durgun ve boğucu bir geceydi; batı taraflarında, uzaklardan gelen gökgürültülerinin uğultularıyla büyük ve kızıl bulut öbekleri toplanıyordu. Vanderscamp fırtınaya yakalanmadan eve varabilsinler diye Pluto'ya kürekleri daha hızlı çekmesini söylemişti. İhtiyar zenci yanıt vermemiş an-

cak rotasını Gibbet Adası'nın kayalıklı kıyısından geçecek biçimde seçmişti. Vanderscamp tepesinde işittiği belli belirsiz gıcırtılar üzerine kafasını kaldırmış, beraber içtikleri üç dostunun ve kardeşinin bedenlerini ay ışığında sallanır vaziyette görüp dehşete düşmüştü. Esinti arttıkça arkadaşlarının üzerindeki eski püskü kıyafetler dalgalanıyor, bağlandıkları zincirler bir ileri bir geri sallanıp gıcırdıyordu.

"Ne yapıyorsun, mankafa!" diye çığlık attı, Vanderscamp, "Niye adaya yanaştın?"

"Eski dostlarını bir kez daha görmek seni mutlu eder diye düşündüm," dedi, zenci homurdanarak. "Yaşayan adamlardan korkmuyorsun da ölülerden mi korkuyorsun yoksa?"

"Korkan kim?" dedi Vanderscamp, hem likör yüzünden hem de zencinin kendisiyle alay etmesine öfkelendiği için hıçkırarak. "Korkan kim! Yalan söylüyorsam canım çıksın. Ölü ya da diri fark etmez, Yaban Kazı'nda bir kere daha ağırlamak bile isterim onları. Gelin rüzgârda kalmış dostlarım, gelin!" diye devam etti, şişeyi kafasına dikerek, "Öte dünyadaki sizler için ne hoş bir hava; bu gece devriye gezmemiz gerekiyor diyorsanız, tüh! Ama olsun, hiç olmazsa akşam yemeğine bir uğrayıverin da sevindirin beni!"

Vanderscamp'in teklifine gelen yegâne yanıt zincirlerin çıkardığı iç karartıcı gıcırtılardı. Rüzgâr, darağaçlarının etrafında ve kemiklerin arasında uğuldayıp eserken havada kahkahayı ve konuşmayı andıran tiz bir ses koparmış, ihtiyar Pluto kendi kendine kıkırdayıp rotayı eve çevirmişti. Fırtına, kıyıdan epey uzakta yolculuk etmekte olanları darmaduman etmişti. Yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyor, gök ardı ardına gürlüyor, şimşekler arkası kesilmez bir biçimde çakıp ortalığı aydınlatıyordu. Vanderscamp ve Pluto Communipaw'a varamadan ortalığı kıyamet götürmeye başlamıştı.

Vanderscamp sırılsıklam ve titrer vaziyette eve doğru usul usul yürüdü. Fırtına aklını adamakıllı başına getirmiş; dışarıdan yediği su, içindeki likörü iyice seyreltip ateşini söndürerek yarattığı gevşekliği almıştı. Yaban Kazı'na güç bela varıp karısının vereceği tepkiden ödü koparak tedirginlik içinde kapıyı çaldı. Haklıydı da. Kadın kendisini epey aksi bir biçimde karşılamıştı.

"İnsanları yatağından kaldırıp," dedi, "buraya toplamanın ve evin altını üstüne getirmenin vakti mi?"

"İnsanları mı?" diye sordu, Vanderscamp süklüm püklüm. "Yanımda kimseyi getirmedim ki, karıcığım."

"Getirmedin tabii ki! Sen dönmeden evvel geldiler; sen davet etmişsin; yüzlerinden de nur akıyor gerçekten!"

Vanderscamp'in dizleri zangır zangır titremeye başlamıştı, "Tanrı aşkına, hani neredeler, karıcığım?"

"Neredeler mi? Bir de soruyor; üst katta tavan arasında sanki kendi evleriymiş gibi yayılmış keyif çatıyorlar!"

Vanderscamp son bir beyhude çabayla üst kata çıktı ve kapıyı ardına kadar açtı. Sahiden de, üzerinde kükürt alevi gibi masmavi yanan bir mum bulunan masada, Gibbet Adası'ndan gelen konuklar boyunlarında urganlarla oturmuş, kafa kafaya verip bardaklarını tokuşturarak Hollandalı yağmacı için neşeyle ve avazları çıktığı kadar bağırarak şarkı söylüyorlardı.

"Üç şen genciz biz, tam üç şen genç; ben karada, sen kumda, Jack'se sallanır darağacında."

Vanderscamp bu manzaraya daha fazla dayanamamış, dehşet içinde geriye sıçramasıyla kayıp merdivenden aşağı yuvarlanması da bir olmuştu. Ya yaşadığı dehşetten ya da düşmesinden ötürü oracıkta can vermiş, ertesi pazar da Bergen'deki küçük Hollanda kilisesinin bahçesine gömülmüştü.

O günden sonra Yaban Kazı'nın kapısına mühür vurulmuştu. Herkes lanetli olduğunu söyleyip oradan uzak durmaya başlamış, Vanderscamp'in dul kalan cadaloz karısından ve de ihtiyar Pluto'dan başka kimse adımını bile atmamaya dikkat etmişti; ancak bu ikisinin, yöredekilere göre eve dadanan ifritlerden farkı yoktu. Pluto günbegün daha yabani görünümlü ve huysuz bir kimse hâline gelmiş; insandan ziyade şeytana benzemeye başlamıştı. Kimseyle konuşmuyordu; ya kendi kendine mırıldanıyor ya da kimilerinin söylediğine göre, görünmemesine karşın her daim yanıbaşında bulunan iblisle konuşuyordu. Kimi vakitler de, ya zifiri karanlıkta ya da gece çökerken kayığına atlayıp yalnız başına körfeze gidiyor;

kimsenin aklına da, daha fazla konuk davet etmek üzere darağaçlarına gitmiş olmasından başka bir sebep gelmiyordu. Yaban Kazı'nın bu neviden konuklara halen ev sahipliği yaptığı da ileri sürülmüştü; öyle ki, fırtınalı gecelerde tavan arasında ara ara ışıkların görüldüğü ve fırtınanın uğultusuna karışan şeytani cümbüş seslerinin işitildiği iddia edilmişti. Bu hikâyelere inanmayan kimi köy sakinleri de yok değildi fakat sonbahar dönümünün fırtınalı bir gecesinde Yaban Kazı'ndan gelen korkunç şamatayı işittikten sonra onların da kuşkusu kalmamıştı. Gelgelelim bu işittikleri ses pek öyle eğlencelerde işitilen seslere de benzemiyordu, zira tüm köyü inleten iki yahut üç kuvvetli çığlık işitilmişti. Buna karşın kimse gidip ne olduğuna bakmaya yeltenmemişti. Hatta ve hatta Communipaw'un bu dürüst insanları, tam aksine, uyku kukuletalarını kulaklarının üzerine adamakıllı indirmiş ve Vanderscamp ile darağacında sallanan arkadaşlarını düşünerek başlarını yorganlarının altına iyice gömmüştü.

Ertesi sabah, gözü pek ve meraklı bazı kimseler evi kolaçan etme vazifesini üstlenmişti. Yaban Kazı'nda her şey sessizlik içinde ve ruhsuzdu. Kapının ardına dek açık olmasına bakılırsa tüm gece de besbelli ki açık durmuştu zira fırtına evi talan etmişti. Güruh, sessizlikten ve evin terk edilmiş görüntüsünden cesaret bularak eşiğe doğru ilerlemeye başladı. Evin kesinlikle şeytan tarafından ele geçirilmiş gibi bir hâli vardı. Her şey alt üst olmuş, sandıklar kırılmış, şifonyerlerin ve dolapların içindekiler yağma ve talan vakitlerinde olduğu gibi etrafa saçılmıştı; ancak en ızdırap verici görüntü, Yan Yost Vanderscamp'in dul karısının tavan arasının zeminine boylu boyunca uzanmış, soluk borusunda ölümüne sebep olan izlerin açık seçik görülebildiği cesediydi.

Communipaw'da herkes artık perişan bir haldeydi ve hiç kimse olanlara dair tahmin yürütmekten başka bir şey yapamıyordu. Pluto'nun ortadan kayboluşu ve izine hiçbir yerde rastlanamayışı her çeşit uçuk faraziyenin ortaya atılmasına yol açmıştı. Kimileri zencinin evin yerini Vanderscamp'in bazı korsan arkadaşlarına açık ettiğini ve hep birlikte evi yağmaladıktan sonra kaçtıklarını; kimileri de zencinin insan kılığında bir iblis olduğunu, amacına ulaştıktan

sonra da elde ettikleriyle birlikte ortalıktan sıvıştığını ileri sürmüştü. Gelgelelim yaşanan hadiseler zenciyi bu son töhmetin altında kalmaktan kurtarmıştı: Kayığı, sanki kopan fırtınada mahvolmuş gibi körfezde tepetaklak sürüklenirken bulunduktan kısa bir süre sonra bedeni de, Communipaw'un birkaç balıkçısı tarafından Gibbet Adası'nın kayalıkları arasında, korsanların asıldığı darağaçlarının dibinde bulunmuştu. Balıkçılar bu manzara üzerine başlarını esefle sallamış ve ihtiyar Pluto'nun Gibbet Adası'ndan konuk çağırmak için bu defa fazla ileriye gittiğini düşünmüşlerdi.

"Washington Irving öyle bir yazar ki çağdaşlarını gölgede bırakıyor."
—STEPHEN KING

Amerika'nın ilk gotik yazarlarından Washington Irving'le İç Savaş sonrasının puslu coğrafyasına bir yolculuk.

"Uykulu Kuytu Söylencesi" Amerikan edebiyatının ilk hayalet öykülerinden biri olmasının yanı sıra ilk gotik öykülerden de biridir. Uykulu Kuytu'nun Başsız Süvarisi, söylenceye göre, Amerikan Bağımsızlık Savaşı'nda bir top atışında başını yitirmiştir ve artık geceleri cepheye yetişmek içini atını dörtnala süren bir süvariye dönüşmüştür.

Bu seçkide, "Uykulu Kuytu Söylencesi"ne ek olarak Irving'in bir diğer meşhur öyküsü "Rip Van Winkle" ile "Lanetli Ev", "Şeytan ile Tom Walker", "Hortlak Damat", "Alman Öğrencinin Serüveni" ve "Gibbet Adası'ndan Gelen Konuklar" isimli öyküler de yer alıyor.

ginini sıkı tut... Uykulu Kuytu'nun
aşsız Süvarisi çok yakınında.

www.ithaki.com.tr
ithaki
9 786053 758129
/ithakiyayinlari